

16.008841

Registratiedatum: 19/04/2016
Behandelend afdeling
Afgehandeld door/op:

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

RP 13 APR. 2016

Brief aan de leden
T.a.v. het college en de raad

Beh. Ambt.:
Streefdat.:
Afschr.: Raad/B&W
B.V.O.:

informatiecentrum tel.
(070) 373 8393

uw kenmerk

bijlage(n)
5

betreft
Erfgoedwet:

ons kenmerk
ECSD/U201600559

datum
13 april 2016

gevolgen voor gemeenten

Lbr. 16/020

Samenvatting

Op 1 juli 2016 treedt de Erfgoedwet in werking. Deze wet handelt over het aanwijzen van te beschermen cultureel erfgoed: roerend (cultuurgoederen en verzamelingen) en onroerend (monumenten en archeologie). Zij vervangt een aantal wetten zoals de Monumentenwet (deels met een overgangstermijn tot de Omgevingswet) en de Wet tot behoud van cultuurbezit.

De Erfgoedwet kent een aantal nieuwe bepalingen. Het gaat om het vaststellen van een gemeentelijke erfgoedverordening en het bijhouden van een erfgoedregister. Ook dienen burgemeester en wethouders het voornemen om hun cultuurgoederen en verzamelingen te vervreemden bekend te maken. Zij moeten de kans bieden om zienswijzen in te dienen en bij het vermoeden van landelijke betekenis een adviescommissie van deskundigen inschakelen. Bij de ledenbrief zijn hulpmiddelen gevoegd: een nieuw VNG Model Erfgoedverordening; concept-formats voor het bij vervreemding verplicht te gebruiken formulier en te nemen besluit; de geactualiseerde VNG Richtlijn Vervreemding Gemeentelijk Cultuurgoed plus de Handreiking 'In samenspraak. Suggesties voor het gesprek tussen musea en gemeenten'.

De Erfgoedwet bevat bovendien diverse veranderingen met lokale gevolgen. Dit betreft de vervanging van de landelijke aanwijzing van beschermde stads- en dorpsgezichten door een rijksinstructie aan gemeenten. De minister van OCW kan voortaan wel te beschermen ensembles aanwijzen. De tegemoetkoming van het Rijk aan gemeenten voor excessieve opgravingskosten verval. Er is hiervoor een beperkte tegemoetkoming in het gemeentefonds. En er komt (tijdelijk) een landelijk fonds of subsidieregeling voor archeologische vondsten van (inter)nationaal belang. Voorts wordt de opgravingsvergunning vervangen door een archeologie-certificaat. De minister van OCW wordt verantwoordelijk voor alle museale cultuurgoederen van de Staat. De rijksmusea die deze vaak beheren gaan hun beheersgelden los van de andere (publieks)middelen ontvangen.

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Aan de leden

informatiecentrum tel. (070) 373 8393	uw kenmerk	bijlage(n) 5
betreft Erfgoedwet: gevolgen voor gemeenten	ons kenmerk ECSD/U201600559 Lbr. 16/020	datum 13 april 2016

Geacht college en gemeenteraad,

Op 1 juli 2016 treedt de Erfgoedwet in werking. De wet handelt over cultureel erfgoed: roerend (cultuurgoederen en verzamelingen) en onroerend (monumenten en archeologie). Zij vervangt een aantal bestaande wetten zoals de Monumentenwet en de Wet tot behoud van cultuurbezit. Het gaat in de Erfgoedwet primair om het aanwijzen van te beschermen erfgoed. De omgang met onroerend erfgoed wordt geregeld via de Omgevingswet, die op 22 maart jl. door de Eerste Kamer is aangenomen, en naar verwachting in werking treedt per 2018 (tot die tijd blijven enkele onderdelen van de Monumentenwet 1988 in aanvulling op de Erfgoedwet van kracht). Ook de Omgevingswet vervangt diverse wetten, waarvan de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (hierna: Wabo) en de Wet ruimtelijke ordening het meest relevant zijn.

De Erfgoedwet kent nieuwe bepalingen voor gemeenten. In deze ledenbrief besteden we aandacht aan de erfgoedverordening die de gemeenteraden kunnen vaststellen en aan het gemeentelijk erfgoedregister dat burgemeester en wethouders moeten bijhouden voor aangewezen te beschermen roerend en onroerend cultureel erfgoed. Daarnaast belichten wij de handelwijze die voor gemeenten verplicht wordt als zij hun cultuurgoederen of verzamelingen willen afstoten. Er is sprake van landelijke en provinciale ondersteuning, enkele actuele hulpmiddelen passeren de revue.

Voorts gaan we in op een aantal relevante veranderingen ten gevolge van de Erfgoedwet. Het betreft het wijzigen van de landelijke aanwijzing van beschermde stads- en dorpsgezichten in een rijksinstructie aan gemeenten op basis van de Omgevingswet en het voortaan kunnen aanwijzen van ensembles door de minister van OCW. Voorts komen aan bod het vervallen van de mogelijkheid voor gemeenten om excessieve opgravingkosten bij het Rijk te declareren en de alternatieven daarvoor. Wij gaan in op de introductie van een archeologie-certificaat in plaats van de opgravingsvergunning. En tot slot besteden we aandacht aan de andere toedeling van middelen aan rijksmusea voor het beheer van museale cultuurgoederen van de Staat.

1. Nieuwe bepalingen

1.1. Gemeentelijke Erfgoedverordening en -register roerend en onroerend erfgoed

Artikel 3.16. van de Erfgoedwet stelt dat de gemeenteraad een erfgoedverordening kan vaststellen (lid 1). Deze betreft het beheer en behoud van cultureel erfgoed dat van bijzonder belang is voor die gemeente vanwege de cultuurhistorische of wetenschappelijke betekenis (lid 2). Burgemeester en wethouders houden een gemeentelijk erfgoedregister van aangewezen cultureel erfgoed bij (verplicht, lid 3).

Er is thans een VNG Model-erfgoedverordening, de laatste versie dateert van 16 november 2009. Deze verordening bevat bepalingen over onroerend erfgoed: monumenten en archeologie. Omdat de Erfgoedwet de sector integraal benadert wordt het bestaande Model vervangen door de VNG Model Erfgoedverordening 2016 (bijlage 1, hierna: VNG Model 2016; separaat ook een Model zonder toelichting specifiek geschikt voor digitale publicatie door de SDU en gemeenten). Deze handelt over het cultureel erfgoed in totaliteit: roerend en onroerend. Het nieuwe Model is gebaseerd op de Erfgoedwet, de per 1 juli resterende artikelen van de Monumentenwet plus de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht. Het kent de volgende onderdelen: gemeentelijk erfgoedregister; aanwijzing van beschermde gemeentelijke cultuurgoederen en verzamelingen; aanwijzing en bescherming gemeentelijk monument; advies omgevingsvergunning rijksmonument; gemeentelijke stads- en dorpsgezichten; handhaving en toezicht. Voorts heeft het VNG Model 2016 een vangnet-artikel over archeologie voor die gemeenten die de bescherming van cultuurhistorische waarden nog niet hebben geregeld in hun bestemmingsplan of beheersverordening.

1.1.1. VNG Model Erfgoedverordening 2016 Artikel 1

Begripsbepalingen

In het VNG Model 2016 zijn begripsbepalingen opgenomen, die aanvullend zijn op die welke in de onderliggende wetten worden genoemd. De wettelijke begrippen staan voor de volledigheid in de toelichting.

1.1.2. VNG Model Erfgoedverordening 2016 Artikel 2

Gemeentelijk Erfgoedregister

Artikel 3.16. derde lid van de Erfgoedwet bepaalt dat burgemeester en wethouders een gemeentelijk register van aangewezen cultureel erfgoed dienen bij te houden. Dit is een nieuwe bepaling. Artikel 2 van het VNG Model 2016 werkt dit uit. Als van dit Model artikel 2 tweede lid onderdeel b, dat facultatief is, door de gemeenteraad in de verordening wordt overgenomen dan wordt in het register ook door het Rijk aangewezen cultureel erfgoed opgenomen.

1.1.3. VNG Model 2016 Erfgoedverordening Paragraaf 2/Artikelen 3 en 4

Aanwijzing van beschermde gemeentelijke cultuurgoederen en verzamelingen

Burgemeester en wethouders kunnen cultuurgoederen en verzamelingen in hun bezit of aan hun zorg toevertrouwd zijn aanwijzen als beschermd. Deze moeten van bijzondere cultuurhistorische of wetenschappelijke betekenis zijn of een bijzondere schoonheid hebben en onvervangbaar en onmisbaar zijn voor het gemeentelijk cultuurbezit. Dit is een nieuwe bepaling in de Erfgoedwet,

artikel 3.16. In het VNG Model 2016 wordt dit geregeld in paragraaf 2, de artikelen 3 en 4. Het Rijk kan op basis van paragraaf 3.2., artikelen 3.7. tot en met 3.12., van de Erfgoedwet hetzelfde doen als het gaat om roerend erfgoed met relevantie voor het Nederlandse cultuurbezit. In tegenstelling tot het Rijk nemen wij in het VNG Model 2016 particulier bezit, dat niet aan de zorg van de gemeente is toevertrouwd, daarbij niet mee. Er bestaat namelijk geen rechtsgrond op basis waarvan burgemeester en wethouders dat laatste daadwerkelijk kunnen beschermen tegen beschadiging, vervreemding, verplaatsing buiten de gemeente e.d. Paragraaf 2 van het VNG Model 2016 is facultatief, omdat de gemeentelijke aanwijzing eerder een symbolische dan een juridische aangelegenheid is.

1.1.4. VNG Model Erfgoedverordening 2016 Paragraaf 3 en 4/Artikelen 5 tot en met 16 Aanwijzing en bescherming gemeentelijk monument

Burgemeester en wethouders kunnen op basis van de Erfgoedwet artikel 3.16. beschermd gemeentelijke monumenten blijven aanwijzen (het kan hierbij ook om archeologische monumenten gaan). Hierbij kan een adviescommissie van deskundigen worden ingeschakeld. Als de aanwijzing op basis van een gemeentelijke verordening geschiedt, dan maakt artikel 2.2. eerste lid aanhef en onder b van de Wabo het vervolgens mogelijk om een omgevingsvergunning verplicht te stellen voor bepaalde activiteiten aan of bij een gemeentelijk monument. Bovendien is er dan ook voorbescherming mogelijk. De artikelen 5 tot en met 16 van het VNG Model 2016 bevatten de bij dit alles te hanteren bepalingen. Artikel 14 tweede lid van het VNG Model 2016 is facultatief: de gemeenteraad kan er namelijk voor kiezen om de versoepelingen die op basis van de Wabo in het Besluit Omgevingsrecht hoofdstuk IIIa artikel 3a gelden bij vergunningen voor rijksmonumenten al dan niet in de erfgoedverordening over te nemen voor gemeentelijke monumenten.

1.1.5. VNG Model 2016 Erfgoedverordening Paragraaf 5/Artikel 17 Advies omgevingsvergunning rijksmonument

Ten aanzien van omgevingsvergunningen voor rijksmonumenten zoals bedoeld in artikel 2.1. eerste lid aanhef en onder f van de Wabo zijn burgemeester en wethouders het bevoegd gezag (bij het in werking treden van de Omgevingswet wordt deze bevoegdheid uitgebreid met archeologische monumenten). Wel stelt de Monumentenwet 1988 in artikel 15 de inschakeling van een adviescommissie van deskundigen daarbij verplicht. Artikel 17 van het VNG Model 2016 regelt dit laatste.

1.1.6. VNG-Model 2016 Erfgoedverordening Paragraaf 6/Artikelen 18 tot en met 20 Aanwijzing en bescherming gemeentelijke stads- en dorpsgezichten

De gemeenteraad kan op basis van de Erfgoedwet beschermd gemeentelijke stads- en dorpsgezichten blijven aanwijzen. Als dat geschiedt op basis van een gemeentelijke verordening dan maakt artikel 2.2. eerste lid aanhef en onder c van de Wabo het vervolgens mogelijk om een omgevingsvergunning bij slopen te eisen. De artikelen 18 tot en met 20 van het VNG Model 2016 bieden een handvat voor de aanwijzing en bescherming van gemeentelijke stads- en dorpsgezichten. Het derde tot met zesde lid van artikel 18 zijn facultatief. Hierin is opgenomen dat de gemeenteraad desgewenst een beschermend bestemmingsplan kan vaststellen of een

bestaand bestemmingsplan als beschermend aanwijzen. Ook de vaststelling van een beschermende beheersverordening zoals bedoeld in de Wet ruimtelijke ordening artikel 3.38. eerste lid is mogelijk.

1.1.7. VNG-Model Erfgoedverordening Paragraaf 7/Artikelen 21 en 22

Handhaving en toezicht

De strafbepaling in artikel 21 van het VNG Model 2016 geldt uitsluitend voor overtreding van de instandhoudingsplicht van een gemeentelijk monument zoals bepaald in artikel 13 van het VNG Model 2016 en van de nadere regels die burgemeester en wethouders krachtens artikel 14 derde lid van dit Model kunnen stellen inzake de werkzaamheden bij zo'n monument. De strafbaarstelling van handelen zonder of in strijd met de voorschriften van een omgevingsvergunning voor gemeentelijke monumenten en stads- en dorpsgezichten is immers al via de Wabo en de Wet op de economische delicten geregeld. Artikel 22 van het VNG Model 2016 maakt het mogelijk om gemeentelijke toezichthouders aan te wijzen.

1.1.8. VNG-Model Erfgoedverordening Paragraaf 8/Artikel 23

Vangnet archeologie

Op grond van artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening dient bij het gemeentelijke bestemmingsplan een beschrijving opgenomen te worden van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening is gehouden. Met de invoering van deze verplichting is de bescherming van archeologische waarden in beginsel ruimtelijk geborgd. In sommige gemeenten zijn er echter nog bestemmingsplannen van kracht van vóór de invoering van deze eisen. Die gemeenten zouden het facultatieve artikel 23 van het VNG Model 2016 in hun erfgoedverordening moeten opnemen. Dit is een vangnet dat ervoor zorgt dat archeologische waarden in principe niet worden verstoord, maar dat burgemeester en wethouders onder voorwaarden een verstoring kunnen toestaan.

1.2. Bekendmaking met zienswijzen of advies over vervreemding cultuurgood door B&W

Gemeenten hebben veel roerend erfgoed in hun bezit. Het gaat om schilderijen en beelden, maar ook om cultuur- en natuurhistorische objecten zoals huisraad, kleding en dode dieren. Dit bevindt zich bijvoorbeeld in het gemeentehuis, op straat, bij scholen of als het van bijzondere waarde is in de kunstuitleen/centrum voor beeldende kunst of de lokale musea. Er liggen ook voorwerpen in depots. Dit alles is onderdeel van wat wordt genoemd de Collectie Nederland. De VNG heeft gepleit voor een inhoudelijke waardering daarvan, van belang om culturele maar ook om economisch-toeristische redenen. Het Rijk heeft daarvan afgezien vanwege de grote hoeveelheid, maar wil die objecten die van grote waarde zijn wel voor ons land behouden. Daartoe zijn er bepalingen in de Erfgoedwet opgenomen. Paragraaf 4.2., artikel 4.17. tot en met 4.21., regelt de procedure als een gemeente een cultuurgood of verzameling wil vervreemden. Het gaat om de bekendmaking daarvan gekoppeld aan het indienen van zienswijzen of het inwinnen van advies.

1.2.1. Erfgoedwet, Paragraaf 4.2./artikel 4.17.

Bekendmaking voornemen tot vervreemding

Een voorgenomen besluit tot vervreemding van een cultuurogoed of een verzameling dient op basis van het eerste lid van artikel 4.17. van de Erfgoedwet door burgemeester en wethouders bekend gemaakt te worden op een door de minister van OCW aangewezen wijze. Het tweede lid van artikel 4.17. bepaalt dat de bekendmaking in elk geval bevat: een beschrijving van het cultuurogoed of de verzameling, een motivering van de voorgenomen vervreemding en een mededeling of advies wordt gevraagd aan een commissie van onafhankelijke deskundigen.

1.2.1.1. Gemeentelijke bekendmaking via www.overheid.nl of www.afstotingsdatabase.nl

Ons is gemeld dat de minister van OCW zal besluiten om thans twee plekken aan te wijzen, waarop de overheden zoals gemeenten hun voornemen om cultuurogoederen of verzamelingen te vervreemden bekend kunnen maken. Dit is door publicatie in de Staatscourant op www.overheid.nl of op www.afstotingsdatabase.nl van de Museumvereniging (MV). Het geheel wordt technisch begeleid door het Kennis- en Exploitatiecentrum Officiële Overheidspublicaties (KOOP), een onderdeel van de Uitvoeringsorganisatie Bedrijfsvoering Rijk (UBR) van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. KOOP onderhoudt zoals gebruikelijk de contacten met gemeenten.

Drie aandachtspunten voor u:

- De publicatie van decentrale regelgeving is vanaf 2011 verplicht via www.overheid.nl. Per 2018 zal ook de publicatie van bekendmakingen door gemeenten en provincies via www.overheid.nl verplicht worden. Hiertoe is onder verantwoordelijkheid van KOOP het product Decentrale Regelgeving en Officiële Publicaties (DROP) ontwikkeld, dat thans via pilots bij gemeenten wordt getest.
- Publicatie via www.afstotingsdatabase.nl houdt ook in verplicht gebruik maken van de Leidraad Afstoting Museale Objecten (LAMO) van de Museumvereniging. Deze werkt beperkend voor de nieuwe bestemming van te vervreemden objecten en voor de besteding van de opbrengst uit vervreemding. Tot op heden is ook het inschakelen van de landelijke Toetsingscommissie Beschermwaardigheid in dat kader een verplichting.
- Indien u een organisatie zoals een museum voor u de vervreemding laat verzorgen, dan moet er een besluit van burgemeester en wethouders zijn waarin het mandaat van deze organisatie blijkt.

De VNG geeft om de bovengenoemde drie redenen de voorkeur aan bekendmaking via www.overheid.nl. Vanuit het IPO hebben wij hetzelfde vernomen.

1.2.1.2. Bij bekendmaking verplicht te hanteren formulier

De minister van OCW zal een formulier verplicht stellen, dat gemeenten bij hun bekendmaking tot vervreemden van cultuurogoederen of verzamelingen moeten gebruiken. Hierin is ook het begrip 'bulkafstoot' opgenomen: dit betreft een grote hoeveelheid min of meer vergelijkbare objecten van lage erfgoedkwaliteit die ook in andere collecties voorkomen. Zie voor dit laatste ook onderdeel 1 artikel 1.3.1. van deze ledenbrief. U treft een concept van het bekendmakingsformulier aan (bijlage 2) alsook een daaruit te destilleren voorgenomen B&W-vervreemdingsbesluit (bijlage 3).

Voor 1 juli a.s. worden de definitieve versies gepubliceerd inclusief een nadere verklaring van de daarin gebruikte begrippen.

1.2.1.3. Zienswijzen gedurende 6 weken

Indien burgemeester en wethouders geen advies behoeven te vragen aan een commissie van deskundigen zoals bedoeld in artikel 4.18. van de Erfgoedwet dan kan eenieder op grond van artikel 4.17. van de Erfgoedwet gedurende zes weken zienswijzen indienen. Deze dienen te handelen over de vraag of het te vervreemden cultuurofgoed of de verzameling van bijzondere cultuurhistorische of wetenschappelijke betekenis en onvervangbaar en onmisbaar is voor het Nederlandse cultuurbezit. Tijdens deze termijn mag er niet tot vervreemding worden overgegaan.

1.2.2. Erfgoedwet, Paragraaf 4.2./artikel 4.18. tot en met 4.20.

Advies bij vervreemding cultuurofgoed of verzameling

1.2.2.1. Advies door commissie van onafhankelijke deskundigen

Artikel 4.18. van de Erfgoedwet bepaalt dat burgemeester en wethouders een commissie van onafhankelijke deskundigen moeten inschakelen indien redelijkerwijs kan worden vermoed dat het cultuurofgoed of de verzameling, die het college beoogt te vervreemden, van bijzondere cultuurhistorische of wetenschappelijke betekenis en onvervangbaar en onmisbaar is voor het Nederlands cultuurbezit. En als vervreemding aan een andere partij dan de Staat, een provincie, een gemeente of een andere publiekrechtelijke rechtspersoon wordt overwogen. Deze commissie kan ook ingeschakeld worden als de ingediende zienswijzen op grond van artikel 4.17. van de Erfgoedwet daartoe aanleiding geven.

1.2.2.2. Grootte en samenstelling adviescommissie

Artikel 4.20. van de Erfgoedwet stelt dat de adviescommissie tenminste uit drie leden moet bestaan, de voorzitter inbegrepen. De deskundigheid betreft mede de specifieke eigenschappen van het cultuurofgoed of de verzameling waarover een advies wordt gevraagd. De leden mogen buiten het commissie-lidmaatschap geen andere werkzaamheden voor de gemeente verrichten. Ook anderszins mogen zij geen belangen of functies hebben waardoor hun onafhankelijkheid in het geding kan zijn.

1.2.2.3. Adviescommissie decentraal regelen: apart of integraal

Een gemeente kan ervoor kiezen om een aparte adviescommissie roerend cultureel erfgoed in leven te roepen zoals bedoeld in artikel 4.18. van de Erfgoedwet. U kunt er ook voor kiezen om deze te koppelen aan de bestaande gemeentelijke monumentencommissie, zoals bedoeld in artikel 15 van de Monumentenwet en de nieuwe VNG Model Erfgoedverordening 2016 artikel 17. In de lokale praktijk is de advisering over monumenten regelmatig binnen één commissie gekoppeld aan de advisering over welstand en/of omgevingskwaliteit. De toelichting bij artikel 8 van het nieuwe VNG Model 2016 beschrijft deze verschillende soorten commissies. De vorming van een brede erfgoedcommissie behoort eveneens tot de mogelijkheden. Dit komt ook nu al voor. Voorts bestaan er commissies die voor meerdere gemeenten adviseren.

1.2.2.4. Adviescommissie landelijk regelen: Toetsingscommissie Beschermwaardigheid

De Museumvereniging heeft de landelijke Toetsingscommissie Beschermwaardigheid in het leven geroepen. Deze bestaat uit twee vaste leden: een voorzitter/jurist en tweede lid met bestuurlijke ervaring en kennis van de museumsector. De commissie kan uitgebreid worden met drie onafhankelijke leden met specifieke deskundigheid gelet op te behandelen casus. De Stichting Museumregister voert het secretariaat. Met name bij het vervreemden van gemeentelijke cultuurgoederen of verzamelingen die in beheer zijn bij lokale musea kan het inschakelen van deze commissie overwogen worden. Maar, zoals gemeld, dit is wel gekoppeld aan beperkende museale voorwaarden.

1.2.3. Erfgoedwet, Paragraaf 4.2./artikel 4.21.

Verplichting om de minister te informeren

Indien het advies van de commissie van onafhankelijke deskundigen de strekking heeft dat het gemeentelijk cultuurgoed of de verzameling daadwerkelijk van landelijke betekenis is dan moeten burgemeester en wethouders op basis van artikel 4.21. van de Erfgoedwet dit melden aan de minister van OCW. Dit dient te gebeuren ten minste dertien weken voordat wordt overgegaan tot vervreemding van het erfgoed aan een niet-Nederlandse overheid of overheidsorgaan. De toelichting bij de Erfgoedwet verijnt de exacte handelwijze. Hierin staat in essentie het volgende. 'Met het artikel 4.21. is gegarandeerd dat de minister van OCW wordt geïnformeerd als een gemeente (of provincie) besluit een cultuurgoed of verzameling te vervreemden waarvan is vastgesteld dat deze als onmisbaar en onvervangbaar voor het Nederlands cultuurbezit moet worden beschouwd. Naast een melding van het genomen besluit ontvangt de Minister het advies over het cultuurgoed of de verzameling zoals bedoeld in artikel 4.18. van de Erfgoedwet. Deze melding stelt de Minister van OCW in staat indien gewenst tijdig over te kunnen gaan tot vernietiging van het gemeentelijke besluit of tot aanwijzing als beschermd cultuurgoed of beschermde verzameling.' In het laatste geval zouden de paragrafen 3.2. en 4.1. van de Erfgoedwet van toepassing worden. Deze handelen over respectievelijk de aanwijzing en bescherming door het Rijk van een aangewezen cultuurgoed en verzameling.

1.2.4. Richtlijnen afstoting/vervreemding cultuurbezit

1.2.4.1. VNG Richtlijn Vervreemding Gemeentelijk Cultuurgoed 2016

Reeds in 1992 hebben wij u in samenwerking met het Rijk een Richtlijn voor het afstoten van een deel van het gemeentelijke cultuurbezit, zijnde kunstwerken uit de Beeldende Kunstenaars Regeling (BKR), doen toekomen. Deze is door veel gemeenten gehanteerd zonder juridische of andere bijzondere problemen. Voorts hebben wij meegewerkt aan de achtereenvolgende versies van de LAMO, de afstotingsleidraad van de Museumvereniging en haar voorgangers. Maar het financiële deel c.q. de aanwending van de afstotingsgelden louter voor nieuwe museale objecten hebben wij als VNG niet onderschreven. Omdat lokale overheden onze BKR-richtlijn breder toepasten hebben wij in 2012 een verbrede en geactualiseerde VNG-Richtlijn Afstoting Cultuurbezit gepubliceerd. Thans treedt per 1 juli 2016 de Erfgoedwet in werking, deze bevat zoals gemeld nieuwe bepalingen over de vervreemding van cultuurgoed door de overheden. Daarom ligt er nu een wederom geactualiseerde VNG-Richtlijn Vervreemding Gemeentelijk Cultuurgoed 2016 die

een stappenplan voor gemeentelijk handelen kent (bijlage 4). De benaming is aangepast aan de begrippen in de Erfgoedwet en voorkomt bovendien misverstanden met de afstotingsleidraad van de Museumvereniging.

1.2.4.2. Museumvereniging, Leidraad Afstoting Museale Objecten (LAMO) 2016

Met het oog op de Erfgoedwet heeft ook de Museumvereniging de afstotingscriteria voor haar leden geactualiseerd. Er is thans sprake van de LAMO 2016. De stappen komen in grote lijnen overeen met de VNG Richtlijn 2016. Een museum moet, als er geen subsidievoorwaarden of andere belemmerende bepalingen zijn, het voornemen om zijn cultuurbezit af te stoten gedurende twee maanden melden op de afstotingsdatabase van de Museumvereniging. Indien zich in deze periode geen ander Nederlands museum heeft gemeld dat het object wil overnemen, dan kan dit in principe afgestoten worden buiten de museale sector. Maar indien een object als mogelijk 'beschermwaardig' door het museum is aangemerkt, dan moet het in dat geval de landelijke Toetsingscommissie Beschermwaardigheid inschakelen. Indien deze commissie de beschermwaardigheid bevestigt dat dient het object in de Nederlandse museumsector te blijven. Lees verder: http://www.museumvereniging.nl/Portals/0/6-Publicaties/Bestanden/MV_LAMO_digitaal%20dec%2015_def.pdf

1.2.5. Handreiking 'In samenspraak' met gesprekssuggesties voor musea en gemeenten.

Veel waardevol erfgoed bevindt zich in musea, daarom bevat bijlage 5 de Handreiking 'In samenspraak. Suggesties voor het gesprek tussen musea en gemeenten' van de Museumvereniging, het Landelijk Contact (provinciale) Museumconsulenten en ons. Hierin staan alle aandachtspunten die aan de orde kunnen komen tussen in het overleg tussen een lokale overheid en een museale instelling. Musea doen het over het algemeen goed, de bezoekersaantallen stijgen, ze zijn belangrijk voor de identiteit van gemeenten en vormen een toeristische trekker. Maar dat gaat niet overal zomaar. De handreiking beoogt om een verbetering of optimalisering te bewerkstelligen. Het is een gespreksleidraad waarmee een museale organisatie beter zicht krijgt op de vraagstukken die voor de gemeente relevant zijn en waarmee een lokale overheid een duidelijker beeld krijgt van de impact van haar beleidsinspanningen op het reilen en zeilen van het museum. De antwoorden op de vragen in deze leidraad kunnen helpen om samen gericht na te denken over de toekomst en de positionering van het museum in de lokale samenleving. Daarbij horen ook de beslissingen over de cultuurgoederen en verzamelingen in het museum, die met name vanwege de nieuwe Erfgoedwet meer dan ooit adequaat gemotiveerd moeten zijn. Tevens bevat de publicatie best practices met name over plekken waar gemeenten en musea goed afstemmen om samen gemeenschappelijke doelen te bereiken.

De handreiking kent de volgende onderdelen:

1. Waarom: museum en omgeving.

Best practices: West-Fries Museum Hoorn en Huygens Museum Hofwijck Voorburg.

2. Wie: publiek en netwerk.

Best practices: Scheepvaartmuseum Amsterdam en van Gogh Museum Amsterdam.

3. Wat: collectie en programmering.

Best practices: Openluchtmuseum Arnhem en Project 'Zwerfkeien' van 6 instellingen.

4. Waar: in en buiten het gebouw.

Best practices: ARTtube van 15 instellingen en Museum Winterswijk.

5. Hoe: organisatie en financiën.

Best practices: Cobra Museum Amstelveen en Limburgs Museum & Museum Bommel van Dam/Venlo.

De publicatie bevat voorts twee in de lokale praktijk te benutten bijlagen:

1. De nieuwe, vereenvoudigde Museumnorm uit 2015.

De Museumvereniging en het Landelijk Contact Museumconsulenten hebben voor deze vereenvoudiging nauw samengewerkt met Museumregister Nederland. Uitgangspunten van de Museumnorm blijven de ICOM-definitie en de Ethische Code. In 17 punten komt de museumpraktijk van bedrijfsvoering, collectiebeheer en publiek aan de orde. De VNG, die al bij de vorige norm voor vereenvoudiging had gepleit, is geconsulteerd.

2. Model Meerjarenconvenant Museumbudgetsubsidie 20..-20.. gemeente A museum B
Dit model is in 2012 opgesteld door de Museumvereniging en de VNG en thans licht geactualiseerd.

De handreiking is officieel gepresenteerd bij een workshop tijdens de grote OCW-conferentie 'Cultuur in Beeld' van 14 december vorig jaar. Tevoren is deze geïntroduceerd bij het Netwerk Cultuurambtenaren van gemeenten tot 65.000 inwoners. De VNG heeft op 10 december jl. aan elke gemeente twee gedrukte exemplaren gezonden: een voor de wethouder en een voor de beleidsafdeling. Thans is de digitale versie bijgevoegd.

1.3. Overige ondersteuning en hulpmiddelen

1.3.1. Landelijk Contact (provinciale) Museumconsulenten

De museumconsulenten ondersteunen gemeenten en instellingen vaak ter plekke en altijd digitaal. De site www.museumconsulenten.nl kent dan ook handzame publicaties.

Zo is in 2014 de publicatie 'Bulkafstoting in musea' verschenen. Bij gemeenten kan er eveneens sprake zijn van bulkafstoot, zie ook onderdeel 1 artikel 2.1.2.

<http://www.museumconsulenten.nl/uw-museum/bedrijfsvoering/sluiting-van-het-museum/>

Een aantal museumconsulenten wil in 2016 provinciale of regionale bijeenkomsten organiseren over de onder onderdeel 1 artikel 2.5. genoemde museumhandreiking.

1.3.2. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) is een vraagbaak voor rijkserfgoedbeleid, www.cultureelerfgoed.nl. In 2016 komen er vijf nieuwe publicaties over de Erfgoedwet.

Er ligt al een RCE-handreiking uit 2013 over de waardering bij afstoting van cultuurgood 'Op de museale weegschaal. Collectiewaardering in zes stappen.', ook bruikbaar voor gemeenten in niet-museale situaties. De waarderingscriteria kennen vier hoofdgroepen. De eerste omvat de formele

kenmerken zoals herkomst, conditie en zeldzaamheid. De overige drie groepen criteria hebben betrekking op de domeinen cultuurhistorisch (de traditionele 'expertwaarden'), sociaal-maatschappelijk en gebruik. Ze zijn in principe gelijkwaardig, maar de gebruiker kan desgewenst zelf een hiërarchie aanbrengen. Om tot het cultureel erfgoed te worden gerekend, moet een object/cultuurgoed of (deel)collectie/verzameling overigens wel aan minstens één criterium uit de groep 'cultuurhistorisch' voldoen. Tevoren heeft de RCE een brede consultatie verzorgd, ook bij ons. De handreiking wordt derhalve thans breed gedragen.

<http://cultureelerfgoed.nl/publicaties/op-de-museale-weegschaal-collectiewaardering-in-zes-stappen>

Overigens kunt u ook nog de categorie-indeling van het Deltaplan Cultuurbehoud aanhouden, die overheden en instellingen decennia lang hebben gehanteerd. Categorie A en B werden gezien als respectievelijk de top en de subtop van het Nederlands cultuurgoed, C gold als ondersteunend aan de doelstelling van het museum en/of overheid en D als niet passend binnen de collectie, total loss e.d.

2. Veranderingen

2.1. Aanwijzing/instructie

2.1.1. Rijksinstructie i.p.v. aanwijzen beschermde stads- en dorpsgezichten

De aanwijzing door het Rijk van beschermde stads- en dorpsgezichten, zoals opgenomen in de Monumentenwet artikel 35, vervalft. In de praktijk blijft aanwijzing nog mogelijk tot de in werking treding van de Omgevingswet. De minister van OCW zegt hierover het volgende in de Memorie van Toelichting bij de Erfgoedwet: "In het omgevingsrecht is hier een passender instrument voor: de instructie. Op grond van de voorgestelde Omgevingswet wordt het mogelijk voor een Minister om voor de borging van nationale belangen in de fysieke leefomgeving een gemeente een instructie te geven. Die instructie omvat zowel het belang waar het om gaat als de te verrichten handelingen. De aanwijzing en bescherming van stads- en dorpsgezichten past goed in die procedure. De gemeente krijgt met de instructie namelijk de opdracht om in het omgevingsplan een beschermingsregime in te richten voor het gezicht."

Wij hebben ons verzet hiertegen tevergeefs verzet, omdat wij van oordeel zijn dat de Erfgoedwet dekkend moet zijn als het gaat om het aanwijzen van te beschermen erfgoed van landelijke betekenis. Daar horen stads- en dorpsgezichten ook bij. In artikel 2.27 van de Omgevingswet, die op 22 maart door de Eerste Kamer is aangenomen, is vermeld dat de instructieregels van het Rijk in ieder geval het cultureel erfgoed zullen betreffen. Dit wordt uitgewerkt in een Algemene Maatregel van Bestuur, die deze zomer ter inzage wordt gelegd.

2.1.2. Aanwijzen van ensembles

De minister van OCW kan op grond van paragraaf 3.3., artikel 3.13. tot en met 3.15., van de Erfgoedwet te beschermen ensembles aanwijzen: rijksmonumenten met cultuurgoederen. Dit kan aan de orde zijn bij kerken, kastelen e.d.

Diverse organisaties en wij hebben hiervoor gepleit. Wij allen constateren dat het vaak gebeurt dat een gebouw wordt aangemerkt als rijksmonument. Maar dat tegelijkertijd de eveneens waardevolle inboedel naar het buitenland verdwijnt, terwijl een museum en/of archief ter plekke of elders in ons land hiervoor belangstelling heeft. Dit is met name aan de orde bij religieus erfgoed. De rechtsbescherming van het roerende deel van het ensemble lijkt op grond van de nieuwe Erfgoedwet overigens toch nog wat zwak. Pas als de minister van OCW paragraaf 3.2., artikel 3.7. tot en met 3.12., Aanwijzing van cultuurofgoed en verzameling daarop ook van toepassing verklaart, dan is het echt beschermd.

2.2. Archeologie

2.2.1. Fonds of regeling i.p.v. specifieke uitkering excessieve opgravingskosten

De bepalingen over de tegemoetkoming van het Rijk aan gemeenten voor excessieve opgravingskosten op basis van de Monumentenwet artikel 34a vervallen. De minister van OCW geeft als reden aan dat men van rijkswege wettelijk heeft bepaald dat gemeenten bij een bestemmingsplan en per 2018 een omgevingsplan rekening moeten houden met cultuurhistorische waarden. Daarom is zij van oordeel dat gemeenten zodoende ook op eventuele kosten kunnen anticiperen. Bovendien is er volgens haar een compensatie in het gemeentefonds gekomen met daarbij de volgende extra toelichting in een Kamerbrief van 7 februari 2012:

"Beëindiging achtervangpositie van het Rijk

Ik laat het «verstoorder-betaalt» principe in stand evenals de wettelijke bepalingen omtrent schade-vergoedingen maar beëindig het beleid van het Rijk ten aanzien van de excessieve kosten. Dit past bij een heldere rolverdeling tussen rijk, gemeente en provincie. De excessieve kostenregeling was een onderdeel van de overgangssituatie van voor de invoering van de Wet archeologische monumentenzorg. Door middel van inbedding van de archeologie in de ruimtelijke ordening zijn gemeenten voorbereid op archeologische vondsten en is het vangnet van de rijksoverheid niet meer noodzakelijk.

De gemeenten zijn zowel beleidsmatig als financieel verantwoordelijk voor de keuzes die zij maken ten aanzien van erfgoedbehoud en andere belangen. Gemeenten ontvangen daarvoor sinds 2007 structureel € 6,35 miljoen bestuurslastenvergoeding en vanaf 2008 structureel € 1,25 miljoen extra tegemoetkoming excessieve kosten in het Gemeentefonds als gevolg van het toenmalig bestuursakkoord «Samen aan de slag»."

In de septembercirculaire gemeentefonds 2007 blad 24 staat dat het bedrag voor excessieve opgravingskosten per woonruimte wordt verdeeld. Dat betekent ongeveer € 0,17 per woonruimte per jaar. Een verwaarloosbaar bedrag gelet op de vaak hoge opgravingskosten. Wel kan een gemeente dit reserveren tot het moment dat een opgravings situatie zich aandient. Overigens is de verstoorder als eerste aanspreekbaar op het betalen van de kosten. Er is geen norm voor de verdeling van de kosten tussen de verstoorder en de gemeenten.

De RCE heeft in het rapport 'Archeologie voor Gemeenten. Gemeentelijke praktijkvoorbeelden van compensatieregelingen.' uit 2013 laten zien hoe gemeenten in de praktijk hiermee omgaan. .

http://cultureelerfgoed.nl/sites/default/files/downloads/nieuws/rapport_compensatieregeling_def_0.pdf

Wij en ook andere organisaties hebben zich tegen het schrappen van artikel 34a van de Monumentenwet verzet. De Tweede Kamer heeft dat deels gehonoreerd. Zij heeft ervoor gezorgd dat er in 2016 een bedrag van € 250.000 wordt uitgetrokken ten behoeve van een fonds of subsidieregeling voor archeologie. Hier kunnen gemeenten aanspraak op maken voor het dekken van de extra kosten die samenhangen met de opgraving, wetenschappelijke uitwerking en publiekspresentatie van uitzonderlijke archeologische vondsten van (inter)nationaal belang. De verwachting is dat dit bedrag structureel zal worden. Het ministerie van OCW is thans doende met het uitwerken van diverse varianten. Aanhaking bij de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek/NWO is in dit kader een serieuze optie. Er is sprake van consultatie bij het Convent van Gemeentelijke Archeologen in Nederland en bij ons.

2.2.2. Archeologie-certificaat i.p.v. opgravingsvergunning

Paragraaf 3 c.q. de artikelen 45 tot en met 48 van de Monumentenwet vervallen. Dit betekent dat op basis van paragraaf 5.1., artikel 5.1. tot en met 5.6., van de Erfgoedwet de opgravingsvergunning wordt vervangen door een archeologie-certificaat. Dit is benodigd om cultureel erfgoed te mogen opsporen, onderzoeken of verwerven.

Wij waren geen voorstander hiervan. Met name gemeenten met een eigen archeologische opgravingsdienst, die kleine maar bewerkelijke opgravingen doen in de binnensteden, zijn bang dat de certificeringseisen te hoog zullen worden door toedoen van een aantal grote bedrijven. Daarmee komen hun diensten die vaak werken met veel ondersteunende medewerkers onder druk te staan. Het ministerie van OCW heeft ons onlangs bericht dat de eisen zullen handelen over opgraven, conserveren, documenteren en rapporteren. Daarnaast komen er protocollen voor een programma van eisen en een plan van aanpak. Voorts zal de minister van OCW in een algemene maatregel van bestuur enkele uitzonderingen opnemen. Hierbij denkt men aan onderzoek door universiteiten/ hogescholen en aan eenmalig in ons land opererende bedrijven van elders uit de EU met een erkend certificaat uit het eigen land. Ook vrijstellingen voor de inzet van amateurs op minder waardevolle terreinen en van burgers met metaaldetectoren worden nader bezien.

2.3. Museale cultuurgoederen van de Staat

De minister van OCW is in paragraaf 2.1., artikel 2.1. tot en met 2.7., van de Erfgoedwet aangewezen voor het beheer van alle museale cultuurgoederen van de Staat. Dat betekent dus ook voor die van de andere departementen. De bewindspersoon kan op grond van paragraaf 2.2., artikel 2.8. tot en met 2.1., vervolgens instellingen belasten met de zorg hiervoor: in de praktijk

vaak de rijksgesubsidieerde musea. De rijksmiddelen voor het beheer en voor de publiekgerichte/andere activiteiten bij deze instellingen worden losgekoppeld.

In de subsidieregeling Culturele Basisinfrastructuur 2017-2020 is dit in lid 3.26. als volgt verwoord: "De minister kan een instellingssubsidie verstrekken voor publieksactiviteiten en andere activiteiten – niet behorende tot beheer van de collectie in de zin van de Erfgoedwet – aan een instelling met als kernactiviteit het beheer van een collectie van cultureel erfgoed."

Door gemeenten en provincies structureel gesubsidieerde musea zijn hiervan uitgezonderd.

Bij het subsidieplan cultuur 2013-2016 heeft het onderscheid tussen beheers- en publieksactiviteiten niet gunstig gewerkt. Enkele voor de gemeenten belangrijke museale instellingen kregen plotseling voor dit laatste geen rijksgeld meer. Wij memoreren: Huis Doorn, Slot Loevestein en Rijksmuseum Twenthe. Dit heeft na felle protesten van gemeenten en van ons geleid tot enige aanpassing. Thans wachten wij de ontwikkelingen af

Hoogachtend,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

J. Kriens
Voorzitter directieraad

Deze ledenbrief staat ook op www.vng.nl onder brieven.

Model Erfgoedverordening 2016

Leeswijzer modelbepalingen

- [...] of (bijvoorbeeld) [datum] = door gemeente in te vullen, zie bijvoorbeeld artikel 8, derde lid.
- [iets] = facultatief, zie bijvoorbeeld artikel 2, tweede lid, onderdeel b.
- [[iets]] = een duiding ter illustratie of uitleg voor gemeente, zie bijvoorbeeld artikel 8, derde lid.

Nadere uitleg is opgenomen in de implementatiehandleiding, onderdeel van de bij deze modelverordening behorende ledenbrief.

De raad van de gemeente [naam gemeente];

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van [datum en nummer];

gelet op de artikelen 3.16 en 9.1 van de Erfgoedwet, gelezen in samenhang met de artikelen 12, 15 en 38 van de Monumentenwet 1988 en de artikelen 2.1 en 2.2 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht;

gezien het advies van de [naam commissie];

besluit vast te stellen de volgende verordening: Erfgoedverordening [naam gemeente en jaartal].

§ 1. Algemeen

Artikel 1. Begripsbepalingen

In deze verordening en de daarop berustende voorschriften wordt, tenzij anders is bepaald, verstaan onder:

- gemeentelijk monument: monument of archeologisch monument dat is ingeschreven in het gemeentelijk erfgoedregister;
- minister: Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;
- omgevingsvergunning: omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder b, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht;
- stads- en dorpsgezichten: groepen van onroerende zaken die van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun onderlinge ruimtelijke of structurele samenhang dan wel hun wetenschappelijke of cultuurhistorische waarde en in welke groepen zich één of meer monumenten bevinden.

Artikel 2. Gemeentelijk erfgoedregister

1. Burgemeester en wethouders houden een door eenieder te raadplegen gemeentelijk register bij van krachtens deze verordening onherroepelijk aangewezen cultureel erfgoed (gemeentelijk erfgoedregister).

2. Het gemeentelijk erfgoedregister bevat:

a. gegevens over de inschrijving en ter identificatie van het aangewezen gemeentelijk cultureel erfgoed;

[b. gegevens over door burgemeester en wethouders van de minister ontvangen afschriften van de inschrijving van een rijksmonument in het rijksmonumentenregister als bedoeld in artikel 3.3, vijfde lid, van de Erfgoedwet].

[§ 2. Aanwijzing van beschermde gemeentelijke cultuurgoederen en verzamelingen

Artikel 3. Aanwijzing als beschermd gemeentelijke cultuurgoeder of beschermd gemeentelijke verzameling

1. Burgemeester en wethouders kunnen ambtshalve besluiten een cultuurgoed dat van bijzondere cultuurhistorische of wetenschappelijke betekenis of uitzonderlijke schoonheid is en dat als onvervangbaar en onmisbaar behoort te worden behouden voor het gemeentelijk cultuurbezit en dat in eigendom is van de gemeente of dat aan de zorg van de gemeente is toevertrouwd aan te wijzen als beschermd gemeentelijk cultuurgoed.
2. Burgemeester en wethouders kunnen ambtshalve besluiten een verzameling van bijzondere cultuurhistorische of wetenschappelijke betekenis, die als geheel of door een of meer van de cultuurgoederen die een wezenlijk onderdeel van de verzameling zijn, als onvervangbaar en onmisbaar behoort te worden behouden voor het gemeentelijk cultuurbezit en die in eigendom van de gemeente is of die aan de zorg van de gemeente is toevertrouwd aan te wijzen als beschermd gemeentelijk verzameling.
3. Voor de aanwijzing van een cultuurgoed dat of een verzameling die aan de zorg van de gemeente is toevertrouwd is toestemming van de eigenaar vereist.
4. Over het voornemen van een aanwijzing, bedoeld in het eerste of tweede lid, alsmede over de vervreemding van een beschermd gemeentelijk cultuurgoed of een beschermd gemeentelijke verzameling of over het afstand doen van de zorg daarvoor vragen burgemeester en wethouders advies aan een commissie als bedoeld in artikel 4.18 van de Erfgoedwet.
5. Dit artikel is niet van toepassing op:
  - a. beschermde cultuurgoederen en beschermde verzamelingen als bedoeld in artikel 1.1 van de Erfgoedwet, en
  - b. cultureel erfgoed dat is aangewezen op grond van een provinciale erfgoedverordening als bedoeld in artikel 3.17, eerste lid, van de Erfgoedwet.

Artikel 4. Wijziging, intrekking en vervallen van de aanwijzing als beschermd gemeentelijke cultuurgoed of beschermde gemeentelijke verzameling

1. Burgemeester en wethouders kunnen een besluit tot aanwijzing als bedoeld in artikel 3, eerste of tweede lid, ambtshalve wijzigen of intrekken. Artikel 3, vierde lid, is hierop van overeenkomstige toepassing, tenzij het een aanpassing van ondergeschikte betekenis betreft of het cultuurgoed of de verzameling waarop de aanwijzing betrekking heeft heeft als zodanig is tenietgegaan.
2. Een aanwijzing vervalt met ingang van de dag waarop het cultuurgoed of de verzameling waarop de aanwijzing betrekking heeft wordt aangewezen als:
  - a. beschermd cultuurgoed of beschermde verzameling als bedoeld in artikel 1.1 van de Erfgoedwet, of
  - b. beschermd cultureel erfgoed op grond van een provinciale erfgoedverordening als bedoeld in artikel 3.17, eerste lid, van de Erfgoedwet.
3. Zodra de wijziging, intrekking of het vervallen van een aanwijzing onherroepelijk is geworden wordt dat onverwijld bijgehouden in het gemeentelijk erfgoedregister.]

§ 3. Aanwijzing gemeentelijk monument

Artikel 5. Aanwijzing als gemeentelijk monument

1. Burgemeester en wethouders kunnen besluiten een monument of archeologisch monument dat van bijzonder belang is voor de gemeente vanwege zijn schoonheid, betekenis voor de wetenschap of cultuurhistorische waarde aan te wijzen als gemeentelijk monument.

2. Dit artikel is niet van toepassing op:

- a. rijksmonumenten, en
- b. monumenten en archeologische monumenten die zijn aangewezen op grond van een provinciale erfgoedverordening als bedoeld in 3.17, eerste lid, van de Erfgoedwet.

Artikel 6. Voornemen tot aanwijzing

1. Een voornemen om toepassing te geven aan artikel 5 wordt door burgemeester en wethouders schriftelijk bekendgemaakt aan alle zakelijk gerechtigden op de onroerende zaak die vermeld staan in de openbare registers, bedoeld in artikel 8, eerste lid, van de Kadasterwet.

2. Voordat een kerkelijk monument wordt aangewezen, voeren burgemeester en wethouders overleg over het voornemen met de eigenaar.

Artikel 7. Voorbescherming

1. De bescherming van paragraaf 4 is van overeenkomstige toepassing op het monument of archeologisch monument ten aanzien waarvan een voornemen als bedoeld in artikel 6 is bekendgemaakt.

2. De voorbescherming, bedoeld in het eerste lid, vervalt op het moment van inschrijving van de aanwijzing in het gemeentelijk erfgoedregister of op het moment waarop het aanwijzingsbesluit wordt herroepen of door de bestuursrechter wordt vernietigd.

Artikel 8. Advies gemeentelijke adviescommissie

1. Burgemeester en wethouders vragen over het voornemen om toepassing te geven aan artikel 5 advies aan een gemeentelijke adviescommissie waarbinnen enkele leden deskundig zijn op het gebied van de monumentenzorg. Van de adviescommissie maken geen deel uit leden van het gemeentebestuur.

2. De gemeentelijke adviescommissie betreft in ieder geval de leden die deskundig zijn op het gebied van de monumentenzorg bij het advies.

3. De gemeentelijke adviescommissie brengt binnen [aantal (bijvoorbeeld acht)] weken na ontvangst van de adviesaanvraag schriftelijk en deugdelijk gemotiveerd advies uit.

Artikel 9. Beslistermijn en inhoud aanwijzingsbesluit

1. Op een aanvraag om aanwijzing dient te worden besloten binnen [aantal (bijvoorbeeld 26)] weken na ontvangst van de aanvraag.

2. De aanwijzing bevat in ieder geval de plaatselijke aanduiding van het gemeentelijke monument, de datum van aanwijzing, de kadastrale aanduiding en een beschrijving van het gemeentelijke monument.

Artikel 10. Bekendmaking aanwijzingsbesluit aan rechthebbenden en inschrijving

1. De aanwijzing wordt schriftelijk bekendgemaakt aan alle zakelijk gerechtigden op de onroerende zaak die vermeld staan in de openbare registers, bedoeld in artikel 8, eerste lid, van de Kadasterwet.
2. Zodra een aanwijzing onherroepelijk is geworden wordt deze onverwijld opgenomen in het gemeentelijk erfgoedregister.

Artikel 11. Aanwijzing als voorlopig gemeentelijk monument

1. In een spoedeisend geval kunnen burgemeester en wethouders een monument of archeologisch monument aanwijzen als voorlopig gemeentelijk monument. In afwijking van artikel 8 wordt in dat geval aan de gemeentelijke adviescommissie advies gevraagd over de vastgestelde aanwijzing als voorlopig gemeentelijk monument.
2. Een aanwijzing als voorlopig gemeentelijk monument vervalt na [aantal (bijvoorbeeld 26)] of zoveel eerder als burgemeester en wethouders een besluit hebben genomen over de aanwijzing, bedoeld in artikel 5.
3. Paragraaf 4 is van overeenkomstige toepassing vanaf het moment dat belanghebbenden schriftelijk in kennis worden gesteld van het besluit van burgemeester en wethouders tot aanwijzing van het monument of archeologisch monument als voorlopig gemeentelijk monument. Artikel 10 is van overeenkomstige toepassing op deze aanwijzing.

Artikel 12. Wijziging gemeentelijk erfgoedregister, vervallen aanwijzing monument

1. Burgemeester en wethouders kunnen ten aanzien van gemeentelijke monumenten en voorlopige gemeentelijke monumenten ambtshalve wijzigingen aanbrengen in het gemeentelijk erfgoedregister.
2. Als de wijziging ziet op het schrappen uit het register is paragraaf 3 van overeenkomstige toepassing, tenzij het monument of het archeologisch monument waarop de aanwijzing betrekking heeft als zodanig is tenietgegaan.
3. Een aanwijzing vervalt met ingang van de dag waarop het monument of het archeologisch monument waarop de aanwijzing betrekking heeft is ingeschreven in het rijksmonumentenregister of een provinciaal erfgoedregister als bedoeld in artikel 3.17, derde lid, van de Erfgoedwet. Het vervallen van de aanwijzing wordt onverwijld bijgehouden in het gemeentelijk erfgoedregister.

§ 4. Bescherming gemeentelijk monument

Artikel 13. Instandhoudingsplicht gemeentelijk monument

Het is verboden een gemeentelijk monument te beschadigen of te vernielen, of daaraan onderhoud te onthouden dat voor de instandhouding daarvan noodzakelijk is.

Artikel 14. Omgevingsvergunning gemeentelijk monument

1. Het is verboden zonder omgevingsvergunning van burgemeester en wethouders een gemeentelijk monument:

- a. te slopen, te verstoren, te verplaatsen of in enig opzicht te wijzigen, of

b. te herstellen, te gebruiken of te laten gebruiken op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht.

[2. Het eerste lid is niet van toepassing op:

a. de uitvoering van normaal onderhoud, voor zover detaillering, profilering, vormgeving, materiaalsoort en kleur van het monument niet wijzigen, en voor zover de aanleg van een tuin, park of andere aanleg, niet wijzigt, of

b. inspannende veranderingen van het monument, voor zover het een onderdeel daarvan betreft dat vanuit het oogpunt van monumentenzorg zonder betekenis is.]

3. Burgemeester en wethouders kunnen in het belang van de monumentenzorg nadere regels stellen met betrekking tot de uitvoering van werkzaamheden aan een gemeentelijk monument. Deze regels kunnen mede inhouden een vrijstelling van het verbod, bedoeld in het eerste lid, *of een plicht tot het melden van handelingen bedoeld in het tweede lid*].

Artikel 15. Intrekken van de omgevingsvergunning

De omgevingsvergunning, bedoeld in artikel 14, eerste lid, kan door burgemeester en wethouders worden ingetrokken:

a. als de verlening berust op onjuiste of onvolledige gegevens en de juiste of volledige gegevens tot een ander besluit zou hebben geleid;

b. voor zover veranderde omstandigheden of feiten met betrekking tot de activiteit waarvoor de omgevingsvergunning is verleend, zich in overwegende mate tegen voortzetting of ongewijzigde voortzetting van die activiteit verzetten.

Artikel 16. Weigeringsgronden

1. De vergunning kan slechts worden verleend als het belang van de monumentenzorg zich daartegen niet verzet.

2. Een omgevingsvergunning voor een kerkelijk monument wordt niet verleend zonder overeenstemming met de eigenaar.

§ 5. Rijksmonumenten

Artikel 17. Advies omgevingsvergunning rijksmonument

Burgemeester en wethouders zenden onverwijld een afschrift van de ontvankelijke aanvraag om omgevingsvergunning voor een rijksmonument als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, aanhef en onder f, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht voor advies aan de adviescommissie, bedoeld in artikel 8, eerste lid. Artikel 8, tweede en derde lid, zijn van overeenkomstige toepassing.

§ 6. Gemeentelijke stads- en dorpsgezichten

Artikel 18. Aanwijzing als beschermd gemeentelijk stads- en dorpsgezicht

1. De gemeenteraad kan, op voorstel van burgemeester en wethouders, stads- en dorpsgezichten aanwijzen als beschermd gemeentelijk stads- of dorpsgezicht.
2. Burgemeester en wethouders zenden het voorstel voor advies aan de adviescommissie, bedoeld in artikel 8, eerste lid. Artikel 8, tweede en derde lid, zijn van overeenkomstige toepassing.
3. De gemeenteraad beslist binnen [aantal (bijvoorbeeld 26)] weken na verzending van het voorstel, bedoeld in het tweede lid.
4. Een aangewezen gemeentelijk stads- of dorpsgezicht wordt onverwijld opgenomen in het gemeentelijk erfgoedregister.
[5. De gemeenteraad stelt ter bescherming van een op grond van het eerste lid aangewezen beschermd stads- of dorpsgezicht een bestemmingsplan vast als bedoeld in de Wet ruimtelijke ordening. Bij het besluit tot aanwijzing van een beschermd stads- en dorpsgezicht kan hiertoe een termijn worden gesteld.
6. *Bij het besluit tot aanwijzing van een beschermd stads- of dorpsgezicht wordt bepaald of en in hoeverre geldende bestemmingsplannen als beschermend plan in de zin van het vorige lid kunnen worden aangemerkt, dan wel of een beheersverordening als bedoeld in de Wet ruimtelijke ordening kan worden vastgesteld.*
7. *Als een bestemmingsplan als bedoeld in het vijfde of zesde lid, opnieuw moet worden vastgesteld ingevolge artikel 3.1, tweede lid, van de Wet ruimtelijke ordening, kan de gemeenteraad in afwijking van artikel 3.1, eerste lid, van die wet, voor het desbetreffende gebied een beheersverordening als bedoeld in die wet vaststellen.]*
8. Dit artikel is niet van toepassing op beschermde stads- en dorpsgezichten die zijn aangewezen op grond van artikel 35, eerste lid, van de Monumentenwet 1988 of een provinciale verordening als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

Artikel 19. Wijziging, intrekking en vervallen van de aanwijzing als beschermd gemeentelijke stads- en dorpsgezicht

1. De gemeenteraad kan, op voorstel van burgemeester en wethouders, een besluit tot aanwijzing als bedoeld in artikel 18, eerste lid, wijzigen of intrekken. Artikel 18, tweede en derde lid, is hierop van overeenkomstige toepassing, tenzij het een aanpassing van ondergeschikte betekenis betreft of het stads- en dorpsgezicht waarop aanwijzing betrekking heeft als zodanig is tenietgegaan.
2. Een aanwijzing vervalt met ingang van de dag waarop het stads- en dorpsgezicht waarop de aanwijzing betrekking heeft wordt aangewezen als:
  - a. beschermd stads- en dorpsgezicht als bedoeld in artikel 35, eerste lid, van de Monumentenwet 1988, of
  - b. beschermd stads- en dorpsgezicht op grond van een provinciale erfgoedverordening als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.
3. Zodra de wijziging, intrekking of het vervallen van een aanwijzing onherroepelijk is geworden wordt dat onverwijld bijgehouden in het gemeentelijk erfgoedregister.

Artikel 20. Verbodsbepaling en aanvraag vergunning

1. Het is in een beschermd gemeentelijk stads- of dorpsgezicht verboden om zonder omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, een bouwwerk te slopen.
2. De omgevingsvergunning kan in ieder geval worden geweigerd als naar het oordeel van burgemeester en wethouders niet aannemelijk is dat op de plaats van het te slopen bouwwerk een ander bouwwerk kan of zal worden gebouwd.
3. De artikelen 15 en 16 zijn van overeenkomstige toepassing.
4. Het eerste lid is niet van toepassing op het slopen ingevolge een verplichting als bedoeld in de artikelen 13, 13a of 13b van de Woningwet.

§ 7. Handhaving en toezicht

Artikel 21. Strafbepaling

Degene die handelt in strijd met artikel 13 of het bepaalde krachtens artikel 14, derde lid, van deze verordening wordt gestraft met een geldboete van de tweede categorie of een hechtenis van ten hoogste drie maanden.

Artikel 22. Toezichthouders

1. Met het toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze verordening zijn belast [...].
2. Burgemeester en wethouders kunnen daarnaast andere personen met dit toezicht belasten.

[§ 8. Vangnet archeologie

Artikel 23. Vangnet archeologie

1. *Het is verboden de bodem te verstoren in een archeologisch monument of een gebied waar archeologische vondsten worden verwacht als in het daar vigerende bestemmingsplan niet is voldaan aan artikel 3.1.6, vijfde lid, van het Besluit ruimtelijke ordening, tenzij:*

- a. voor de activiteit een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.12, eerste of tweede lid, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht is verleend;*
- b. het de verstoring betreft van een archeologisch monument of verwachtingsgebied dat is aangegeven op de provinciale archeologische monumentenkaart of de landelijke indicatieve kaart van archeologische waarden en het verrichten van de activiteiten geen strijd oplevert met door burgemeester en wethouders vastgestelde regels over de toegestane mate van verstoring;*
- c. de activiteit plaatsvindt op basis van een deugdelijke beschrijving van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening wordt gehouden en onevenredige schade voor archeologische waarden wordt voorkomen, of*
- d. met een vooronderzoek is aangetoond dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn.*

2. *Burgemeester en wethouders kunnen nadere regels stellen over het verrichten van archeologisch onderzoek.]*

§ 9. Slotbepalingen

Artikel 24. Intrekken oude verordening

De [citeertitel oude verordening] wordt ingetrokken.

Artikel 25. Overgangsrecht

1. Een krachtens [citeertitel oude verordening] aangewezen en geregistreerd gemeentelijke monument, worden geacht aangewezen en geregistreerd te zijn overeenkomstig de bepalingen van deze verordening.
2. Aanvragen om vergunningen die zijn ingediend voorafgaand aan de inwerkingtreding van deze verordening worden afgehandeld met inachtneming van de [citeertitel oude verordening].

Artikel 26. Inwerkingtreding en citeertitel

1. Deze verordening treedt in werking op [datum].
2. Deze verordening wordt aangehaald als: Erfgoedverordening [naam gemeente en jaartal].

Aldus vastgesteld in de vergadering van de raad van de gemeente [naam gemeente], [datum],

De voorzitter,

De griffier,

Toelichting

NB Deze toelichting is geschreven met de (mogelijke) keuzes die in deze modelverordening gemaakt zijn in gedachten. Als een individuele gemeente op punten andere keuzes maakt, dan sluit deze toelichting mogelijk niet aan. Wel kan ze uiteraard als basis dienen voor een door de gemeente zelf op te stellen toelichting. Voor een goed beeld dient deze modelverordening in samenhang met de hierbij behorende ledenbrief gelezen te worden.

ALGEMEEN DEEL

Inleiding

Het gemeentelijk erfgoedbeleid verandert. Vooral de bundelingen van wetgeving in één Erfgoedwet en de verwachte invoering van de Omgevingswet stimuleren zowel een meer integraal gemeentelijk erfgoedbeleid als de erkenning dat erfgoed een integraal onderdeel is van (de kwaliteit van) de fysieke leefomgeving. Door de invoering van deze twee wetten is het bereik van de gemeentelijke Erfgoedverordening in vergelijking met de voorgaande verordening zowel breder – het betreft nu monumenten én cultuurgoederen – als smaller: belangrijke fysieke onderwerpen zoals de aanwijzing of bescherming van stads- en dorpsgezichten of archeologische waarden en verwachtingen worden steeds minder geregeld via een verordening en meer via het bestemmingsplan en straks, onder de Omgevingswet, het omgevingsplan. Per saldo leidt een en ander tot een vereenvoudigde Erfgoedverordening.

De Erfgoedverordening wordt vernieuwd vanwege de invoering van de nieuwe Erfgoedwet, per 1 juli 2016. De Erfgoedwet vervangt en integreert verschillende wettelijke regelingen op het gebied van het cultureel erfgoed. Naast de Erfgoedwet wordt besluitvorming over cultureel erfgoed in de fysieke leefomgeving op termijn geregeld via de Omgevingswet. De Erfgoedwet anticipeert op de invoering van de Omgevingswet door overgangsrecht als gevolg waarvan delen van de Monumentenwet 1988 van kracht blijven, tot de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Daarom is deze verordening zowel gebaseerd op de Erfgoedwet als op de Monumentenwet 1988.

In de Omgevingswet zal materieel gezien het bestaande stelsel van monumenten- en sloopvergunningen nagenoeg één-op-één worden overgenomen. Wel vindt op een aantal wetstechnische, procedurele en inhoudelijke punten stroomlijning plaats, die samenhangt met de samenvoeging met andere stelsels en de achterliggende vereenvoudigingsgedachte. Ook bepalingen over taken en bevoegdheden van de gemeentelijke monumentencommissies, de aanwijzing van beschermde stads- en dorpsgezichten en in dat kader het opstellen van beschermende bestemmingsplannen (straks omgevingsplannen) en de bepalingen over de archeologische monumentenzorg in bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen zullen overgaan naar de Omgevingswet.

Reikwijdte

De Erfgoedwet integreert de Regeling materieelbeheer museale voorwerpen 2013, de Wet verzelfstandiging museale diensten, de Monumentenwet 1988 (Mw 1988), de Wet tot behoud van cultuurbezit (Wbc), de Uitvoeringswet UNESCO-verdrag 1970 inzake onrechtmatige invoer, uitvoer of eigendomsoverdracht van cultuurgoederen en de Wet tot teruggave cultuurgoederen afkomstig uit bezet gebied. In aansluiting op de

Erfgoedwet is gekozen voor een brede Erfgoedverordening die conform het begrip 'cultureel erfgoed' ziet op zowel onroerend cultureel erfgoed (monumenten) als roerend cultureel erfgoed (cultuuroederen).

Deze verordening ziet in beginsel niet meer op archeologie. Archeologische waarden moeten worden geborgd via het ruimtelijke spoor (lees: de bestemmingsplannen en de afwijkvergunning op basis van de Wabo) op grond van artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening en artikel 5.2 van het Besluit omgevingsrecht.

[Omdat er binnen de gemeente nog bestemmingsplannen zijn waarin de bescherming van archeologische monumenten niet is opgenomen, is in het overgangsrecht afzonderlijk in een vangnetbepaling voorzien (artikel 23).]

Wettelijke grondslag

De grondslag voor deze verordening bestaat uit artikel 3.16 van de Erfgoedwet en, op de voet van het overgangsrecht van artikel 9.1 van de Erfgoedwet, de artikelen 12, 15 en 38 van de Monumentenwet 1988. Deze laatste wetgeving blijft op grond van het overgangsrecht van de Erfgoedwet van kracht tot de invoering van de Omgevingswet. Daarnaast zijn ook de artikelen 2.1 en 2.2 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (hierna: Wabo) van belang in verband met de bescherming van monumenten door middel van omgevingsvergunningen.

ARTIKELSGEWIJS

Enkel die bepalingen die nadere toelichting behoeven worden hieronder behandeld.

Artikel 1. Begripsbepalingen

De wettelijke definities uit artikel 1.1 van de Erfgoedwet gelden onverkort voor de begrippen die gebruikt worden in deze verordening, nu deze verordening berust op artikel 3.16 van de Erfgoedwet en derhalve in samenhang met de Erfgoedwet moet worden gelezen. Artikel 1 van deze verordening bevat daarom uitsluitend de begrippen "gemeentelijk monument", "minister", "omgevingsvergunning" en "stads- en dorpsgezichten" waarvan de definitie moet worden omschreven of die korthedshalve zijn gegeven en die niet reeds (in deze vorm) in artikel 1.1 van de Erfgoedwet zijn gegeven.

De voor deze verordening relevante begrippen uit de Erfgoedwet zijn:

- *archeologisch monument*: terrein dat deel uitmaakt van cultureel erfgoed vanwege de daar aanwezige overblijfselen, voorwerpen of andere sporen van menselijke aanwezigheid in het verleden, met inbegrip van die overblijfselen, voorwerpen en sporen;
- *archeologische vondst*: overblijfsel, voorwerp of ander spoor van menselijke aanwezigheid in het verleden afkomstig van een archeologisch monument;
- *beschermde cultuurogoed*: cultuurogoed dat:
  - a. als zodanig is aangewezen op grond van artikel 3.7, eerste lid[, van de Erfgoedwet];
  - b. voorkomt in een opsomming als bedoeld in artikel 3.7, derde lid[, van de Erfgoedwet]; of
  - c. in geval van de aanwijzing van een beschermde verzameling op grond van artikel 3.8, eerste lid, [van de Erfgoedwet] zolang nog geen opsomming voor die verzameling is vastgesteld, redelijkerwijs onder de algemene omschrijving van die beschermde verzameling valt;

- *beschermde verzameling*: verzameling die is aangewezen op grond van artikel 3.7, tweede lid[, van de Erfgoedwet];
- *cultureel erfgoed*: uit het verleden geërfde materiële en immateriële bronnen, in de loop van de tijd tot stand gebracht door de mens of ontstaan uit de wisselwerking tussen mens en omgeving, die mensen, onafhankelijk van het bezit ervan, identificeren als een weerspiegeling en uitdrukking van zich voortdurend ontwikkelende waarden, overtuigingen, kennis en tradities, en die aan hen en toekomstige generaties een referentiekader bieden;
- *cultuurgoed*: roerende zaak die deel uitmaakt van cultureel erfgoed;
- *kerkelijk monument*: monument dat eigendom is van een kerkgenootschap, een zelfstandig onderdeel daarvan, een lichaam waarin kerkgenootschappen zijn verenigd, of van een ander genootschap op geestelijke grondslag en dat uitsluitend of voor een overwegend deel wordt gebruikt voor het gezamenlijk belijden van de godsdienst of levensovertuiging;
- *monument*: onroerende zaak die deel uitmaakt van cultureel erfgoed;
- *normaal onderhoud*: noodzakelijke reguliere werkzaamheden die gericht zijn op het behoud van monumentale waarde;
- *rijksmonument*: monument of archeologisch monument dat is ingeschreven in het rijksmonumentenregister;
- *rijksmonumentenregister*: register als bedoeld in artikel 3.3[, van de Erfgoedwet];
- *verzameling*: cultuurgoederen die uit cultuurhistorisch of wetenschappelijk oogpunt bij elkaar horen.

Artikel 2. Gemeentelijk erfgoedregister

Het gemeentelijk erfgoedregister heeft betrekking op al het (beschermd) gemeentelijk aangewezen cultureel erfgoed als dat krachtens deze verordening is gebeurd. Het gaat om door het gemeentebestuur zelf aangewezen monumenten, stads- of dorpsgezichten of cultuurgoederen. *[Daarnaast is in het tweede lid geregeld dat ook informatie over rijksmonumenten die in de gemeente zijn gelegen in het gemeentelijk erfgoedregister worden opgenomen. Op grond van de Erfgoedwet ontvangen burgemeester en wethouders deze informatie in afschrift van de minister bij de inschrijving in het rijksmonumentenregister.]*

Dit artikel geeft uitvoering aan de verplichting van artikel 3.16, derde lid, van de Erfgoedwet en is daarmee van toepassing op al het cultureel erfgoed, ongeacht of het om onroerende of roerende zaken gaat, dat is aangewezen op grond van deze verordening.

Het woord "onherroepelijk" betekent hier dat tegen de aanwijzing geen beroep (of bezwaar) is ingesteld of dat het is afgewezen.

[Artikel 3. Aanwijzing als beschermd gemeentelijke cultuurgoeder of beschermde gemeentelijke verzameling

Dit artikel maakt het mogelijk dat topstukken van het gemeentelijk cultuurbezit worden aangewezen als beschermde gemeentelijke cultuurgoederen of beschermde gemeentelijke verzamelingen, voor zover deze niet al voor het Nederlandse cultuurbezit als beschermde cultuurgoederen zijn aangewezen door de minister op grond van artikel 3.7 van de Erfgoedwet of door gedeputeerde staten op grond van de provinciale erfgoedverordening krachtens artikel 3.17 van de Erfgoedwet. De formele gevolgen van een aanwijzing van een cultuurgoed of verzameling als beschermd gemeentelijk cultuurgoed of beschermde gemeentelijke verzameling zijn beperkt: ingevolge artikel 2 van deze verordening zullen ze ingeschreven dienen te worden in het

gemeentelijk erfgoedregister en er geldt op grond van het derde lid, in aanvulling op artikel 4.18 van de Erfgoedwet, een adviesverplichting bij een eventuele vervreemding daarvan door de gemeente of wanneer de gemeente afstand wil doen van het eigendom of de zorg voor het cultuurgoed dat of de verzameling die aan haar was toevertrouwd. De aanwijzing heeft daarnaast vooral een symbolische betekenis en geeft uitdrukking aan het belang dat de gemeente stelt in het betreffende cultuurgoed of de betreffende verzameling.

De aanwijzing van beschermde gemeentelijke cultuurgoederen en verzamelingen kan uitsluitend betrekking hebben op cultuurgoederen en verzamelingen die in eigendom zijn van de gemeenten of cultuurgoederen en verzamelingen waarvan de zorg aan de gemeente is toevertrouwd. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn bij cultuurgoederen die door de gemeente in bruikleen zijn verkregen uit collecties van derden. Voor aanwijzing van dergelijke cultuurgoederen is overeenstemming met de eigenaar een vereiste. Burgemeester en wethouders moeten voorts in het geval van een schenking, erfstelling, legaat of aankoop eventuele beperkende of andere juridische voorwaarden in acht nemen.

Er kan op grond van deze verordening geen sprake zijn van de aanwijzing van cultuurgoederen van derden als beschermde gemeentelijke cultuurgoederen of verzamelingen, zonder toestemming van de eigenaar. Er bestaat onvoldoende wettelijke grondslag om bij verordening een juridisch beschermingsregime eenzijdig aan een andere eigenaar op te leggen, zoals dat geldt voor de op rijksniveau beschermde cultuurgoederen (zie Hoofdstuk 4 van de Erfgoedwet). Van een eventuele aanwijzing zou daardoor geen enkele beschermde werking uitgaan. Daarom is ervan afgezien een aanwijzingsbevoegdheid voor burgemeester en wethouders te creëren.

Artikel 4. Wijziging, intrekking en vervallen van de aanwijzing als beschermd gemeentelijke cultuurgoed of beschermde gemeentelijke verzameling

Dit artikel bepaalt o.a. dat bij wijziging (van niet-ondergeschikte aard) van een aanwijzing en bij intrekking van de status als beschermd gemeentelijke cultuurgoed of beschermde gemeentelijke verzameling dezelfde adviesprocedure geldt als bij onder meer de aanwijzing daarvan; over het voornemen daartoe vragen burgemeester en wethouders advies aan een commissie als bedoeld in artikel 4.18 van de Erfgoedwet. Bij een wijziging van ondergeschikte betekenis kan o.a. gedacht worden aan de plaatsaanduiding i.v.m. verhuizing van een cultuurgoed naar een andere locatie ter plekke of omdat het in tijdelijke bruikleen wordt gegeven aan een museum. Voorts is hier bepaald dat een aanwijzing vervalt zodra het cultuurgoed of de verzameling waarop de aanwijzing betrekking door de minister op een provincie wordt aangewezen als beschermd cultuurgoed of beschermde verzameling.]

Artikel 5. Aanwijzing als gemeentelijk monument

Dit artikel regelt de toekenning van de status van gemeentelijk monument aan een monument of archeologisch monument (een tuin en een park vallen binnen het begrip 'monument', natuurlandschap niet). De aanwijzing vergt een belangenafweging tussen het met de aanwijzing te dienen belang en de overige bij de aanwijzing betrokken belangen, waaronder planologische en/of economische belangen of het gebruik van het monument of archeologisch monument. Deze formulering is ontleend aan artikelen 3.1, eerste lid, en 3.16, tweede lid, van de Erfgoedwet.

Burgemeester en wethouders hebben beleidsvrijheid bij de aanwijzing van een monument of archeologisch monument als beschermd gemeentelijk monument; er geldt bovendien niet zoiets als de voorheen gehanteerde vijftigjarengrens voor monumenten. Bij de afweging van belangen die daarbij een rol spelen

moeten ook de belangen van het gebruik ten opzichte van de te beschermen monumentale waarde uitdrukkelijk en gemotiveerd naar voren komen. Bij de voorbereiding van een aanwijzing moeten deze belangen derhalve in concreto worden onderzocht. Artikel 2 van de oude verordening (vergelijkbaar met het oude artikel 2, eerste lid, van de Monumentenwet 1988) over het gebruik van het monument, keert echter niet terug in deze verordening. Voor de aanwijzing als gemeentelijk monument voegt de bepaling over het gebruik van het (archeologisch) monument geen belang toe dat niet al op grond van artikel 3:4, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb) dient te worden meegewogen. Volgens vaste jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State gaat het bij een besluit over de aanwijzing als beschermd monument om de afweging van het algemeen belang dat is gemoeid met de bescherming van het cultureel erfgoed tegen de belangen die de eigenaar heeft bij al dan niet aanwijzing. Het gebruik van het monument wordt beschouwd als een aspect van de belangen van de eigenaar en behoeft daarom niet afzonderlijk te worden benoemd.

Artikel 6. Voornemen tot aanwijzing

Eerste lid

Ieder monument is gegeven de begripsbepaling van artikel 1.1 van de Erfgoedwet per definitie een onroerende zaak (het gebouw). Ieder archeologisch monument omvat ten minste één onroerende zaak (het terrein, dat vanwege en samen met de daar aanwezige overblijfselen, voorwerpen of andere sporen van menselijke aanwezigheid in het verleden, met inbegrip van die overblijfselen, voorwerpen en sporen, gegeven de begripsbepaling van artikel 1.1 van de Erfgoedwet wordt aangemerkt als archeologisch monument). Voor alle zakelijk gerechtigden op de betreffende onroerende zaken is ontvangst van het voornemen van een aanwijzing door burgemeester en wethouders van belang, niet alleen voor de eigenaar. Zie ook artikel 1, onder a, onderdeel 1, jo. artikel 1, onder b, onderdeel 5, van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken. Onder zakelijk gerechtigden vallen ook hypothecaire schuldeisers ten aanzien van de onroerende zaak.

Tweede lid

De aanwijzing van kerkelijke monumenten vereist voorafgaand overleg met de eigenaar. Het gaat dan per definitie om een monument dat eigendom is van een kerkgenootschap, een zelfstandig onderdeel daarvan, een lichaam waarin kerkgenootschappen zijn verenigd, of van een ander genootschap op geestelijke grondslag en dat uitsluitend of voor een overwegend deel wordt gebruikt voor het gezamenlijk belijden van de godsdienst of levensovertuiging (artikel 1.1 van de Erfgoedwet). Dit lid stemt overeen met de vergelijkbare eis in artikel 3.1 van de Erfgoedwet en artikel 3.2a van de Wabo en doet recht aan de bijzondere positie van het kerkelijk monument als plaats voor het gezamenlijk belijden van godsdienst of levensovertuiging. Dit geldt naast de algemene regel van artikel 4:8 van de Awb op grond waarvan belanghebbenden zoals eigenaren moeten worden gehoord.

Artikel 7. Voorbescherming

Het is wenselijk ook ten aanzien van gemeentelijk monumenten in voorbescherming te voorzien. Dat gebeurt met dit artikel. De voorbescherming start zodra burgemeester en wethouders het voornemen tot aanwijzing hebben bekendgemaakt aan de zakelijk gerechtigden. Het is vergelijkbaar met de voorbescherming voor

rijksmonumenten die voortvloeit uit artikel 5 van de Monumentenwet 1988 (dat, zoals dat luidde voor inwerkingtreding van Erfgoedwet, tot inwerkingtreding van de Omgevingswet blijft gelden voor rijksmonumenten).

Artikel 8. Advies gemeentelijke adviescommissie

Artikel 15 van de Monumentenwet 1988 blijft van kracht tot de invoering van de Omgevingswet. Op grond van dat artikel dient ten minste in de onderhavige verordening te zijn geregeld de inschakeling van "een commissie op het gebied van de monumentenzorg die in elk geval tot taak heeft te adviseren over aanvragen om een omgevingsvergunning voor een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder f, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht." Hieraan wordt in dit artikel uitvoering gegeven. Binnen de commissie zijn enkele leden deskundig op het gebied van de monumentenzorg. Hiertoe behoort ook de archeologische monumentenzorg.

De Monumentenwet 1988 laat de ruimte om voor de adviestaak voor monumenten de inschakeling te regelen van een commissie waaraan in de praktijk meer taken in de fysieke leefomgeving zijn toegedicht. In de praktijk wordt de monumentencommissie bijvoorbeeld wel gecombineerd met een commissie voor ruimtelijke kwaliteit. Artikel 8 maakt daarvan gebruik om mogelijk te maken dat vooruitlopend op de Omgevingswet gewerkt kan worden met een bredere gemeentelijke adviescommissie omgevingskwaliteit. Nu een voorwaarde van de Omgevingswet zal zijn dat geen leden van het gemeentebestuur deel uitmaken van deze commissie (onder de Monumentenwet 1988 geldt dat voor leden van burgemeester en wethouders), is deze voorwaarde daartoe overgenomen in deze verordening.

Onder de Omgevingswet (artikel 17.9 van het wetsvoorstel zoals dat op 22 maart 2016 is aangenomen door de Eerste Kamer) zal een adviescommissie ingesteld moeten worden die tot taak heeft te adviseren over de aanvragen om een omgevingsvergunning voor een rijksmonumentenactiviteit, voor zover het andere dan archeologische monumenten betreft. Ook daarbinnen dienen enkele leden deskundig te zijn op het gebied van de monumentenzorg. Het gaat (onder de Omgevingswet) om een adviescommissie met een bredere taak voor de omgevingskwaliteit, waarin de erkenning ligt van het belang van aspecten als cultureel erfgoed, architectonische kwaliteit van bouwwerken, stedenbouwkundige kwaliteit en kwaliteit van natuur en landschap. Het gaat daarbij (onder de Omgevingswet) zowel om de menselijke beleving van de fysieke leefomgeving als om de intrinsieke waarden die de maatschappij toekent aan de identiteit van gebieden en aan dier- en plantensoorten. De Omgevingswet maakt uitdrukkelijk een bredere taakstelling van deze commissie mogelijk.

Artikel 9. Beslistermijn en inhoud aanwijzingsbesluit

NB Gemeenten kunnen afhankelijk van de gekozen beslistermijn er zelf voor kiezen of het artikel nog nadere toelichting behoeft. Als voor de termijn van 26 weken gekozen wordt kan bijvoorbeeld het volgende opgenomen worden: "Wat betreft de termijn is aangesloten bij de termijn die gehanteerd wordt in de Erfgoedwet (artikel 3.2, derde lid)."

Artikel 10. Bekendmaking aanwijzingsbesluit aan rechthebbenden en inschrijving

Eerste lid

Dit artikel geldt naast de algemene verplichting tot bekendmaking van besluiten op basis van de Awb. Ontvangst van de aanwijzing door burgemeester en wethouders is voor alle zakelijk gerechtigden van belang, niet alleen voor de eigenaar. Zie ook artikel 1, onder a, onderdeel 1, jo. artikel 1, onder b, onderdeel 5, van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken. Op een aanwijzingsbesluit is deze wet ook van toepassing. Onder zakelijk gerechtigden vallen ook hypothecaire schuldeisers.

Tweede lid

De registratie van de aanwijzing in het gemeentelijk erfgoedregister is een louter administratieve verrichting en niet een besluit. Overigens zal van de aanwijzing ook inschrijving in het gemeentelijke beperkingenregister en in het kadaster plaatsvinden op grond van artikel 1, onder c en e, van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken.

Artikel 11. Aanwijzing als voorlopig gemeentelijk monument

Dit artikel biedt burgemeester en wethouders de mogelijkheid om in spoedeisende gevallen een monument of archeologisch monument als gemeentelijk monument aan te wijzen. In dat geval wordt de adviescommissie zoals bedoeld in artikel 8 pas ingeschakeld na de voorlopige aanwijzing. De bescherming van paragraaf 4 geldt echter vanaf het moment dat belanghebbenden schriftelijk in kennis zijn gesteld van de voorlopige aanwijzing. Een bezwaarschrift heeft dus geen opschortende werking en daarmee kan de de voorlopige aanwijzing dus niet eenvoudig omzeild worden. Als de aanwijzing definitief wordt door de opname in het erfgoedregister loopt deze bescherming door. Als er uiteindelijk geen opname in het erfgoedregister plaatsvindt vervalt de bescherming.

Artikel 12. Wijziging gemeentelijk erfgoedregister, vervallen aanwijzing monument

Dit artikel bepaalt dat op het schrappen uit het register van een aanwijzing als gemeentelijk monument dezelfde procedure geldt als bij de aanwijzing daarvan. Voorts is hierin bepaald dat de aanwijzing als gemeentelijk monument vervalt zodra een monument is opgenomen in het rijksmonumentenregister of in een provinciaal erfgoedregister.

Artikel 13. Instandhoudingsplicht gemeentelijk monument

Dit artikel is voor gemeentelijke monumenten naar analogie met artikel 11, eerste lid, van de Monumentenwet 1988 geschreven, zoals dat is gewijzigd door artikel 10.18 van de Erfgoedwet, met inbegrip van de instandhoudingsplicht die daarbij is geïntroduceerd.

Artikel 14. Omgevingsvergunning gemeentelijk monument

Dit artikel is gebaseerd op artikel 2.2 van de Wabo en inhoudelijk grotendeels gelijk aan de oude verordening.

Artikel 16. Weigeringsgronden

In het eerste lid ligt op grond van de belangenafweging die moet worden gemaakt tevens besloten dat rekening wordt gehouden met het gebruik van het monument. In het tweede lid is voor wat betreft de vereiste overeenstemming met de eigenaar van een kerkelijk monument aangesloten bij artikel 3.2a van de Wabo.

Artikel 17. Advies omgevingsvergunning rijksmonument

Zie de toelichting bij artikel 8. De term "rijksmonument" is gedefinieerd in artikel 1.1 van de Wabo (op grond van artikel 10.9 van de Erfgoedwet). De procedure inzake deze omgevingsvergunning is geregeld in die wet. De gemeenteraad is verplicht om de inschakeling van een commissie die adviseert over omgevingsvergunningen bij rijksmonumenten te regelen bij verordening (artikel 15 van de Monumentenwet 1988).

Artikel 18. Aanwijzing als beschermd gemeentelijk stads- en dorpsgezicht

Dit artikel geeft de mogelijkheid aan de gemeenteraad om gemeentelijke stads- en dorpsgezichten aan te wijzen, *die vervolgens krachtens het bestemmingsplan moeten worden beschermd. Dit is vergelijkbaar met de thans nog geldende artikelen 35 en 36 van de Monumentenwet 1988; echter zonder de plicht de minister te horen. Artikel 36 van de Monumentenwet 1988 zal vervallen met de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Daarna is het aanwijzen gemeentelijke van stads- en dorpsgezichten mogelijk via het omgevingsplan. Voor de bescherming van rijksmonumenten binnen het gemeentelijke stads- en dorpsgezicht geldt artikel 11 van de Monumentenwet en van gemeentelijke monumenten artikel 13 van deze verordening. Ook het Rijk zal de bescherming van stads- en dorpsgezichten van landelijke betekenis dan op basis van de Omgevingswet regelen via een instructie aan de gemeenten, die zij moeten overnemen in hun omgevingsplan.*]

Artikel 19. Wijziging, intrekking en vervallen van de aanwijzing als beschermd gemeentelijke stads- en dorpsgezicht

Dit artikel bepaalt o.a. dat bij wijziging (van niet-ondergeschikte aard) van een aanwijzing en bij intrekking van de status als beschermd gemeentelijke stads- en dorpsgezicht dezelfde procedure geldt als bij de aanwijzing daarvan. Voorts is hier bepaald dat een aanwijzing vervalt zodra het stads- en dorpsgezicht waarop de aanwijzing betrekking door de minister of een provincie wordt aangewezen als beschermd stads- en dorpsgezicht. Bij een wijziging van ondergeschikte betekenis kan o.a. gedacht worden aan wijzigingen i.v.m. de verandering van bijvoorbeeld straatnamen of huisnummers.

Artikel 20. Verbodsbepaling en aanvraag vergunning

Artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wabo geeft gemeente de mogelijkheid om op basis van hun verordening het slopen in een beschermd gemeentelijk stads- en dorpsgezicht aan een omgevingsvergunning te onderwerpen. Daaraan is hier uitvoering gegeven.

Artikel 21. Strafbepaling

Deze strafbepaling is uitsluitend voor overtreding van de instandhoudingsplicht van artikel 13 en de nadere regels krachtens artikel 14, derde lid, noodzakelijk. De strafbaarstelling van handelen zonder of in strijd met de voorschriften van de omgevingsvergunning voor gemeentelijke monumenten is via de Wabo en de Wet op de

economische delicten (artikel 1a) geregeld. Langs deze weg is ook overtreding van artikel 14, eerste lid, en 20, eerste lid, van deze verordening strafbaar.

Artikel 22. Toezichthouders

Toezichthouders zijn personen die bij of krachtens wettelijk voorschrift belast zijn met het houden van toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens enig wettelijk voorschrift (artikel 5:11 Awb). Toezichthouders kunnen zowel individueel als categoriaal worden aangewezen. In de artikelen 5:15 tot en met 5:19 Awb worden bevoegdheden aan toezichthouders toegekend.

Op basis van artikel 5:15 Awb is een toezichthouder bevoegd elke plaats te betreden met uitzondering van woningen zonder toestemming van de bewoner. 'Plaatsen' is daarbij een ruim begrip en omvat niet alleen erven en andere terreinen, maar ook gebouwen (niet-woningen). Uit artikel 5.13 van de Wabo volgt dat de ambtenaren die op grond van artikel 22, eerste lid, belast zijn met het toezicht op de naleving ter zake van het bepaalde bij of krachtens de Wabo, voor zover het betreft activiteiten als bedoeld in artikel 2.2, daarnaast ook bevoegd zijn, met medeneming van de benodigde apparatuur, een woning te betreden zonder toestemming van de bewoner.

[Artikel 23. Vangnet archeologie

Op grond van artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening dient in het bestemmingsplan in de toelichting bij het bestemmingsplan een beschrijving opgenomen te worden van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening is gehouden. Met de invoering van deze verplichting is de bescherming archeologische waarden in beginsel ruimtelijk geborgd. Er zijn echter nog bestemmingsplannen van kracht van vóór de invoering van deze eisen. Gelet op de geldigheidstermijn van een bestemmingsplan van tien jaar, zal dit ook nog enige jaren mogelijk blijven. Om, mede gelet op de verplichtingen van het Verdrag van Malta, ook voor de gronden waar deze 'oude' bestemmingsplannen nog gelden de bescherming van archeologische waarden te verzekeren, is dit artikel opgenomen. De strekking van dit artikel is te waarborgen dat mogelijk in deze gronden aanwezige archeologische waarden niet worden verstoord, tenzij daaraan aandacht is besteed die gelijkwaardig is aan waartoe artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening verplicht, door middel van de verwachtingskaarten, een omgevingsvergunning of eigen onderzoek dat aan die eisen kan voldoen.

Bij eventuele nadere regels van burgemeester en wethouders over het verrichten van archeologisch onderzoek kan bijvoorbeeld gedacht worden aan regels m.b.t. een programma van eisen of een plan van aanpak.]

Titel

{voorgenomen besluit bestuursorgaan/ naam overheid tot vervreemding – {titel en/ of soort verzameling} {kunstenaar(s)} {jaar of periode van vervaardiging}.

[Context] Voor zover geen advies wordt gevraagd als bedoeld in artikel 4.18 van de Erfgoedwet, kan een ieder gedurende zes weken na de dag van bekendmaking van het voornemen bij **{bestuursorgaan/ naam overheid}** zienswijzen indienen over de vraag of het cultuurogoed of de verzameling van bijzondere cultuurhistorische of wetenschappelijke betekenis is en onvervangbaar en onmisbaar voor het Nederlands cultuurbezit. Gedurende de termijn, wordt niet overgegaan tot vervreemding van het cultuurogoed of de verzameling. Na deze termijn worden ingediende zienswijzen **{bestuursorgaan/ naam overheid}** beoordeeld en wordt zo nodig alsnog advies gevraagd als bedoeld in artikel 4.18.

[Meta data genereerd] Contactgegevens

Datum aanmelding	[Verplicht]
Overheid of instelling namens overheid	[Verplicht]
Besluit van overheid inzake bevoegdheid instelling	[verplicht]
Adres (overheid en eventueel instelling)	[Verplicht]
Plaats (overheid en eventueel instelling)	[Verplicht]
Postcode (overheid en eventueel instelling)	[Verplicht]
Naam contactpersoon (overheid)	[Optioneel]
e-mail (overheid)	[Optioneel]

Informatie over object / deelcollectie*

Objectgegevens van cultuurogoed of verzameling (voor zover bekend en/of van toepassing): <ul style="list-style-type: none"> • Titel/soort object(en), • Vervaardiger(s), • Vervaardigingsjaar/periode, • Plaats van vervaardiging, • Verwervingsjaar/periode, • Materiaal, • Techniek, • Afmetingen, • Fysieke staat. 	[Verplicht] <i>Vul hier zo veel mogelijk relevante gegevens over het cultuurogoed in. In het geval van een bulkafstoot worden hier de gegevens de bulk ingevuld en een (geschat) aantal objecten.</i>
Motivatie voor vervreemding	[Verplicht]
Betreft het een bulkafstoot	[verplicht] Ja/ nee
Heeft de overheid het voornemen advies aan de commissie van onafhankelijke deskundigen te vragen?	[verplicht] Ja/ Nee
Indienen van zienswijzen	[Verplicht] Ja/ Nee Zo ja, bij wie en hoe?
Inventaris nummer	[Optioneel]
Afbeelding	[Optioneel]
Als het cultuurogoed of verzameling een schenking/erfstelling/legaat/aankoop betreft, geef aan: <ul style="list-style-type: none"> • Naam van schenker/ erfgenaam/vorige eigenaar bij aankoop • Datum van overdracht eigendom en levering • Eventueel beperkende of andere juridische voorwaarde(n) 	[Optioneel]

Als het cultuurgood onderdeel van een verzameling is, geef aan: <ul style="list-style-type: none"> • Naam verzameling • Informatie over rest van de verzameling 	<i>[Optioneel]</i>
Als het cultuurgood of de verzameling in bruikleen of beheer elders is geef aan bij wie	<i>[Optioneel]</i>
Standplaats cultuurgood of verzameling	<i>[Optioneel]</i>
Is het cultuurgood vrij te bezichtigen of alleen op afspraak?	<i>[Optioneel]</i>

*alle velden/ begrippen worden toegelicht

{voorgenomen besluit bestuursorgaan/ naam overheid tot vervreemding – {titel en/ of soort verzameling} {kunstenaar(s)} {jaar of periode van vervaardiging}.

[standaard tekst] Overwegingen ten aanzien van het voorgenomen besluit

- [standaardtekst] {gelet op artikel 4.17 van de Erfgoedwet}
- [verplicht] {motivatie voor vervreemding}

[Standaard tekst] VOORGENOMEN BESLUIT

[verplicht]

- {Objectgegevens van cultuurogoed of verzameling}
- {Heeft de overheid het voornemen advies aan de commissie van onafhankelijke deskundigen te vragen, zoals bedoeld in artikel 4.18 van de Erfgoedwet?}
- [verplicht ingeval van bulkafstoot]{Betreft het een bulkafstoot}

[Optioneel]

- {Inventaris nummer}
- {Afbeelding}
- {Als het cultuurogoed of verzameling een schenking/erfstelling/legaat/aankoop betreft, geef aan}
- {Als het cultuurogoed onderdeel van een verzameling is, geef aan}
- {Als het cultuurogoed of de verzameling in bruikleen of beheer elders is geef aan bij wie}
- {Standplaats cultuurogoed of verzameling}
- {Is het cultuurogoed vrij te bezichtigen of alleen op afspraak?}

[verplicht] {plaats, datum}

[verplicht] {ondertekening, namens deze..}

[standaard tekst] Zienswijze

[standaard tekst]

{Voor zover geen advies wordt gevraagd als bedoeld in artikel 4.18 van de Erfgoedwet, kan een ieder gedurende zes weken na de dag van bekendmaking van het voornemen bij

{bestuursorgaan/ naam overheid} zienswijzen indienen over de vraag of het cultuurogoed of de verzameling van bijzondere cultuurhistorische of wetenschappelijke betekenis is en onvervangbaar en onmisbaar voor het Nederlands cultuurbezit. Gedurende de termijn, wordt niet overgegaan tot vervreemding van het cultuurogoed of de verzameling. Na deze termijn worden ingediende zienswijzen **{bestuursorgaan/ naam overheid}** beoordeeld en wordt zo nodig alsnog advies gevraagd als bedoeld in artikel 4.18.

- a) De naam en het adres van de indiener;
- b) De dagtekening;
- c) Een omschrijving van het besluit waar de zienswijze zich tegen richt; en
- d) Motivering van de zienswijze.

[verplicht] De zienswijze kunt u adresseren aan {adresgegevens ect.}

[Optioneel] Informatie

Voor inlichtingen over de procedure kunt u contact opnemen met {naam afdeling}, bereikbaar op {telefoonnummer}

[Standaard tekst ingeval dat]{verwijzing naar afstotingsdatabase}

Bijlage

reg.nr. Z-15-03647 / UIT-16-09048

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Oldenzaal;

Overwegingen ten aanzien van het besluit

gelet op artikel 15 van de Wegenverkeerswet 1994;

mede gelet op artikel 2, eerste lid, van de Wegenverkeerswet 1994;

voorgenomen het verzoek om een vaste parkeerplaats nabij de woning aan de S.I. Zwartzstraat 28 te Oldenzaal;

overwegende dat ter plaatse is vastgesteld dat bij de woning op eigen terrein sprake is van parkeergelegenheid;

dat zowel op 4 december 2015 als op 20 januari 2016 met betrokkene over de situatie is gesproken;

dat sprake is van langdurig bestendig beleid dat een aanvrager die beschikt over eigen parkeergelegenheid niet in aanmerking komt voor een gehandicaptenparkeerplaats;

dat het uit het oogpunt van het verzekeren van de veiligheid op de weg en het zoveel mogelijk waarborgen van de bruikbaarheid van de weg en van de vrijheid van het verkeer wenselijk c.q.

noodzakelijk wordt geacht het verzoek tot het reserveren van een gehandicaptenparkeerplaats af te wijzen als van eigen parkeergelegenheid sprake is;

dat, in verband met het vorenstaande, op 20 januari 2016 met betrokkene het voornemen om géén gehandicaptenparkeerplaats toe te wijzen is besproken en dat betrokkene daarbij in de gelegenheid is gesteld haar zienswijze te dien aanzien kenbaar te maken;

dat betrokkene haar zienswijze heeft gegeven, maar dat in hetgeen door betrokkene naar voren is gebracht geen aanleiding is gezien het standpunt over de aanvraag te herzien;

dat betrokkene de bestaande inrit mogelijk zal moeten aanpassen, maar dat deze - geringe - aanpassingen niet onevenredig bezwarend worden geacht;

BESLUIT

aan betrokkene, die het verzoek heeft gedaan tot reservering van een gehandicaptenparkeerplaats nabij het adres S.I. Zwartzstraat 28, geen gehandicaptenparkeerplaats toe te wijzen.

Oldenzaal, 2 februari 2016

namens het college van burgemeester en wethouders

Ank Cristen

teamleider Vergunningen

MEDEDELINGEN

Bezwaar

Binnen zes weken, ingaand op de dag na datum van publicatie in de Staatscourant van het vorenstaande besluit, kunnen belanghebbenden daartegen een bezwaarschrift indienen bij het bestuursorgaan dat dit besluit heeft genomen. Het bezwaarschrift dient te worden ondertekend en bevat ten minste:

a)

De naam en het adres van de indiener;

b)

De dagtekening;

c)

Een omschrijving van het besluit waar het bezwaar zich tegen richt; en

d)

De gronden van het bezwaar.

Het bezwaar kunt u adresseren aan Postbus 354, 7570 AJ OLDENZAAL.

Informatie

Voor inlichtingen over de procedure kunt u contact opnemen met de afdeling Publiekszaken, bereikbaar op telefoonnummer (0541) 58 81 11.

N.B.: Deze beschikking wordt gepubliceerd in de gemeentelijke informatiekolom (KOM) van het weekblad De Glimlach van 9 februari 2016 en in de Staatscourant van 9 februari 2016.

VNG-Richtlijn Vervreemding Gemeentelijk Cultuurgood 2016

Ten geleide

Reeds in 1992 hebben wij u in samenwerking met het Rijk een Richtlijn voor het afstoten van een deel van het gemeentelijke cultuurbezit, zijnde kunstwerken uit de Beeldende Kunstenaars Regeling/BKR, doen toekomen. Deze is door veel gemeenten gehanteerd zonder juridische of andere bijzondere problemen. Voorts hebben wij meegewerkt aan de achtereenvolgende versies van de Leidraad voor de Afstoting van Museale Objecten/LAMO van de Museumvereniging en haar voorgangers. Maar het financiële deel c.q. de aanwending van de afstotingsgelden louter voor nieuwe museale objecten hebben wij als VNG niet onderschreven. Omdat lokale overheden onze BKR-richtlijn breder toepasten hebben wij in 2012 een verbrede en geactualiseerde VNG-Richtlijn Afstoting Cultuurbezit gepubliceerd. Thans treedt per 1 juli 2016 de Erfgoedwet in werking, deze bevat nieuwe bepalingen over de vervreemding van cultuurgood door de overheden. Daarom ligt er nu een wederom geactualiseerde VNG-Richtlijn Vervreemding Gemeentelijk Cultuurgood.

Erfgoedwet

Gemeenten hebben veel cultuurbezit. Het gaat onder andere om roerend cultureel erfgoed, in de Erfgoedwet cultuurgood genoemd, zoals schilderijen en beelden, maar ook om cultuur- en natuurhistorische objecten zoals huisraad, kleding en dode dieren. Het bevindt zich bijvoorbeeld in het gemeentehuis, op straat, bij scholen of als het van bijzondere waarde is in de kunstuitleen/centrum voor beeldende kunst of de lokale musea. Er liggen ook voorwerpen in depots. Dit alles is onderdeel van wat wordt genoemd de Collectie Nederland. Het Rijk wil die objecten die van grote waarde zijn voor ons land behouden. Daartoe zijn er bepalingen in de Erfgoedwet opgenomen. Paragraaf 4.2. van deze wet regelt de procedure als de gemeente een individueel cultuurgood of een verzameling cultuurgoederen wil vervreemden. Deze hebben wij als nieuwe stap 3 in onze Richtlijn opgenomen.

Gemeentelijk stappenplan

Wij zijn van oordeel dat bij afstoting/vervreemding van cultuurbezit niet zozeer financiële motieven leidend moeten zijn, maar inhoudelijke aan het gemeentelijke en/of museale beleid te herleiden keuzes. Om die reden raden wij gemeenten dringend aan om de volgende stappen te (doen) doorlopen indien zij hun cultuurgood willen (laten) afstoten.

Stap 1. Gemeentelijke beleidsvisie/beleidsplan (en visie/plan museum)

Het is raadzaam om te starten met een gemeentelijke beleidsvisie of beleidsplan. En het verdient aanbeveling bij de voorbereiding en/of toetsing ervan externe deskundigheid in te schakelen. Ook om de waan van de dag zoveel mogelijk uit te sluiten. Indien het cultuurgood in een museum betreft ligt het voor de hand ook een visie en een plan van het museum te vragen.

Stap 2. Waardering en herkomstonderzoek (en collectieplan museum)

Het is noodzakelijk om voor de waardering van cultuurbezit een kunsthistoricus, restaurator en/of deskundige commissie in te schakelen. Deze kan waarderen aan de hand van in ons land gebruikelijke inhoudelijke criteria. Overheden en instellingen hebben in dat kader decennia lang de categorie-indeling van het Deltaplan Cultuurbehoud gehanteerd: Categorie A en B werden gezien als respectievelijk de top en de subtop van het Nederlands cultuurgood, C gold als ondersteunend aan de

doelstelling van het museum en/of overheid en D als niet passend binnen de collectie, total loss e.d. Het referentiekader was de 'Collectie Nederland': een toen nieuw begrip om alle openbare collecties in Nederland mee aan te duiden. In 2013 heeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed/RCE de publicatie 'Op de museale weegschaal. Collectiewaardering in zes stappen.' laten verschijnen. Deze kan ook door gemeenten worden toegepast. De waarderingscriteria kennen vier hoofdgroepen. De eerste omvat de formele kenmerken zoals herkomst, conditie en zeldzaamheid. De overige drie groepen criteria hebben betrekking op de waardedomeinen cultuurhistorisch (de traditionele 'expertwaarden'), sociaal-maatschappelijk en gebruik. Die drie groepen zijn in principe gelijkwaardig, maar de gebruiker kan desgewenst zelf een hiërarchie aanbrengen. Om tot het cultureel erfgoed te worden gerekend, moet een object/cultuurgoed of (deel)collectie/verzameling overigens wel aan minstens één criterium uit de groep 'cultuurhistorisch' voldoen. Tevoren heeft de RCE een brede consultatie verzorgd, ook bij ons. De handreiking wordt derhalve thans breed gedragen.

Ook moet door gemeenten naar de herkomst gekeken worden, bijvoorbeeld of het cultuurbezit door schenkingen, erfstellingen, legaten, aankopen e.d. in bezit verkregen is en welke voorwaarden daarbij gelden. Gelet op deze laatste kan soms niet of beperkt afgestoten worden. Ten aanzien van BKR-werken gelden bijzondere bepalingen, zie onze ledenbrief 'Afstoten van BKR-werk' uit 1992.

Indien het cultuurbezit in een museum betreft dan wordt een collectieplan noodzakelijk geacht. Dit kan ook aan de orde zijn indien de gemeente zelf een grote eigen collectie in beheer heeft.

Stap 3. Bekendmaking vervreemding met of zonder advies

Paragraaf 4.2. van de Erfgoedwet regelt de procedure als de gemeente een individueel cultuurgoed of een verzameling cultuurgoederen wil vervreemden oftewel de overdracht van het eigendom naar iemand anders door bijvoorbeeld verkoop, schenking of ruil. Het voornemen daartoe moet door burgemeester en wethouders bekend gemaakt worden. En bij het vermoeden van landelijke betekenis en het vervreemden aan een niet-overheid dient door het college een adviescommissie van deskundigen ingeschakeld te worden. Indien deze commissie van oordeel is dat het cultuurgoed of de verzameling bijzondere cultuurhistorische of wetenschappelijke betekenis heeft en onvervangbaar en onmisbaar is voor het Nederlandse cultuurbezit dan moet het college dit melden aan de minister van OCW. Deze heeft vervolgens 13 weken tijd om een besluit te vernietigen of het cultuurgoed of de verzameling aan te wijzen als beschermd.

Stap 4. Bij afstoting: om niet herplaatsen of verkopen

Indien de gemeente op basis van de bevindingen op basis van de stappen 1 en 2 besluit om voorwerpen af te stoten en de minister van OCW dat niet heeft belet gelet op stap 3, dan kan ze de keuze maken tussen om niet herplaatsen of verkopen.

Indien het bezit binnen de eigen lokale samenleving openbaar zichtbaar blijft dan kan het beste gedacht worden aan 'om niet'. Indien het echter tot buiten de gemeente wordt verplaatst dan ligt verkoop eerder voor de hand, omdat het cultuurbezit bij de oorspronkelijke verkrijging uit de algemene gemeentelijke middelen is betaald.

Bij verkoop dient een prijs te worden bepaald door een deskundige taxateur: dit kan de marktprijs zijn of de eerder door de gemeente betaalde prijs met index. Bij verkoop van kunstwerken jonger dan 70 jaar kan tevens zogeheten volgrecht aan de kunstenaar verschuldigd zijn op basis van de Auteurswet.

Stap 5. Herplaatsings- of verkoopvolgorde

De gemeente moet voorts de keuze maken ten gunste van wie ze haar cultuurbezit wil herplaatsen of verkopen.

Bij herplaatsing om niet of verkoop kan aan de onderstaande volgorde worden gedacht:

- (herplaatsing bij) niet-commerciële lokale (culturele) instellingen in de eigen gemeente, waarbij de openbare toegankelijkheid een aandachtspunt kan zijn.
- (herplaatsing bij of verkoop aan) een andere overheid, waartoe in de praktijk ook een niet-commercieel museum elders in ons land gerekend zal worden (bij grote waarde).
- (verkoop aan) derden in ons land bijvoorbeeld via de plaatselijke kunstuitleen of een veiling (bij reguliere of weinig waarde).
- (verkoop) buiten ons land (bij reguliere of weinig waarde).

Enkele decennia geleden was er regelmatig sprake van ruil van cultuurbezit tussen gemeenten, met name omdat ze veel BKR-kunstwerken tegelijk in bezit kregen en hielden. Dit ligt thans logistiek lastiger, want eenieder is in een andere fase van bezit en eventuele herijking ervan.

Stap 6. Opruimen restcategorie

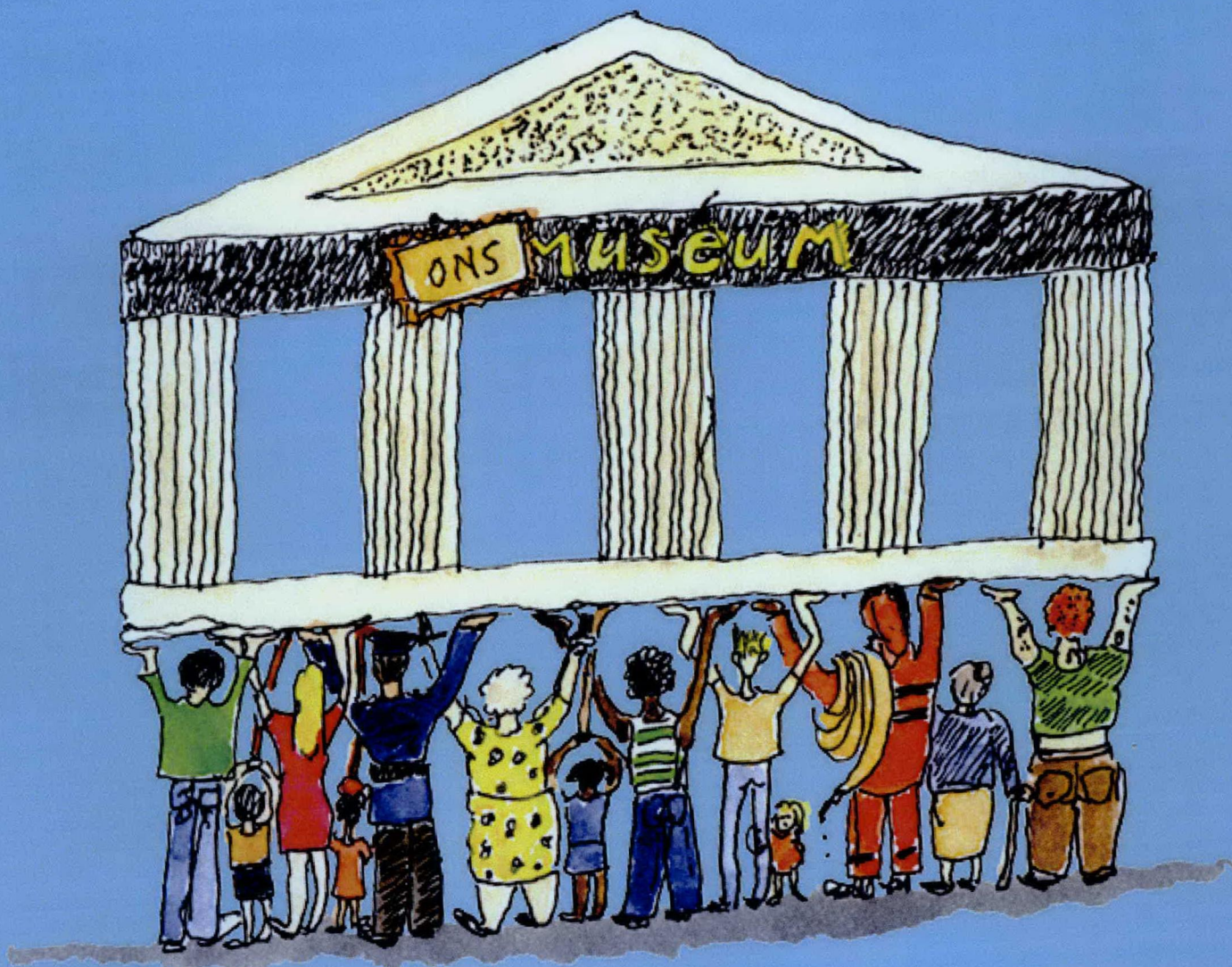
Het kan gaan om grote of breekbare voorwerpen. De gemeente kan trachten om deze tentoon te doen stellen in semi-publieke nutsbedrijven.

Daarnaast kan het voorwerpen betreffen die total loss zijn. Deze kunnen na contact met de kunstenaar of diens erfgenamen vernietigd worden. Of ze kunnen, indien mogelijk, aan hen teruggegeven worden. Dit laatste kan ook gebeuren bij niet-herplaatsbare of -verkoopbare voorwerpen die niet van landelijke betekenis zijn.

Stap 7. Bestemming opbrengst

Indien het cultuurbezit in eigendom en beheer van de lokale overheid betreft dan ligt het voor de hand dat de opbrengst van de afstoting/vervreemding terugvloeit naar de algemene gemeentelijke middelen. Het kan zijn dat de gemeente vervolgens een culturele of maatschappelijke bestemming eraan geeft.

Indien het bezit binnen een museum betreft in eigendom of gesubsidieerd door de gemeente, dan ligt dit punt gevoeliger. Zoals gemeld beveelt de LAMO aan om de opbrengst te besteden aan nieuwe museale objecten. Wij zijn echter van oudsher van oordeel dat de besteding breder kan zijn. Wij geven gemeenten wel in overweging om de gelden in eerste instantie aan te wenden voor het betrokken museum als geheel.

> In

Samenspraak

Suggesties voor het gesprek tussen musea en gemeenten

> In Samenspraak

Suggesties voor het gesprek tussen musea en gemeenten

 museum
vereniging

 M
museum
vereniging

 VNG
Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

 LCM
Landelijk Comité van
Museumverenigingen

Inhoudsopgave

	Voorwoord	7
1	Musea en gemeenten: geschiedenis en ontwikkelingen in een notendop	10
2	Vorbereiding op het gesprek	16
3	Suggesties voor het gesprek tussen musea en gemeenten:	20
	1. Waarom (museum en omgeving)	21
	2. Wie (publiek en netwerk)	25
	3. Wat (collectie en programmering)	29
	4. Waar (in en buiten het gebouw)	35
	5. Hoe (organisatie en financiën)	39
4	Na het gesprek	44
	Bijlagen	46

**'Alleen via cultuur kunnen mensen
zin geven aan hun leven en aan
hun plaats in een samenleving.
Dat is meteen de allerbelangrijkste
waarde van cultuur. (...) De
corebusiness van de cultuursector
is het vormgeven van het
samenleven.'**

Uit: De waarde van cultuur, P. Gielen e.a.,
Rijksuniversiteit Groningen, 2014, p. 120

Voorwoord

Sinds de introductie van het Instrumentarium Gemeentelijk Museumbeluid in 2005 is er veel gebeurd in de relatie tussen musea en de gemeenten waarin ze zijn gevestigd. Het contact werd bewust wat op afstand gezet, om daarna weer te worden aangehaald. Inhoudelijke visies werden een belangrijk gespreksonderwerp, om bij financiële krapte weer van tafel te verdwijnen. Of de samenwerking werd geïntensiveerd vanwege verzelfstandigingsprocessen, terwijl bij dalende inkomsten van gemeenten zowel op de subsidie als op de relatie werd gekort.

De relatie musea-gemeenten is, denk ik, een weerspiegeling van twee conflicterende bewegingen in het gedeelde werkveld. Aan de ene kant de neiging om risico's te mijden en dus in te steken op regels, controle en zelfs nieuwe wetgeving en aan de andere kant een grotere nadruk op cultureel ondernemerschap, bijzondere experimenten en het opzoeken van onbekende samenwerkingen en grenzen. Dat deze twee bewegingen de relatie tussen gemeenten en musea beïnvloeden, moge duidelijk zijn.

Daarom een handreiking om het gesprek tussen gemeenten en musea te ondersteunen. Het is een gespreksleidraad waarmee u als culturele organisatie beter zicht krijgt op voor de gemeente relevante vraagstukken en waarmee u als gemeente een beter beeld krijgt van de impact van uw beleidsinspanningen op het reilen en zeilen van musea. Uw antwoorden op de vragen in deze leidraad kunnen helpen om samen gerichter na te denken over de toekomst en de positionering van het museum in de lokale samenleving.

En zoals er veel diversiteit bestaat in musea, zo bestaat er minstens zo veel diversiteit in gemeenten. Groot en klein, in een landelijk of stedelijk gebied – het verschil in uitgangspositie van elk museum en elke gemeente biedt een keur aan mogelijkheden en doelen. Misschien is een grote instelling op zoek naar de juiste financiële middelen en is een kleinere instelling op zoek naar de juiste vrijwilligers; het lastige van de zoektocht is er niet minder om.

Vanwege de grote onderlinge verschillen wordt in deze uitgave geen norm bepleit. De gespreksleidraad is vooral bedoeld om elkaars belangen en mogelijkheden beter zichtbaar te krijgen. De vragen zijn gemakkelijk toepasbaar, praktijkgericht en goed in te kaderen in het dagelijkse werk van culturele organisaties en gemeenten. De gespreksleidraad gaat uit van een breed scala aan relevante en voor velen herkenbare onderwerpen. U kunt deze zo uitvoerig of zo beperkt inzetten als u beiden wilt.

Wij wensen u meer begrip voor elkaars positie in tijden waarin kerntaken worden heroverwogen en koersen worden verlegd, zodat prachtige ambities ruim baan kunnen krijgen.

Agnes Vugts
(Landelijk Contact van Museumconsulenten)

**‘Musea worden gedragen door de
gemeenschap waarin zij functioneren.
Daarvoor is een wisselwerking nodig.
Musea moeten naar hun omgeving
luisteren, en de omgeving moet aangeven
wat ze van musea verwacht. (...) Op dit
moment tellen vooral de cijfers. Maar
bestaansrecht kan niet alleen aan omzet
en bezoekcijfers worden ontleend. Er zijn
andere, essentiële waarden, zoals de
bijdrage aan onderwijs en welzijn, aan
kennisontwikkeling en -distributie, aan
innovatie en creativiteit, aan
stadspromotie of economie. (...) De
overheid zou die brede maatschappelijke
betekenis van het museum centraal
moeten stellen en niet alleen moeten
oordelen met een financieel-economische
meetlat.’**

Uit: Musea voor mensen, C. Bunnik e.a.,
Museumvereniging, 2014, p. 74

Leeswijzer

Dit boek bestaat uit vijf onderdelen:

- **Hoofdstuk 1** bespreekt de museale context in hoofdlijnen: de belangrijke trends in beleid en wetgeving voor gemeenten en de museumsector.
- **Hoofdstuk 2** biedt aandachtspunten ter voorbereiding op het gesprek, op basis waarvan gemeente en museum zich alvast in elkaar kunnen verdiepen.
- **Hoofdstuk 3** bevat een gespreksleidraad met vragen aan musea (**M**) en aan gemeenten (**G**). Soms volgt een korte toelichting of een voorbeeld uit de literatuur of de praktijk. Het is aan de gemeenten en musea welke zaken zij uit deze gespreksleidraad bespreken. Binnen de lokale context en mede afhankelijk van de grootte van de gemeente en het museum zijn er immers specifieke kansen en mogelijkheden.
- **Hoofdstuk 4** beschrijft kort wat na het gesprek de volgende stappen kunnen zijn.
- **De Bijlagen** bevatten de vernieuwde Museumnorm, een model voor budgetsubsidie-afspraken tussen gemeente en museum, suggesties voor literatuur en websites, waarvan ook voor deze uitgave gebruik is gemaakt, en verwijzingen naar relevante organisaties.

Waar in dit boek 'gemeente' staat, wordt in principe het gemeentebestuur bedoeld. Sommige aspecten zijn relevant voor ambtenaren, andere meer voor bestuurders.

Op de linkerpagina's in dit boek staan (geanonimiseerde) citaten en uitspraken die tijdens gesprekken met musea en gemeenten en op erfgoedbijeenkomsten zijn gehoord en opgetekend, afgewisseld met inspirerende praktijkvoorbeelden.

>1

Musea en gemeenten: Geschiedenis en ontwikkelingen in een notendop

Context bij een goed gesprek

Dit boek biedt een leidraad voor het gesprek tussen musea en de wethouders en ambtenaren van Nederlandse gemeenten. Dat gesprek vindt plaats binnen een context die bepaald wordt door de geschiedenis van musea, de ontwikkelingen in de museumbranche, actuele wet- en regelgeving en de veranderingen in gemeentelijk beleid. Het is nuttig om voorafgaand aan het gesprek van die context kennis te nemen. Daarom bij wijze van inleiding: de museale context in hoofdlijnen.

De eerste musea

Musea, zoals we ze nu kennen, ontstaan aan het eind van de achttiende eeuw. In 1759 opent het British Museum in Londen; volgens de overlevering het eerste openbaar toegankelijke museum ter wereld. Het oudste museum in ons land is het Teylers Museum in Haarlem dat sinds 1784 voor het publiek toegankelijk is. Van de gemeentelijke musea is het Centraal Museum in Utrecht het oudste museum.

'Het Centraal Museum is het oudste stedelijk museum van Nederland. In vier kamers ging het in 1830 van start op de bovenste verdieping van het Utrechtse stadhuis. De stadsarchivaris was de beheerder van de verzameling, die in eerste instantie vooral uit oudheidkundige voorwerpen bestond. Op 5 september 1838 werd het museum officieel voor publiek geopend. Bezoekers konden er op woensdagmiddag voor een kwartje terecht. Drijvende kracht achter het 'Stedelijk Museum van Oudheden' was de burgemeester (...). Hoewel hij ordening en uitbreiding van de collectie nastreefde, was het museum in de praktijk niet veel meer dan een oudheidkamer.'¹

De definitie van een museum

Het begrip 'museum' is niet beschermd en dat leidt nogal eens tot verwarring over het aantal musea in Nederland. Schattingen lopen uiteen van ruim 400 tot meer dan 1000. Zo zijn er in

verscheidene gemeenten initiatieven die de naam museum hanteren, maar bijvoorbeeld eerder een oudheidkamer of een tentoonstellingsruimte zijn. Een museum is echter meer dan een ruimte met een collectie of alleen een tentoonstellingszaal. De definitie die in Nederland wordt gehanteerd, is die van het Internationale Council of Museums (ICOM):

'Een museum is een permanente instelling, niet gericht op het behalen van winst, toegankelijk voor publiek, die ten dienste staat aan de samenleving en haar ontwikkeling. Een museum verwerft, behoudt, onderzoekt, presenteert, documenteert en geeft bekendheid aan de materiële en immateriële getuigenissen van de mens en zijn omgeving, voor doeleinden van studie, educatie en genoegen.'²

Musea onderscheiden zich van elkaar door de aard, de herkomst en het eigendom van de collectie(s) en de activiteiten. Uit de collectie is veelal het soort museum af te leiden. Zo kennen we kunstmusea, natuurhistorische musea, wetenschapsmusea, oudheidkundige musea, volkenkundige musea, techniekmusea, et cetera. Ook zijn er, vaak op lokaal niveau, musea die gemengde collecties van bijvoorbeeld historische objecten, kunstwerken en archeologische vondsten bezitten of beheren.

Verantwoordelijkheid overheden vaak gekoppeld aan eigendom collectie

Behalve in soort museum wordt ook onderscheid gemaakt in rijksmusea, provinciale musea, gemeentelijke musea en private musea. Dit onderscheid is terug te voeren op de herkomst van de collectie en het actuele eigendom ervan. Kijken we naar musea in de landelijke basisinfrastructuur (BIS), dan zien we dat de musea die rijkssubsidie ontvangen collecties beheren die (deels) eigendom zijn van het Rijk. Dezelfde eigendomsverhoudingen zien we bij de gemeentelijke en provinciale musea en hun collecties. Ook zijn er musea die zich toelen

¹ centraalmuseum.nl, geraadpleegd op 17 mei 2015

² ICOM definitie 2006

met het predicaat 'Nationaal'. Dat is weliswaar geen officiële term, maar deze wordt gehanteerd om aan te geven dat alleen in dat museum in Nederland een collectie van die aard en omvang aanwezig is. Zo zijn er het Nationaal Tinnen Figuren Museum, het Nationaal Speelgoedmuseum en het Nationaal Museum van Wereldculturen.

Rijk: verantwoordelijk voor eigen collecties en het stelsel

Na de zogenoemde Museumoperatie in de jaren tachtig van de vorige eeuw, waarin de verantwoordelijkheden van musea en overheden opnieuw werden bezien, kreeg het Rijk de zorg voor een beperkt aantal musea van landelijke betekenis met een collectie in rijksbezit en/of rijksbeheer. Ook nam het Rijk de zogeheten stelselverantwoordelijkheid op zich, die vooral tot uiting komt in stimuleringssubsidies van het Mondriaan Fonds en collectieondersteuning door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. De daaruit voortvloeiende financiële regelingen voor museale samenwerking, aankopen en innovatieve programma's springen het meest in het oog. Museumnota's zoals Bewaren om teweeg te brengen uit 2005 en Samen werken, samen sterker uit 2013 brachten geen verandering in deze verantwoordelijkheid.

Museumvereniging en museumkaart

De Museumvereniging (www.museumvereniging.nl) is de landelijke vereniging voor de museumbranche in Nederland en telt 486 leden (2015). Ze behartigt de gezamenlijke belangen en verleent diensten die bijdragen aan de ontwikkeling van de professionaliteit en de kwaliteit van de branche. De vereniging zorgt ook voor kennisuitwisseling tussen museumprofessionals en beoogt de publieke belangstelling voor de aangesloten musea te vergroten, bijvoorbeeld met de Nationale Museumweek en vooral de Museumkaart, die de meer dan een miljoen houders gratis

toegang geeft tot vierhonderd musea verspreid over Nederland. De Museumkaart is een groot succes: in 2014 legden de 1,1 miljoen kaarthouders 7,5 miljoen bezoeken af. De kaart levert de deelnemende musea landelijke publiciteit en biedt elk museum dat deelneemt een bezoekvergoeding.³

Museumnorm en registratie

Musea kunnen zich aansluiten bij het Museumregister als kwaliteitskeurmerk voor musea. Om lid te worden van de Museumvereniging moet een museum eveneens voldoen aan de criteria (de norm) die het register stelt.⁴ Aan die norm ligt de Ethische Code Musea ten grondslag. Die heeft betrekking op: statuten, adequaat bestuur, een beleidsplan en een collectiebeleidsplan, professionele financiële verantwoording, veiligheid en toegankelijkheid voor bezoekers, goed collectiebeheer, (digitale) toegankelijkheid van de collectie, personeels- en vrijwilligersbeleid, afstoting van de collectie volgens de regels van Leidraad Afstoting Museale Objecten (LAMO), een presentatieplan en beleid voor communicatie en educatie. Op museumregister.nl is te zien welke musea in het register zijn opgenomen. Daar is ook meer informatie over de museumnorm te vinden.

Wet- en regelgeving algemeen

Het merendeel van de Nederlandse musea is nauw vervlochten met de overheid. Gemeenten zijn echter niet wettelijk verplicht om museumorganisaties financieel te ondersteunen. Wel werken er wetten en regelingen in op het museumbeleid van een gemeente en op het functioneren van musea. Naast alle algemene wet- en regelgeving op het gebied van belastingen, veiligheid, personeel, publiekstoegankelijkheid en horeca is de nieuwe Erfgoedwet specifiek van belang. Deze wet gaat in op 1 januari 2016 en komt dan in de plaats van zes regelingen op het gebied van erfgoed, waar-

onder de huidige Wet tot Behoud van Cultuurbezit.⁵ In het kader van algemene wetgeving is het belangrijk te noemen dat musea de status van Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) kunnen krijgen. Een culturele ANBI is voor minstens negentig procent actief op cultureel gebied. De donateurs van een culturele ANBI hebben sinds 2012 een extra belastingvoordeel in de vorm van een extra giftenaftrek. Het belastingvoordeel is geregeld in de Geefwet (2011), die behalve het belastingvoordeel op giften ook de belastingafbrek van (on)kosten van vrijwilligers regelt en de ruimte voor commerciële activiteiten van de ANBI's vergroot. De eisen voor een ANBI zijn terug te vinden op de website van de Belastingdienst of op anbi.nl.

Regelgeving specifiek: de collecties

De collectie is de basis van het museum. De samenstelling en omvang ervan zijn historisch gegroeid. Vaak bestaat een collectie uit verschillende delen. Zo kan de collectie van een gemeentelijk/lokaal museum bestaan uit gemeentelijk eigendom, schenkingen en legaten, bruiklenen van andere musea en van particulieren, aankopen door het museum, eventueel met steun van organisaties als de Vereniging Rembrandt of het Mondriaan Fonds. Het is dan ook van groot belang dat een museum zijn collectie goed en volledig registreert en dat het de regels naleeft die gelden voor het beheer en gebruik van een collectie. Wanneer (een deel van) de collectie van een lokaal museum eigendom is van de gemeente, sluiten gemeente en museum bij voorkeur een beheersovereenkomst, waarin de afspraken over alle aspecten van collectiebeheer zijn vastgelegd. Op museumconsulents.nl staat meer informatie die van nut kan zijn bij het opstellen van zo'n overeenkomst.

Wetgeving specifiek: de Erfgoedwet

Voor particuliere erfgoedcollecties bestaat wet- en regelgeving om te voorkomen dat

collectieonderdelen voor Nederland verloren gaan, verkocht worden of door slecht beheer beschadigd of zoek raken. In juni 2015 presenteerde de minister de nieuwe Erfgoedwet in de Tweede Kamer. Tijdens de behandeling van die wet scherpte de Kamer de maatregelen voor de bescherming van collecties nog verder aan. De wet verplicht overheden om zorgvuldig met cultureel erfgoed om te gaan en dus ook met museumcollecties die eigendom zijn van die overheden. Belangrijke objecten in de collecties worden beschermd en mogen alleen buiten het museum/de overheid geplaatst worden na een toets. Die toets is onderdeel van de al bestaande VNG-Richtlijn Afstoting Gemeentelijk Cultuurbezit en de Leidraad Afstoting Museale Objecten (LAMO) van de Museumvereniging. De Museumvereniging heeft zich tot taak gesteld LAMO en Erfgoedwet met ingang van 2016 op elkaar te laten aansluiten.⁶

De minister verstrekt op basis van de Erfgoedwet voortaan bij de rijksgesubsidieerde musea voor de huisvesting, de museale collecties en het beheer daarvan in feite een structurele subsidie, terwijl alleen het publieksdeel in de vierjarige afweging in het kader van de culturele basisinfrastructuur/BIS komt. Dit voorbeeld zou door gemeenten nagevolgd kunnen gaan worden.

Musea tussen burgers, overheid en markt

In het verleden verzamelden overheden objecten of waren zij opdrachtgever van een kunstwerk. Nog altijd zijn er gemeenten die dat (incidenteel) doen. Maar het was vooral de burgerij die verzamelingen aanlegde of kunstenaars opdracht gaf voor een werk. De burgers schonken hun collecties vervolgens aan gemeenten in de verwachting dat zij die goed zouden beheren en zorg zouden dragen voor de openstelling voor het publiek. Zo werden musea onderdeel van de gemeentelijke organisatie ('de dienst musea') of legden overheden collecties

³ <http://erfgoedmonitor.nl/indicatoren/museumkaart> 2013, publicatie 16 maart 2015; <http://www.museumvereniging.nl/Museumkaart/SEOnderzoek.aspx>

⁴ In maart 2015 verscheen een nieuwe, vereenvoudigde versie van de Museumnorm. Zie de bijlage bij dit boek.

⁵ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/erfgoed/erfgoedwet>

⁶ zie voor actuele informatie <http://www.museumvereniging.nl/Voorleden/Ethischecode/LAMO.aspx>

en publiekstaken met subsidie bij (bestaande) musea neer. Vandaag de dag zijn (verzelfstandigde) musea steeds meer maatschappelijke ondernemingen die, net als zorginstellingen, het openbaar vervoer en nutsbedrijven, oorspronkelijk als burgerinitiatief zijn ontstaan, daarna onderdeel werden van de overheid en nu, na verzelfstandiging, functioneren op basis van een mix van overheidssubsidie en andere inkomsten. De meeste musea hebben dan ook een duidelijke binding met de gemeente, maar tegelijkertijd ook met de markt (sponsoring, commerciële activiteiten) en – wederom – met de burgerij (bezoekers, vriendenverenigingen en vrijwilligers). De recente toename van het aantal musea opgericht door particuliere vermelaars past in deze tendens.

Verandering in takenpakket gemeenten
Sinds 1 januari 2015 hebben gemeenten verschillende taken in het sociale domein (zoals jeugdzorg, zorg, werkgelegenheid) overgenomen van Rijk en provincies. De decentralisatie gaat gepaard met veranderende opvattingen over de rol van de overheid in de samenleving en de eigen verantwoordelijkheid van de burger, die ook weer van invloed zijn op de verhouding overheid-musea. Met de uitbreiding van gemeentelijke taken in het sociale domein zijn kunst en cultuur (waaronder musea) binnen het gemeentelijk takenpakket en binnen de gemeentebegroting een relatief kleiner beleidsveld geworden.² De veranderingen in de gemeentebegroting, de kosten van de nieuwe taken en de naweeën van de economische recessie (vastgoedproblematiek) leiden in diverse gemeenten tot de noodzaak (opnieuw) te bezuinigen. Kunst en cultuur blijven daarbij niet buiten schot. Bovendien verwachten gemeentelijke overheden van culturele instellingen een grotere eigen verantwoordelijkheid, bijvoorbeeld als het gaat om het zorgen voor (lokaal) maatschappelijk draagvlak, particuliere bijdragen en andere eigen inkomsten.

Van gemeentelijke beleidsnota naar gedeelde visie

Gemeenten dragen niet meer als enige de verantwoordelijkheid voor het collectieve belang. Die verantwoordelijkheid delen zij steeds meer met maatschappelijke organisaties, met burgers en met het bedrijfsleven. De gemeente is een van de spelers in het maatschappelijke netwerk, niet meer de hoofdrolspeler.³ Die ontwikkeling naar een netwerksamenleving heeft ook een effect op musea. Overheidsorganisaties verzakelijken en colleges van Burgemeester en Wethouders en gemeenteraden zijn zich meer bewust van het belang van communicatie en een positief imago. De dikke nota cultuurbeleid is van de baan; steeds meer gemeenten kiezen voor korte cultuurvisies of cultuuragenda's, die samen met culturele instellingen, burgers en andere partijen worden opgesteld. Ook de uitwerking van de visie of agenda – in de vorm van een programma, afspraken of een contract – geschiedt in gezamenlijkheid en met een beroep op de gedeelde verantwoordelijkheid.

Maatschappelijk aanbesteden

Ook gemeentelijke subsidies en de voorwaarden waaronder subsidies worden verstrekt veranderen. Wie herinnert zich nog dat gemeenten de hoogte van de subsidie baseerden op het financiële tekort bij instellingen? Daarna kwamen de budgetsubsidies met bijbehorende prestatieafspraken, de activiteitensubsidies en de projectsubsidies. Actueel zijn de zogenaamde tenders, de uitvraag of, nog nieuwer, de maatschappelijke aanbesteding. Bij alle drie schrijven gegadigden (eventueel in samenwerking met partners) in op een project en kiest de gemeente op basis van eerder geformuleerde criteria de beste kandidaat of kandidaten. De maatschappelijke aanbesteding⁴ en de uitvraag passen, vanuit gemeentecoptiek, goed bij de nieuwe verdeling van verantwoordelijkheden in de netwerksamenleving. Voorwaarden bij

beide methoden zijn een krachtenveldanalyse (waar sta ik als instelling) en het aangaan van 'vitale coalities' (samenwerkingsverbanden).

Musea in de netwerksamenleving

De ontwikkelingen in de museumsector lopen soms gelijk op met de ontwikkelingen bij gemeenten, maar soms lopen ze ook behoorlijk uiteen. Dat kan een bron van spanning zijn tussen een gemeente en een museum, bijvoorbeeld wanneer de gemeente kiest voor louter projectsubsidies. Zo'n keuze kan bij het museum onzekerheid veroorzaken en vragen oproepen als: hoe moet het dan met het noodzakelijke collectiebeheer, de structurele kosten van het museumgebouw, de taken die het museum achter de schermen uitvoert en het depot? Parallellen zijn ook zichtbaar. Zo worden ook musea steeds flexibeler. Ze kiezen steeds vaker voor tijdelijke tentoonstellingen en ook de vaste presentatie is vaak 'semipermanent'. Bovendien organiseren ze steeds vaker activiteiten buiten de muren van het museum en werken daarbij samen met andere maatschappelijke organisaties.

Toekomstbestendige musea

Door de grote concurrentie op de vrijetijdsmarkt is het noodzakelijk dat musea wendbaar worden en kiezen voor een herkenbaar (onderscheidend) profiel. De maatschappelijke waarden die voor de museumsector zijn gedefinieerd – te weten: collectie, verbinding, educatie, beleving en economie – kunnen daarbij van nut zijn. Op grond van zijn specifieke maatschappelijke waarden(n) en het gekozen profiel gaat een museum nieuwe verbindingen en allianties aan.⁵ Ook andere ontwikkelingen dragen bij aan een sterke toekomst voor musea. Collectiebeheer, digitalisering van collecties en collectieombilliteit krijgen meer aandacht. Steeds meer musea betrekken bezoekers en andere belanghebbenden bij hun beleid en activiteiten en voeren

publieksonderzoek uit. Musea zijn sterk in educatie voor jong en oud en werken veel samen met het onderwijs. Musea omarmen het cultureel ondernemerschap en werken steeds meer samen met andere organisaties. Ook zetten musea grote stappen in fondsenwerving, klantenbinding, een actief vrijwilligersbeleid en gastvrijheid. Positieve ontwikkelingen, al zal de stap naar de toekomst voor het ene museum groter zijn dan voor het andere. Bij het bepalen hoe toekomstbestendig een museum al is en wat het museum eventueel nog nodig heeft, kan de gemeente een rol spelen.

Een goed gesprek

De context waarin musea en gemeenten opereren, is nu in grote lijnen geschetst. De vragen en onderwerpen die hierna volgen, kunnen bijdragen aan een vruchtbaar gesprek tussen museum en gemeente. Belangrijk voor het welslagen van dat gesprek is dat beide partijen zich op hun gemak voelen, ook op de locatie, dat zij bereid zijn naar elkaar te luisteren en afspraken te maken en – misschien nog wel belangrijker – dat zij het lef hebben uit de rol van louter geldgever en geldvrager te stapen en elkaar te zien als interessante partner met wie het nu en in de toekomst goed zaken doen is.

*Annelies van der Horst
(senior adviseur DSP-groep)*

² totale gemeentelijke budget voor kunst en cultuur is 1,7 miljard euro

³ ministerie van BZK 2014, programma gemeenten van de toekomst met daarin aandacht voor de verandering 'van verzorgingsstaat naar ecosysteem', zie www.gemeentenvande-toekomst.nl

⁴ zie voor meer informatie www.maatschappijaanbesteden.nl

⁵ Museumvereniging en DSP-groep. Meer dan Waard. De maatschappelijke betekenis van musea, 2011

>2

Vorbereiding op het gesprek

Vorbereiding door musea:

Loop voorafgaand aan het gesprek met de gemeente onderstaande vragen eens door. Wat mist u nog aan informatie en welke zaken wilt u met de gemeente bespreken?

Wat zijn de algemene beleidsdoelen van de gemeente voor de komende jaren?

- Wat speelt er in de gemeente?
- Is de gemeente een krimpgebied, een landelijk gebied of juist een stad met veel sociale druk?
- Hoe liggen de politieke verhoudingen?
- Welke opgaven liggen er vanuit landelijk of provinciaal beleid?
- Welke specifieke programma's of speerpunten zijn er?
- Zijn er partners of stimuleringsregelingen om dit beleid uit te voeren?
- Voor welke doelgroepen wil de gemeente specifiek aan de slag?

Wat is het cultuurbeleid van de gemeente?

- Welk belang hecht de gemeente aan cultuur en aan het museum in het totale gemeentebeleid?
- Heeft de gemeente het museum opgenomen in haar beleidsplannen (zoals het Coalitieakkoord, de Cultuurnota of de Programmabegroting)?
- Is omschreven welke langetermijnkoers de gemeente met betrekking tot het museum wil varen?
- Zijn er beleidsdoelen voor het culturele veld gesteld en welke daarvan zijn specifiek gericht op musea en erfgoed?
- Is het museum betrokken geweest bij het opstellen van het gemeentelijke cultuurbeleid?
- Welke subsidievoorwaarden stelt de gemeente aan musea?
- Welke kenmerken bepalen het culturele profiel van de gemeente (zoals ligging, historie, landschap, industrie, et cetera)?

De gemeente kan haar cultuurbeleid invullen bijvoorbeeld met behulp van het 'ringenmodel

van Wijn': < 30.000 inwoners: kernachtig cultuurbeleid; 30.000-90.000 inwoners: uitgebreid cultuurbeleid; > 90.000 inwoners: alomvattend cultuurbeleid (zie *De culturele stad, C. Wijn, 2014*).

Hoe ziet de begroting van de gemeente eruit?

- Hoe en waar staat het museum in de programmabegroting?
- Wat wil de gemeente aan cultuur en specifiek aan musea uitgeven?
- In hoeverre verschilt dat van enigszins vergelijkbare (bijvoorbeeld qua inwonertal en cultureel aanbod) gemeenten?

Wie zijn relevante contacten bij de gemeente?

- Hoe is cultuur ondergebracht in de gemeentelijke organisatie?
- Hoe denkt de gemeenteraad over het museum?
- Heeft het museum een contactpersoon bij de gemeente die het museum informeert over actuele kwesties?
- Overlegt het museum zelf met de wethouder en zo ja, wat vindt de wethouder belangrijk?
- Of overlegt het museum vooral met een beleidsmedewerker Cultuur?
- Is er een 'verbindingsofficier' die binnen de gemeente zaken verder afstemt en die overzicht houdt over het gehele culturele veld?
- Welke ambtenaren van andere afdelingen zijn belangrijke gesprekspartners (met betrekking tot bijvoorbeeld het museumgebouw is dat een ander dan voor een expositie voor ouderen)?

Welke andere partners en overheden zijn van belang?

- Welke overlegstructuur heeft de gemeente ingericht met culturele en andere partners?
- Zijn er ook contacten tussen de gemeente en de provincie op het gebied van cultuur en kent het museum die contactpersonen?
- Doet de gemeente zelf of via de lokale culturele instellingen zaken met het Rijk en/of met de rijkscultuurfondsen en Cultuur-Ondernemen?

Wat wil het museum bespreken met de gemeente?

- Welk beleid voert het museum vanuit zijn missie, visie, identiteit en collectie?
- Hoe presenteert het museum zichzelf in het gesprek met de gemeente?
- Van welke instrumenten maakt het daarbij gebruik, van bijvoorbeeld een SWOT-analyse of van benchmarks als Museana, Museum-Monitor of publieksonderzoek?
- Wat wil het museum met de gemeente bespreken en welke rol vraagt het daarbij van de gemeente?
- Waar kan het museum van waarde zijn voor de beleidsdoelstellingen van de gemeente?
- Welke partners en welke vormen van samenwerking houdt het museum daarbij voor mogelijk?
- Welke inspirerende voorbeelden van samenwerking tussen musea en gemeenten kent het museum?

Vorbereiding door gemeenten:

Loop voorafgaand aan het gesprek met de gemeente onderstaande vragen eens door. Wat mist u nog aan informatie en welke zaken wilt u met de gemeente bespreken?

Wat is de institutionele basis/juridische status van het museum?

- Is het museum een verzelfstandigd rijksmuseum, een gemeentelijk of provinciaal gesubsidieerd of bekostigd museum of een particulier museum?
- Welke juridische banden en andere afspraken zijn er tussen de gemeente en het museum?
- Zijn er plannen voor een verzelfstandiging of een fusie dan wel een samenwerkingsverband van culturele instellingen?
- Welke cao- of rechtspositieregeling is er in het museum van kracht?

Wat is de financiële en juridische relatie van de gemeente met de museumcollectie?

- Is de collectie eigendom van het Rijk, de provincie, de gemeente of is de collectie particulier eigendom?

- Geldt dit ook voor deelcollecties?
- Is er een beheersovereenkomst die het gebruik en het beheer van de collectie regelt (dit speelt vooral bij verzelfstandigde musea)?
- Heeft het museum een geschonken en/of geleende collectie en zo ja, welke voorwaarden gelden daarbij?

Wat speelt er ten aanzien van het gebouw waarin het museum is gevestigd?

- Heeft het gebouw (of delen ervan) een beschermde status?
- Is het gebouw een rijks-, provinciaal of gemeentelijk monument?
- Welke juridische of financiële relatie is er tussen het museum, het gebouw en de gemeente?
- Is de gemeente eigenaar en/of is zij verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van het gebouw?
- Wat is de staat van het onderhoud?
- Is het gebouw van het Rijksvastgoedbedrijf en zo ja, gaat dit mogelijk veranderen?
- Overweegt de gemeente een gezamenlijke huisvesting van culturele of maatschappelijke instellingen (Kulturhus-model) of is dit al het geval?
- Welke gevolgen heeft dat of zou dat hebben voor het museumbudget?
- Wat speelt er verder in de omgeving van het museumgebouw?

Welke vergunningen zijn van kracht en welke veiligheidseisen gelden er?

- Welke vergunningen zijn op dit moment van kracht en welke zijn eventueel nodig in de toekomst?
- Voldoet het gebouw aan eisen van brandweer en arbo?
- Is er een bedrijfshulpverleningsplan (BHV) en test het museum dit jaarlijks?
- Heeft het museum een calamiteitenplan en werkt het met het oog op de veiligheidspreventie en -zorg samen met andere erfgoedinstellingen?
- Is het museum betrokken bij het veiligheidsbeleid van de gemeente en bekend met de

veiligheidsregio?

- Is er omwille van de geheimhouding geregeld dat de veiligheidsproducten en -diensten voor het museum niet (Europees) hoeven te worden aanbesteed?

Hoe is de relatie tussen het gemeentebestuur en het museumbeleid?

- Welke maatschappelijke waarde en welke rol vervult het museum volgens de gemeente in de lokale samenleving op het gebied van cultuur(historie), sociale cohesie, economie, educatie en participatie?
- Welke positie neemt het museum in ten opzichte van andere erfgoedorganisaties in de gemeente?
- Wat verwacht de gemeente van het museum?
- Wat wil de gemeente met het museum bespreken?
- Welk gemeentelijk beleid is relevant voor het museum en waaraan zou het museum kunnen bijdragen?
- Welke samenwerking tussen culturele instellingen ziet de gemeente als wenselijk?
- Welke inspirerende voorbeelden van samenwerking tussen gemeenten en musea kent de gemeente?

> 3

Suggesties voor het gesprek tussen musea en gemeenten

Verzamel uit het voorgaande hoofdstuk en uit deze gespreksleidraad de punten die relevant zijn voor uw gemeente en museum. Kies zorgvuldig uw gesprekspartner en voer het gesprek bij voorkeur in het museum.

tor (het museum van maatschappelijke betekenis), Netwerker (het museum als netwerk), Innovator (het museum als totaalconcept, i.e. een combinatie van de eerdere vier rollen). (Zie Musea in transitie. Rollen van betekenis, Erfgoed Nederland, 2010).

1. Waarom (museum en omgeving)

Musea zijn over het algemeen van grote culturele, sociale en economische waarde voor de maatschappij. Ook ligt er voor hen een taak op het gebied van educatie en participatie. Gemeenten en musea hebben een gezamenlijk belang bij het bereiken en betrekken van zoveel mogelijk inwoners en ander publiek. Als partners kunnen gemeenten en musea elkaar daarbij versterken en zo in de lokale gemeenschap meer tot stand brengen.

Museum

1.1 Wat is de primaire aard of functie van het museum?

M: Is het een historisch, kunst- of andersoortig museum (denk aan een natuurhistorisch, archeologisch of techniekmuseum of aan historische huizen)? Welk verhaal wil het museum vertellen, bijvoorbeeld in relatie tot de geschiedenis van de gemeente?

G: Hoe verhoudt de primaire aard van het museum zich tot het totale culturele aanbod in de gemeente?

Hulpmiddelen bij het omschrijven van de aard van een museum:

Museumarchetypen: In een Museum als Heiligdom draait het om de collectie. Bij een Museum als Broedplaats staat de gezamenlijke ontwikkeling van inzichten door museum, publiek en anderen centraal. In een Museum als Experience Center gaat het om de publieksbeleving. Bij een Museum als Kennishuis staat de leerervaring centraal (zie Museumwijzer/Museumkompas, Hogeschool Utrecht e.a., 2011).

Museumrollen: Validator (het museum als kennis/informatiedeskundige), Laborant (het museum als laboratorium), Community Cura-

1.2 Welke inhoudelijke verbinding heeft de collectie met de gemeente?

M: Welk verband bestaat er tussen de verschillende deelcollecties en de gemeente? Als dat verband er onvoldoende is, is er dan alsnog een verbinding te leggen, bijvoorbeeld via bepaalde arrangementen of 'city marketing'? Of betekent dit dat deelcollecties beter elders geplaatst kunnen worden?

G: Wat voor gemeente wil de gemeente in de toekomst zijn en welke rol vervult erfgoed in die toekomstvisie? Welke plaats neemt de (lokale) museumcollectie daarbij in? Zijn er verschuivingen in hoe de politiek binnen de gemeente hierover denkt?

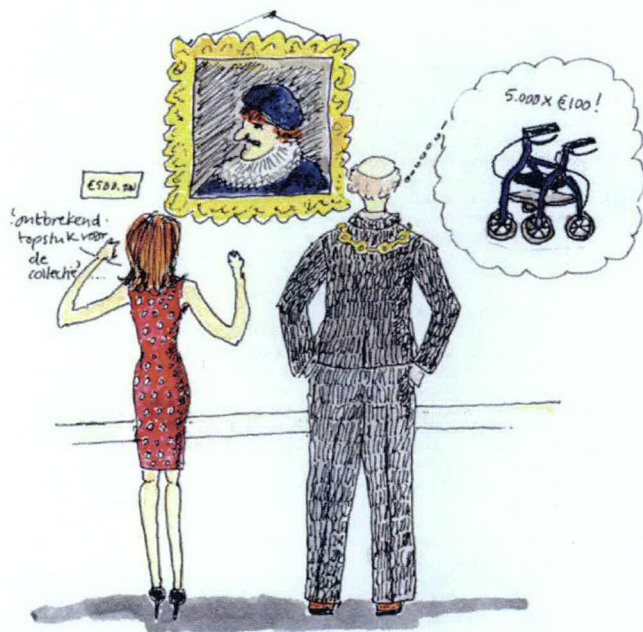
1.3 Welke missie en visie heeft het museum?

M: Heeft het museum een heldere missie en visie? Heeft het museum een duidelijke strategie ontwikkeld om de missie te realiseren? Heeft het museum de gemeente hierover geïnformeerd?

G: Welk beeld heeft de gemeente van het museum? Zijn de museale missie en visie volgens de gemeente onderscheidend, relevant en inspirerend – ook ten opzichte van andere culturele instellingen in de gemeente?

Een museum kan ervoor kiezen 'kernwaarden/identiteit' (wie zijn wij) en 'merkwaarden/imago' (hoe komen we over op anderen) vast te stellen. Deze kunnen richting geven bij de ontwikkeling van producten en diensten en bij de keuze van communicatie-uitingen van het museum. Het verdient aanbeveling de kern- en merkwaarden te definiëren in gesprek met de gemeente en andere stakeholders en via publieksonderzoek te toetsen of ze herkend worden.

'Wat kun je als museum zijn of worden als het financieel moeilijk wordt?'

'We zaten als gemeente klaar voor het museum en waren benieuwd met welke plannen het zou komen. Maar het museum zei bij aanvang van het gesprek: "We zijn heel benieuwd wat voor plannen de gemeente heeft voor het museum."'

1.4 Voldoet het museum aan de Museumnorm?

M: Voldoet het museum aan de Museumnorm en zo niet, streeft het daar wel naar? Wat heeft het museum daarvoor nodig en wat levert het op? Is het museum lid van de Museumvereniging?

G: Is de gemeente bekend met de Museumnorm en de Museumregistratie? Gebruikt de gemeente het als instrument om de professionaliteit van het museum te toetsen (indien dit een geregistreerd museum is)?

De sinds 2015 vernieuwde Museumnorm van de Stichting Museumregister Nederland is opgenomen in de Bijlagen. De criteria in de Museumnorm hebben betrekking op: statuten, adequaat bestuur, beleids- en collectiebeleidsplan, professionele financiële verantwoording, veiligheid en toegankelijkheid voor bezoekers, goed collectiebeheer, (digitale) toegankelijkheid van de collectie, personeel en vrijwilligers, afstotingsbeleid en communicatie en educatie.

1.5 Welke ambities heeft het museum?

M: Sluiten de ambities van het museum aan bij trends in de culturele sector en ontwikkelingen in de gemeente? Wat heeft het museum nodig om zijn ambities te realiseren?

G: Zijn die ambities reëel volgens de gemeente? Hebben ze voldoende waarde voor de lokale samenleving? Raken de ambities die van andere culturele instellingen in de gemeente? Of is er misschien sprake van overlap?

Bij de haalbaarheid van ambities speelt soms het zogenoemde Mattheus-effect een rol: hun bescheiden positie levert kleinere musea vaak extra nadelen op, terwijl grotere musea zich vanuit hun voordelige posities gemakkelijker verder ontwikkelen. Kleinere musea dragen echter bij aan de diversiteit van het culturele aanbod en krijgen vaak een hoge waardering van het publiek (zie ook Cultuur herwaarderen, Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, 2015, p.35).

Omgeving

1.6 Welke waarde heeft het museum voor de samenleving?

M: Wat is het onderscheidende dna van het museum, mede op grond van de collectie? Hoe draagt het museum bij aan de diversiteit van musea en cultuur in de gemeente en de regio, en ook in nationale en internationale context? Heeft het museum zichzelf gedefinieerd volgens bijvoorbeeld de vijf waarden (zie kader hieronder)?

G: Komt het beeld dat het museum van zijn dna en waarden heeft overeen met het beeld dat de gemeente ervan heeft? Kan de gemeente het museum ondersteunen in het versterken van zijn waarden?

De vijf waarden van musea zijn beschreven in de uitgave Meer dan waard uit 2011 van de (toen nog) Nederlandse Museumvereniging:

- *Collectiewaarde: Zonder collectie geen museum. Musea zijn schatkamers van objecten en collecties zijn het geheugen van stad, streek en land.*
- *Educatieve waarde: Musea hebben een educatieve functie en een leeromgeving die voor iedereen geschikt is.*
- *Belevingswaarde: In musea valt veel te ervaren, ze zijn een plek om te genieten en waar herinneringen boven komen.*
- *Verbindende waarde: Musea verbinden collecties en bezoekers en bieden een ontmoetingsplek voor bedrijven, onderwijs, samenleving en kunstenaars. Het museum fungeert als netwerk en als mediator.*
- *Economische waarde: Musea dragen bij aan de economie, ze zijn een toeristische trekpleister en dragen bij aan de leefbaarheid van de omgeving.*

In een in 2015 verschenen BIS-monitor, in eerste instantie bedoeld voor zelfevaluatie door instellingen in de landelijke Basisinfrastructuur/BIS, waartoe ook de rijksgebouweerde musea behoren, zijn de volgende waarden onderkend: culturele waarde, waarde voor/effecten op het publiek, sociale waarde en economische waarde.

1.7 Sluiten museumbeleid en gemeentelijk beleid op elkaar aan?

M: Beschrijft het museumbeleidsplan hoe de doelstellingen van het museum aansluiten bij het gemeentebestuur en het culturele profiel van de gemeente? Welke politieke thema's spelen een rol in de gemeente en hoe haakt het museum hierop aan?

G: Heeft de gemeente in haar beleidskader de maatschappelijke waarden van cultuur die voor haar belangrijk zijn, gedefinieerd? Zijn deze geoperationaliseerd tot lokale speerpunten voor culturele instellingen en activiteiten? Ziet de gemeente deze voldoende terug in het beleid en de activiteiten van het museum? Zijn er plannen om een gemeentemuseum te verzelfstandigen of is dit reeds gebeurd?

> Best practices

Het West-Fries Museum in Hoorn kreeg in 2014 een Cultural Heritage/Europa Nostra Award voor het project De zaak-Coen. Met dat project speelde het museum in 2012 in op de heftige en vaak ongenueanceerde discussie die was ontstaan rond het standbeeld van Jan Pieterszoon Coen (geboren in Hoorn en gouverneur-generaal bij de VOC). Dat stond nog altijd in Hoorn, ondanks zijn (wan)daden op de Banda-eilanden. Het project bestond uit een expositie in de vorm van een rechtszaak met publieksjury. Met getulgen à charge en décharge en Maarten van Rossem als rechter van dienst. In drie maanden tijd kwamen er 9651 bezoekers naar de expositie. Daarnaast kwamen er een glossy, COEN, een website en een nieuw informatiebord met QR-code op de sokkel van het standbeeld. Verder waren er tal van activiteiten, waaronder een Verhalenkamer, waarin acht prominente inwoners van Hoorn met het publiek deelden welke band zij met Coen hadden. Het museum werkte nauw samen met de gemeente Hoorn en bedrijven, stichtingen en individuele historici. Het project leverde het museum veel goodwill op bij de politiek en de inwoners van Hoorn en leidde tot nieuwe samenwerkingen.
www.wfm.nl

Gemeentemusea kunnen onderdeel zijn van de gemeentelijke organisatie. Kiest men ervoor een verzelfstandigingstraject in te gaan, dan raden de VNG en de Museumvereniging gemeenten aan eigenaar van de collectie te blijven en deze in langdurige bruikleen aan het nieuwe museum af te staan (zie *Gemeentelijk cultuurbeleid. Een handleiding*, C. Wijn, 2003, p.124). In het verzelfstandigingstraject worden afspraken gemaakt over het beheer van de collectie, de overgang van personeel, het eigendom en beheer van gebouwen en de planning en afspraken ten aanzien van financiële relaties en verantwoording.

In Huygensmuseum Hofwijck, de beroemde buitenplaats van Constantijn Huygens (1596-1687) in Voorburg, heeft men gekozen voor de koppeling van de dichter/diplomaat Constantijn en zoon Christiaan (1629-1695) Huygens aan de Gouden Eeuw. Een bezoekje van André Kulpers aan het museum werd de basis voor een goed contact. Kulpers werkt voortaan als ambassadeur voor het museum en onderschrijft hiermee het internationale belang van Christiaan Huygens als wetenschapper. De twee directeurs van het museum Hofwijck vormen sinds kort ook de directie van museum Swaensteyn in Voorburg. Ze kiezen voor een proactief optreden naar onder andere de gemeente en een sterke positionering van het museum bij bedrijven en particulieren. Swaensteyn heeft bovendien een toeristisch informatiepunt binnen de muren. Voor bezoekers is dit museum daarmee de ideale uitvalsbasis voor een (cultureel) dagje uit in Leidschendam-Voorburg of binnen de regio Haaglanden.
www.hofwijck.nl
www.swaensteyn.nl

2. Wie (publiek en netwerk)

Iedere bezoeker komt voor iets anders, heeft een ander kennisniveau, gaat op een andere manier door een museum en zoekt iets anders. Musea proberen daarop in te spelen en onderzoeken daarom steeds meer welke vragen er leven bij hun doelgroepen. Zo ontstaan er kansrijke relaties. Behalve met hun bezoekers bouwen musea aan een duurzaam contact met andere organisaties en personen met wie ze raakvlakken hebben in missie en doelgroep. Zo raken musea verbonden met hun omgeving en vervullen ze een actieve rol in een groter netwerk.

Publiek

2.1 Op welke doelgroepen richt het museum zich?

M: Heeft het museum zijn doelgroepen gedefinieerd? Zijn deze doelgroepen gesegmenteerd (meer dan: 'landelijk publiek of 'de buitenlandse toerist')? Welke andere doelgroepen bezoeken het museum ook?

G: Welke doelgroepen heeft het museum volgens de gemeente? Is er overlap in de doelgroepen van andere culturele instellingen? Zo ja, wat betekent dat? Welke doelgroepen zijn voor de gemeente extra van belang?

Sommige musea beschrijven hun doelgroepen met behulp van persona's. Deze geven inzicht in kennisniveau, bezoekgedrag en interesses van een doelgroep. Persona's kunnen met onder andere het Mentality-model van Motivation worden gedefinieerd. Musea in provincies of gemeenten die toegang hebben tot Recran/Smartagent kunnen uit deze database bruikbare gegevens putten; data en kennis zijn beschikbaar per postcode en per recreant.

2.2 Hoe wil het museum publiek (blijvend) bij de organisatie betrekken?

M: Zet het museum een vorm van publieksparticipatie in bij een nieuw product of activiteit? Houdt het museum dit participerende publiek na het project betrokken bij het museum? Richt het museum zich op het actief

betrekken van doelgroepen die weinig in contact komen met cultuur? Raakt dit gemeentelijk sociaal beleid? Heeft het museum hier de middelen voor?

G: Stimuleert of medefinanciert de gemeente participatie of andere vormen van publieksbetrokkenheid bij culturele instellingen? Op grond van welke beleidsdoelstellingen zijn er aanknopingspunten, bijvoorbeeld vanuit sociaal beleid voor bepaalde doelgroepen?

Er zijn diverse vormen om het publiek bij een museum te betrekken:

Cocreatie: publiek denkt en werkt actief mee bijvoorbeeld door een inhoudelijke bijdrage te leveren aan een expositie of ander product. Crowdsourcen: publiek wordt ingezet bij een project, zoals bij Vele Handen, waarbij het publiek helpt bij het beschrijven van een collectie en zo bij het toegankelijk maken ervan (zie velehanden.nl).

Wisdom of the crowd: kennis van publiek wordt gevraagd, bijvoorbeeld om via oral history de lokale geschiedenis vast te leggen of de herkomst van objecten te achterhalen.

2.3 Hoe wil het museum de financiële drempel verlagen?

M: Is het museum acceptant van de Museumkaart en zo niet, waarom niet? Wat doet het museum voor CJP'ers? Welke mogelijkheden biedt het museum aan leerlingen uit het voortgezet onderwijs met een Cultuurkaart of aan mbo-leerlingen met een MBO Card?

G: Is er een gemeentelijke kortingsregeling of een pas met het oog op de deelname van minima aan culturele activiteiten? Doet de gemeente mee aan het Jeugdcultuurfonds?

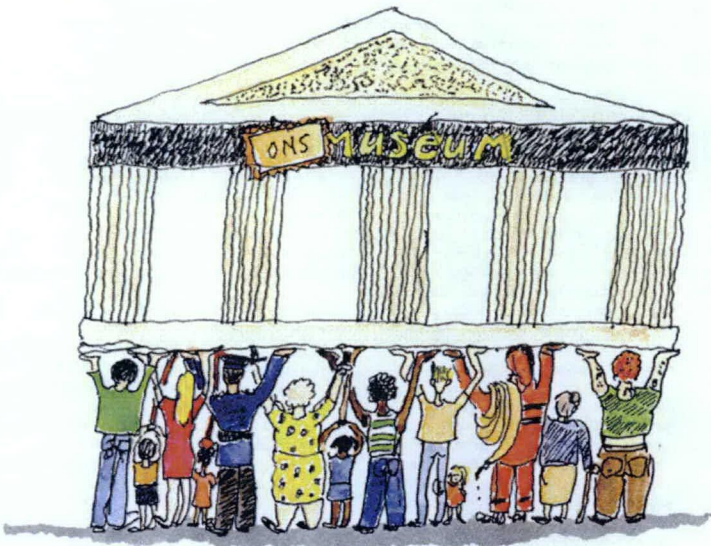
2.4 Welke kwantitatieve doelstellingen heeft het museum (meten)?

M: Welke kwantitatieve doelen stelt het museum (denk aan aantallen bezoekers, leerlingen, tijdelijke exposities per jaar, websitebezoekers, volgers op social media)? Hoe meet het of deze gehaald worden? Wat heeft het museum nodig om deze doelen te bereiken?

G: Zijn deze kwantitatieve doelstellingen met de gemeente besproken? Koppelt de gemeen-

'Museums can no longer expect people just to come to them. They have to get out into the world and seize people's attention wherever they can. The most popular museums are social spaces where people come together around a story.'

Uit: The Ten Principles of Museum Entrepreneurship, E. Schlip, 2015

'Participation is more than just co-producing exhibitions with individual groups – it is about being responsive to community issues and priorities, sharing decision-making, developing the museum or gallery together, and it's something that should involve all staff of the museum or gallery.'

Piotr Blenkowski, project director Our Museum programme, Paul Hamlyn Foundation (museumassociation.org)

te budgetfinanciering aan deze doelstellingen? Zijn ze opgenomen in een overeenkomst of bijlage bij een subsidiebeschikking? Welke monitoring of evaluatie verwacht de gemeente? Kan de gemeente het museum hierin ondersteunen?

2.5 Welke kwalitatieve doelstellingen heeft het museum (weten)?

M: Hanteert het museum ook kwalitatieve doelstellingen (denk aan ervaringen of leer-momenten van bezoekers)? Hoe worden deze getoetst? Wat is er nodig om deze doelen te halen?

G: Zijn de kwalitatieve doelstellingen met de gemeente besproken? Koppelt de gemeente budgetfinanciering aan deze doelstellingen? Zijn ze opgenomen in een overeenkomst of bijlage bij een subsidiebeschikking? Welke monitoring of evaluatie verwacht de gemeente? Kan de gemeente het museum hierin ondersteunen?

Publieksbereik gaat verder dan bezoekers-aantallen. Interessant is wat bezoekers en leerlingen daadwerkelijk ervaren, voelen en leren tijdens een museumbezoek (zie ook Niet tellen maar wegen, C. Bunnik, 2011, en Effectief Cultuurbeleid. Leren van evalueren, G. van den Hoogen, 2012, o.a. p.138 en p.139). Het museum kan er ook voor kiezen de MuseumMonitor van TNS NIPO toe te passen. Deze achterhaalt de achtergrondkenmerken van de bezoekers, zoals geslacht, leeftijd en herkomst. Ook herhaalbezoek, groepsgrootte, groepssamenstelling en oriëntatiegedrag komen erin aan bod. Gewapend met deze kennis kan het museum het marketingbeleid verder aanscherpen en zijn accommodatie zo goed mogelijk inrichten. De MuseumMonitor is erop gericht meer inzicht te geven dan de cijfers alleen. De rapportages bieden uitgebreide analyses en grafieken, conclusies en concrete aanbevelingen. Ze kunnen dan ook dienen als uitgangspunt voor nieuw beleid of bij het formuleren van actiepunten. In 2015 wordt er gewerkt aan een uitbreiding van de MuseumMonitor, waarbij de vijf onder punt 1.6. genoemde waarden ook worden meegenomen.

Netwerk

2.6 Welke partners en belanghebbenden zijn belangrijk voor het museum?

M: Heeft het museum een actuele stakeholder- of krachtenveldanalyse? Hoe onderhoudt het museum contact met zijn belanghebbenden (relatiemanagement)? Kent het museum hun belangen en worden zij betrokken bij museum-activiteiten?

G: Hoe wil de gemeente betrokken worden door het museum? Welke belanghebbenden voor het museum ziet de gemeente? Zijn die bij het museum in beeld? Wat verwacht de gemeente van het museum wat betreft samenwerking met andere culturele instellingen? Welke gevolgen heeft dat voor het museumbudget?

Een 'netwerk'-museum kan met zeer veel partijen samenwerken, zoals overheden, bedrijven, ondernemersverenigingen, leveranciers, maatschappelijke en welzijnsorganisaties, universiteiten, andere onderwijsinstellingen, intermediairs als media en toeristische samenwerkingsverbanden, vrijetijds- en beleevingsindustrie, creatieve industrie, kunstenaars, theaters, poppodia, theater- en muziekgezelschappen, kunstencentra, beeldende kunst- en podiumkunstverenigingen, historische en heemkundeverenigingen, filmhuizen, archeologische organisaties, particuliere verzamelaars, uitgevers, archieven, openbare en wetenschappelijke bibliotheken, kastelen, landgoederen en buitenplaatsen. Het is dan ook raadzaam dat het museum in overleg met de gemeente daarin een gerichte keuze maakt en daarbij de waarden die het museum en eventuele partners gezamenlijk nastreven voor ogen houdt. Ook kan het museum een kernmuseum zijn binnen een bepaald domein, zoals Museum Catharijneconvent dat is binnen het domein religieus erfgoed. Het museum onderhoudt dan contacten met verwante instellingen in dat domein (zie onder andere Ontgrenzen en verbinden, Raad voor Cultuur, 2013).

2.7 Weten kunstenaars en andere creatieven het museum te vinden?

M: Zijn er kruisbestuivingen mogelijk tussen de verhalen en collectie van het museum en de interpretatie of het gebruik ervan door kunstenaars, creatieven, innovatieve 'dwarsdenkers' of 'kantelaars'? Is er samenwerking met de creatieve industrie?

G: Welke doelstellingen heeft de gemeente ten aanzien van creatieven en kunstenaars? Hoe verhoudt die zich tot die van het museum? Wil het bijvoorbeeld graag dat (jonge) kunstenaars kunnen exposeren in het museum?

> Best practices

Het Scheepvaartmuseum in Amsterdam werkt met drie persona's, denkbeeldige doelgroepen die gebaseerd zijn op een analyse van de markt waarop het museum zich richt. De namen zijn willekeurig, dus kunnen zowel mannen als vrouwen zijn. Persona Dick zoekt verdieping, heeft relatief veel voorkennis en wil graag bijzondere objecten zien. Simone wil een dagje uit met het gezin en vindt verhalen leuk. Micky zoekt een unieke ervaring, bijzondere weetjes en wil dit graag delen met vrienden. De vaste expositie in het museum is mede op basis hiervan gesegmenteerd. De Oostvleugel toont schatkamers van objecten en is vooral geschikt voor persona Dick. De Westvleugel bevat verhalende exposities vooral voor Simone. De persona Micky komt het meest aan zijn trekken bij publieksactiviteiten of tijdelijke exposities. De Noordvleugel is er aanvullend voor de minder ervaren museumbezoekers die in de Zeeleis een maritieme ervaring krijgen.

www.hetscheepvaartmuseum.nl

Het Van Gogh Museum in Amsterdam richtte zijn presentatie opnieuw in en gebruikte hiervoor onder andere eerdere publieksonderzoeken naar emoties, drijfveren en tevredenheid en nieuw onderzoek naar bezoekersgedrag.

Sommige museumcollecties in eigendom van een gemeente bevatten nog werken die via de Beeldende Kunstenaars Regeling (BKR) zijn opgenomen. Cultuur-Ondernemen biedt diverse cursussen en microkredieten aan voor kunstenaars om hun werk- en blikveld te verbreden, ook in relatie met andere culturele instellingen. Voorts kent het Mandriaan Fonds diverse stimuleringsregelingen.

2.8 Hoe is het contact tussen het museum en zijn belangrijkste financiële gevers?

M: Hoe onderhoudt het museum structurele contacten met belangrijke gevers van financiële steun ('geefcategorieën')? Is er bijvoorbeeld

De inzichten uit deze onderzoeken leverden een belangrijke bijdrage aan een verbeterde bezoekerservaring, bijvoorbeeld rond de ervaren drukte op zaal en wat betreft de aandacht voor het leven van Van Gogh. Belangrijke aanpassingen in de nieuwe presentatie zijn:

- Van Gogh is al direct op de begane grond duidelijk aanwezig, direct na binnenkomst voel je waar je bent.
- Van Goghs werk is aanwezig op alle etages als de rode draad in de presentatie, aangevuld met werk van tijdgenoten.
- Er is meer aandacht voor de persoon Van Gogh en de beeldvorming over hem.
- Er zijn strategische plekken voor 'highlights' om de natuurlijke looproute te ondersteunen.
- Sleutelwerken worden meer 'stand alone' gepresenteerd, zodat meer mensen tegelijk ernaar kunnen kijken.
- Aangepast fotografiebeleid: er zijn speciale fotografieplekken, zodat mensen elkaar niet hinderen voor een werk.

De nieuwe inrichting heeft blijken peilingen geleid tot een stijging van het algemene oordeel, het concurrentievoordeel én de herhaalbezoekintentie.

www.vangoghmuseum.nl

beeld een relatiemanager? Hoe bindt het museum de lokale gemeenschap aan zich (bijvoorbeeld met een Vriendenvereniging en met vrijwilligers)?

G: Hoe kan de gemeente stimuleren dat het museum fondsen, bedrijven en particulieren weet te vinden voor financiering van projecten en activiteiten?

Voor het museum is het van belang zich rekenschap te geven van de belangen van fondsen, bedrijven en particuliere gevers (bijvoorbeeld via crowdfunding of legaten) en een structurele vertrouwensrelatie op te bouwen met deze 'geefcategorieën'. Tegenprestaties op maat, een heldere terugkoppeling over behaalde resultaten en gezamenlijke pr en communicatie zijn succesfactoren. Gezocht wordt vaak naar raakvlakken in doelstellingen en identiteit van gevers en het museum.

Waardevol in dit verband is het rijksgeubsidieerde programma Wijzer werven, dat ook door lokale instellingen kan worden benut.

3 Wat (collectie en programmering)

Het museum zorgt voor het beheer en behoud van de collectie voor toekomstige generaties. Met bruiklenen kan de zichtbaarheid van de collectie verder worden vergroot. Publiek, onder wie ook onderzoekers, maakt steeds frequenter gebruik van collecties die online toegankelijk zijn. Ook zo kunnen collecties en hun verhalen mensen raken en inspireren. Passende en soms prikkelende informatie zorgt ervoor dat publiek langer kijkt en meer ziet. Het publiek neemt bovendien een steeds actievere rol aan. Het denkt mee over exposities of werkt mee aan projecten of programma's.

Collectie

3.1 Welke waarde heeft de collectie?

M: Is de artistieke/culturele waarde per deelcollectie beschreven, ook in relatie tot vergelijkbare collecties bij andere musea? Heeft het museum een collectiebeleid en een

plan om eventuele onduidelijkheden in de herkomst of het eigendom van objecten weg te nemen (zie ook collectiewaarde, hoofdstuk 1.6.)?

G: Is de gemeente bekend met de artistieke/culturele waarde van de collectie, ook in relatie tot die van andere musea?

Het gaat hier niet om de financiële waarde van museumcollecties. Het document Op de museale weegschaal van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed uit 2013 geeft een handreiking hoe de waarde van een museumcollectie in zes processtappen te bepalen is. De criteria die onderscheiden worden – zoals toestand, ensemble-, herkomst-, artistieke, informatie- en belevingswaarde – zijn in vier hoofdgroepen verdeeld. Eén heeft betrekking op de formele kenmerken van het object of de collectie, zoals herkomst, conditie en zeldzaamheid. De overige groepen hebben betrekking op drie waardedomeinen: cultuurhistorisch (de traditionele 'expertwaarden'), sociaal-maatschappelijk en gebruik. Voorheen werd vooral op lokaal niveau ook gebruikgemaakt van de A, B en C-categorieën uit het Deltaplan Cultuurbehoud.

3.2 Wat is de status van de collectie?

M: Wie is de eigenaar van de collectie? Is de herkomst van deelcollecties of losse objecten duidelijk? Als die onduidelijk is, is er dan beken of er wellicht sprake is van zogeheten oorlogs- of roofkunst? Zijn er (veel of langdurige) bruiklenen van derden en zijn deze geadministreerd? Zijn er objecten in bruiklenen in de buitenlucht opgesteld en is het beheer hiervan geregeld?

G: Is de gemeente eigenaar van de collectie? Is er een beheersovereenkomst die de mogelijkheden in het beheer en gebruik van de collectie regelt? Is of blijft zo'n beheersovereenkomst wenselijk en zo nee, welke afspraken kunnen met het museum worden gemaakt? Is de gemeente op de hoogte van de bruiklenen van derden in de collectie van het museum, het aantal en de voorwaarden die daarbij gelden?

'De museumsector was grotendeels positief over de pop-upexpositie van De Wereld Draait Door in het Allard Pierson Museum. Volgens een enkele criticus konden de gekozen BN'ers niet dezelfde kwaliteit leveren als een conservator. Het publiek vond het prachtig en het betreffende museum was verguld met de enorme toevloed aan bezoekers.'

'Het is een misvatting dat depots van musea uitpullen van kunstschatten die nooit getoond worden aan het publiek. Zeker de helft van depotcollecties is er voor onderzoeksdoel-einden of bedoeld als referentie voor andere objecten en is niet als een kunstschat te beschouwen. Musea gebruiken die depotcollectie bovendien vaak voor tijdelijke tentoonstellingen, van zichzelf en andere musea. En een deel is van lage kwaliteit, van onduidelijke herkomst of bij gebrek aan tijd gewoon nog niet goed ontsloten.'

3.3 Wat is het verwervings- en afstotingsbeleid van het museum?

M: Is het verwervings- en afstotingsbeleid afgestemd met de gemeente en met andere relevante musea? Als het museum iets voor de collectie verwerft, wordt dat dan toegevoegd aan de gemeentelijke collectie of aan het eigendom van de museumstichting?

G: Is de gemeente bekend met de museale normen en de VNG-richtlijn voor het verwerven en afstoten van een collectie of collectieonderdelen? Zijn er afspraken gemaakt met het museum over het mandaat voor het afstoten van de gemeentelijke collectie (is bijvoorbeeld goedkeuring van het college vereist)?

Het museum kan samenwerken met andere culturele instellingen om collectieonderdelen te verwerven. Soms verdient overigens een langdurige bruikleen de voorkeur. Er zijn diverse landelijke fondsen die een museum kan benaderen bij aankopen, restauraties of andere projecten (bijvoorbeeld Nationaal Aankoopfonds, Mondriaan Fonds, VSB Fonds, Prins Bernhard Cultuurfonds, Fonds21, Bank-Giro Loterij, Vereniging Rembrandt). Publiek kan worden geïnformeerd over hoe het iets kan schenken en wat de criteria voor opname in de collectie zijn. Musea kunnen in de gemeente aanwinsten van andere instellingen laten zien, wanneer deze geen eigen expositieruimte hebben (bijvoorbeeld archeologische opgravingen). Het Nederlands Museumregister vereist dat collecties worden afgestoten volgens de Leidraad Afstoting Museale Objecten (LAMO) om zo een zinvolle nieuwe bestemming van een collectie te garanderen. Is de collectie gemeentelijk bezit, dan dienen de VNG-Afstotingsrichtlijn en de Erfgoedwet door de lokale overheid gehanteerd te worden (zie ook herplaatsingsdatabase.nl).

3.4 In welke mate kan het museum met het oog op collectiezichtbaarheid aan kortlopende bruiklenen meewerken?

M: Werkt het museum mee aan bruikleenaanvragen door andere musea? Heeft het hier ook tijd en mensen voor? Kan het museum bij inkomende bruiklenen aan gestelde klimatolo-

gische en andere eisen voldoen? Zijn vereisten voor bruiklenen aan externen helder?

G: Welke eventuele hindernissen kunnen zich bij bruiklenen voordoen? Kan de gemeente het museum hierin ondersteunen, bijvoorbeeld door garant te staan?

Een bruikleen vergt inspanning en tijd. Het museum moet bij een bruikleen zorgen voor een goede administratie, voor verzekeringen (tenzij de musea onderling afspreken dat er niet verzekerd wordt of dat het ontvangende museum de kosten draagt) en voor transport. Via de website van de Museumvereniging zijn bruikleenformulieren te downloaden. Er is een landelijke 'indemniteitsregeling', waarbij de Staat voor bepaalde exposities een deel van het risico van belangrijke bruiklenen op zich neemt, waardoor de verzekeringskosten worden beperkt (zie ook Uitleen is een kans, Museumvereniging, 2014).

3.5 Heeft het museum een depot waarin het de collectie verantwoord kan bewaren?

M: Beschikt het museum over een collectie-depot? Voldoet het depot aan de klimatologische eisen voor afzonderlijke deelcollecties? Is het depot of de depotcollectie ook deels toegankelijk voor publiek? Voldoet het depot aan klimaat- en licht-eisen per deelcollectie? Is er een Calamiteitenplan en een Collectiehelpverleningsplan (CHV)?

G: Welke depotruimten zijn er in de gemeente nodig voor het verantwoord bewaren van collecties? Welke samenwerking is gewenst en mogelijk? Heeft de gemeente bijvoorbeeld op grond van een bezoek een beeld van de capaciteit en de toestand van het depot?

3.6 Op welke manier doet het museum onderzoek naar de collectie?

M: Welke mogelijkheden voor onderzoek zijn er wat betreft menskracht en middelen? Heeft het museum een onderzoeksbeleid en heeft het dit afgestemd met de gemeente? Wordt het publiek deelgenoot gemaakt van het collectieonderzoek en de resultaten ervan?

G: Kan de gemeente een verbindende rol

spelen tussen onderzoeksprogramma's van haar lokale culturele instellingen, zoals musea, archieven, bibliotheken en onderwijsinstellingen?

Een museum kan ervoor kiezen vanuit zijn identiteit en collectie enkele kennisdomeinen vast te stellen waarin het 'top-of-mind' wil zijn bij publiek en onderzoekers. Het kan aansluiting zoeken bij landelijke of regionale kennis- en onderzoeksagenda's van hogescholen, universiteiten en thematische of regionale programmajlijnen. Te denken valt ook aan een (met meer musea gedeeld) fellowship-programma voor studenten van verschillende faculteiten.

3.7 Hoe toegankelijk is de collectie voor publiek?

M: Zijn er registratieachterstanden en zo ja, heeft het museum een plan maar ook de menskracht en tijd om deze weg te werken? Is de collectie (online) toegankelijk en doorzoekbaar op wie, wat, waar, wanneer en hoe? Is de collectie gedigitaliseerd? Geeft het museum de afbeeldingen vrij (mits beeldrechtvrij), bijvoorbeeld op een website?
G: Ondersteunt de gemeente een gezamenlijke aanpak van collectietoegankelijkheid van lokale culturele instellingen, zoals archieven, bibliotheken, musea, historische verenigingen, et cetera? Waaraan wil de provincie eventueel meewerken?

Kennispartners als de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Europeana/Enumerate kunnen het museum behulpzaam zijn bij het online toegankelijk maken van de collectie. Ook kan het museum de hulp inroepen van de stichting Digitaal Erfgoed Nederland (DEN) of het lokale/provinciale erfgoedhuis. Voorts kan het zich aansluiten bij provinciale erfgoedwebsites of gebruikmaken van de digitale infrastructuur van Digitale Collectie Nederland en daarbinnen Digitale Museum Collecties Nederland (DIMCoN). Het museum kan ook bij het publiek te rade gaan om te bepalen wat het zou moeten digitaliseren (vraaggericht digitaliseren; zie ook Erfgoedmonitor, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2014,

onderdeel Nationale strategie digitaal erfgoed).

Programmering

3.8 Wat voor soort exposities kan het museum maken?

M: Welk tentoonstellingsbeleid heeft het museum? Hoe sluiten de geplande exposities aan bij de missie, visie, waarden en strategie van het museum? Werkt het museum samen met andere culturele instellingen in en/of buiten de gemeente bij de samenstelling en promotie van een expositie?

G: Hebben museum en gemeente overleg over het tentoonstellingsbeleid en de meerjarenprogrammering van het museum? Waar zit mogelijke synergie met de doelstellingen en agenda van de gemeente? Is helder voor de gemeente wat het museum nodig heeft om deze tentoonstellingen te realiseren?

3.9 Haakt het museum in op actuele thema's in de samenleving?

M: Geeft het museum duiding aan de actualiteit? Draagt het museum met zijn verhalen en collectie bij aan het verduidelijken van hedendaagse kwesties, zodat het publiek zich daarover een mening kan vormen?
G: Ziet de gemeente het museum als een bron van relevante informatie voor actuele kwesties? Nodigt het experts van het museum uit voor debatten of andere bijeenkomsten?

3.10 Welke publieksprogramma's en activiteiten organiseert het museum?

M: Biedt het museum behalve exposities ook publieksprogramma's en activiteiten? Zijn de jaarlijkse thema's en evenementen in de gemeente en ook de 'city marketing' in beeld bij het museum? Zoekt het aansluiting hierbij met publieksactiviteiten? Zijn de activiteiten online te vinden en via welke platforms?
G: Hoe kan de gemeente gezamenlijke publieksactiviteiten van culturele instellingen en andere (commerciële) partijen stimuleren?

3.11 Welke programma's zijn er voor het onderwijs?

M: Stelt het museum het educatieve aanbod samen in overleg met het onderwijs en de gemeente? En zijn hierbij zowel kwalitatieve als kwantitatieve doelen omschreven? Hoe weet het museum of die doelen worden gehaald?

G: Hoe belangrijk vindt de gemeente het dat leerlingen het museum bezoeken? Wil ze hieraan in enigerlei vorm bijdragen, zodat het museumbezoek 'top-of-mind' wordt bij scholen in plaats van alleen een facultatief onderdeel in het schoolcurriculum?

Een educatief programma richt zich op kennisoverdracht én op het stimuleren van de persoonlijke ontwikkeling van een kind. De middelen worden gekozen op grond van het beoogde leerdoel en rekening houdend met de beoogde leerlingen. Het museum kan even-

tueel met de gemeente en andere instellingen zoeken naar samenwerking met bus- en trein-aanbieders om leerlingen naar en van het museum te vervoeren. Het programma Cultuureducatie met kwaliteit wil de kwaliteit van cultuureducatie aan het primair onderwijs verbeteren. Als uitvloeisel daarvan is in december 2013 een tienjarig bestuursakkoord gesloten over cultuureducatie in het primair onderwijs tussen de bewindslieden van OCW, provincies en 35 gemeenten. In het voortgezet onderwijs worden het vak culturele en kunstzinnige vorming, de kunstvakken en de Cultuurkaart gecontinueerd (zie websites Fonds voor Cultuurparticipatie, Landelijk Kennisinstituut voor Cultuureducatie en Amateurkunst, Raad voor Cultuur-Agenda Cultuur). Voor leerlingen in het middelbaar beroepsopleiding is er de MBO Card.

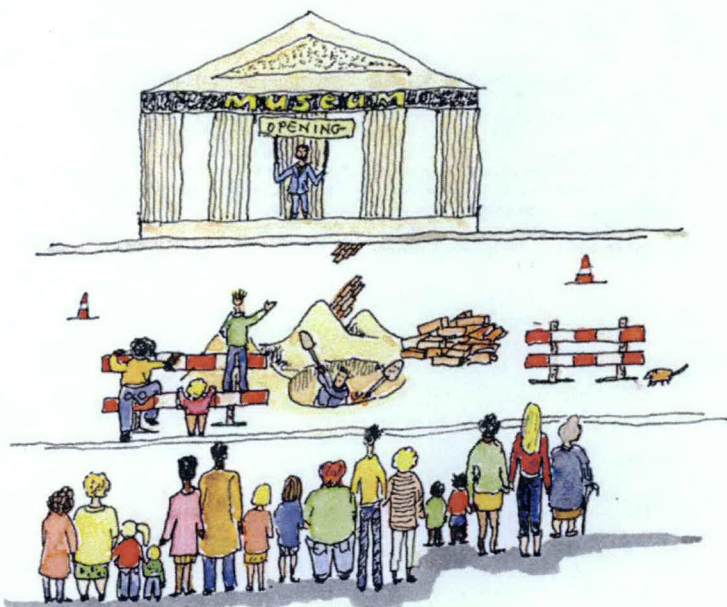
> Best practices

Het Openluchtmuseum in Arnhem biedt leerlingen in het project Restart een spel met tablets over het thema migratie. De leerlingen moeten opdrachten doen binnen een bepaalde tijd; ze bepalen zelf de volgorde. Snelheid en slim plannen worden beloond. Leerlingen stappen in de rol van een migrant. Zo krijgen ze inzicht in de persoonlijke motieven voor vertrek uit eigen land en leren ze begrijpen hoe ingrijpend het is om je vaderland te verlaten. Elke groep komt obstakels en uitdagingen tegen die echte migranten ook meemaken: zo moeten ze werk zoeken, een vreemde taal leren en onbekende gerechten maken en proeven. In het Turkenspension, de Molukse barak, het Indische achtererf en het Chinese eethuis krijgen ze ervaringen van echte migranten te horen en te zien. Medewerkers van het museum en docenten/begeleiders van school helpen de leerlingen soms, maar werken hen soms ook tegen: net als in de werkelijkheid. www.openluchtmuseum.nl/bezoek-met-groep/groepsarrangementen/restart

Begin september 2013 zijn zes studenten van de Reinwardt Academie begonnen met het project Zwerfkelen – Dynamische Collecties, een samenwerking tussen het Bonnefantenmuseum Maastricht, Centraal Museum Utrecht, Gemeentemuseum Den Haag, Krolier-Müller Museum Ede, Stedelijk Museum Amsterdam en ICOM-COMCOL. Het project is opgezet als gevolg van de constatering door de participerende musea dat sommige stukken goed in de collectie passen en andere kwalitatief hoogwaardige stukken minder goed: de 'zwerfkelen'. De deelnemende musea willen vanuit het belang van de Collectie Nederland collectiestukken uitwisselen om zo tot sterkere collectieprofielen te komen. Het gaat hier bij om het topsegment: de topstukken uit de collecties moderne beeldende kunst (1850-2000), aangezien dit een gemeenschappelijk verzamelgebied is. www.reinwardtcommunity.nl

'We willen wel onze markt vergroten, maar als we geen parkeerplaatsen voor touringcarbussen realiseren, dan komen die toeristen niet naar ons museum.'

'Vlak voor de opening van de nieuwe expositie kwamen we er pas achter dat de gemeente wegwerkzaamheden in onze buurt had gepland. De gasten konden ons pand met moeite bereiken.'

4 Waar (in en buiten het gebouw)

Sommige musea hebben geen eigen gebouw, maar zoeken passende expositieruimte per project. De meeste musea zijn echter aan een locatie gebonden. Het museum en het gebouw waarin het gevestigd is kunnen een gelukkig huwelijk vormen, maar soms schuurt het, bijvoorbeeld als het binnenklimaat schadelijk is voor een deel van de collectie of de ruimte voor tijdelijke exposities te klein is of als men er nauwelijks kan parkeren. Publieksonderzoek kan uitwijzen wat bezoekers van het gebouw vinden. De status van het pand, bijvoorbeeld of het een monument is of niet, bepaalt mede wat er aan verbeteringen mogelijk is.

Gebouw

4.1 Hoe geschikt is het gebouw gezien het beleid en de ambities van het museum?

M: Staat de eventuele status van monument het museale gebruik van het gebouw in de weg? Welke aanpassingen zijn nodig en wie moet dit realiseren (denk aan klimaateisen, bewegwijzering in het pand, faciliteiten voor bezoekers)? Welke wensen zijn er verder ten aanzien van het gebouw? Welke belemmeringen zijn er?

G: Wat is er wenselijk of mogelijk ten aanzien van het gebouw als dit een monument is? Is er beleid voor het aanzicht of het gebruik van culturele gebouwen in de gemeente en welke mogelijkheden of beperkingen biedt dat het museum?

4.2 Welke uitstraling heeft het gebouw van buiten en van binnen?

M: Heeft het gebouw aan de binnen- en buitenkant de uitstraling die past bij de identiteit en het gewenste imago van het museum? Wat zou dit (nog) kunnen verbeteren? Is de entree van het museum uitnodigend en laagdrempelig? Vindt het publiek het binnen een prettige ruimte?

G: Kan de gemeente op dit punt iets voor het museum te betekenen? Welke ideeën heeft de gemeente hierover? Moet daarvoor beleid worden geformuleerd?

4.3 Heeft het pand een verhaal dat interessant is voor het publiek?

M: Vertelt het museum (indien relevant) de geschiedenis van het pand en zijn vroegere bewoners/functies? Is online ook iets over het verhaal van het gebouw te vinden? Is deze verhaallijn helder te onderscheiden van overige verhalen en exposities van het museum?

G: Hoe vertelt de gemeente de historie van haar gebouwen en kan het museum hierin een actievare rol hebben?

4.4 Welke faciliteiten biedt het gebouw?

M: In welke mate kan het museum zijn faciliteiten benutten als cultureel ondernemer? Zijn deze faciliteiten minimaal kostendekkend, maar het liefst ook winstgevend? Welke bekendheid geeft het museum aan deze faciliteiten? Welk verdienmodel is er?

G: Op welke manier zou de gemeente deze faciliteiten kunnen benutten of ondersteunen? Wat staat het museum eventueel in de weg faciliteiten te benutten om de eigen inkomsten te vergroten en kan de gemeente belemmeringen wegnemen?

Het museum kan in zijn verdienmodel een koppeling maken tussen zijn doelstellingen en de aanwezige faciliteiten. Zo kan het met het museumcafé een buurtfunctie vervullen. Bij faciliteiten valt ook te denken aan een museumwinkel, een museumcafé/restaurant, vergaderzalen, een trouwzaal, flexplekken voor zzp'ers, een online webshop eventueel met andere culturele instellingen, te huren opslagruimte, extra depotruimte voor collega-musea, et cetera. Gemeentelijke en gesubsidieerde musea moeten overigens oneigenlijke concurrentie met commerciële partijen voorkomen (zie Wet Markt en Overheid en Drank- en Horecawet).

4.5 Hoe past het museumgebouw in de gemeentelijke ruimtelijke ordening?

M: Hoe past het gebouw in de bestemmingsplan/omgevingsplan van de gemeente? Liggen culturele instellingen dicht bij elkaar of juist verspreid over de gemeente? Zijn er fiets- of wandelroutes of OV-verbindingen die langs

het museum komen? Hoe is de bewegwijzering naar het museum, ook van buiten de gemeente (bijvoorbeeld met ANWB-borden)? Is het gebouw voldoende toegankelijk? Beschikt het gebouw over voldoende parkeer-ruimte voor grote aantallen bezoekers (denk aan touringcars)?
G: Welke wensen of plannen heeft de gemeente ten aanzien van het bestemmingsplan/omgevingsplan die het museumgebouw raken of waar het museum op kan inhaken? Zijn de bereikbaarheid en zichtbaarheid van het museum en andere culturele instellingen in de gemeente weleens onderzocht? Welke verbeteringen zijn mogelijk?

Ondersteunend bij het inpassen van met name onroerend cultureel erfgoed in het gemeentebestuur is de Handreiking Erfgoed en Ruimte, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2012. Deze is ontwikkeld om vakmensen bij gemeenten en adviesbureaus te ondersteunen bij de uitvoering van het Besluit Ruimtelijke Ordening (zie handreikingerfgoedruimte.nl).

4.6 Zijn combinaties met andere culturele instellingen wenselijk?

M: Welke voor- en nadelen ziet het museum van een eventueel gezamenlijk gebouw? Wat zijn voor het museum de randvoorwaarden daarbij?

G: Overweegt de gemeente de gezamenlijke huisvesting van culturele of maatschappelijke instellingen (Kulturhus-model)? Welke gevolgen zou dat hebben voor het budget van het museum? Welke voor- en nadelen ziet de gemeente?

4.7 Wie is de eigenaar van het gebouw?

M: Welke verantwoordelijkheden heeft het museum ten aanzien van het gebouw?

G: Is de gemeente eigenaar en/of verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van het gebouw? Wat is de staat van het onderhoud? Is het gebouw in beheer van het Rijksvastgoedbedrijf en zo ja, gaat dit mogelijk veranderen?

Buiten het gebouw

4.8 Hoe zichtbaar en actief is het museum online?

M: Heeft het museum een online of digitale strategie en een content-strategie? Is het museum online daar waar beoogde doelgroepen zijn? Is het 'aan het zenden' of ook in dialoog? Weet het museum hoe publiek de corporate website gebruikt en beoordeelt?

G: Kan de gemeente bijdragen aan de online zichtbaarheid van haar culturele instellingen, via online communicatie, gedeelde content of een gezamenlijke webshop?

Een content-strategie benoemt welke inhoud (verhalen en collectie) het museum wil delen op welke online kanalen, zoals social media en thematische fora. Het museum kan samenwerken met leveranciers van verwante content en met het publiek. Uit onderzoek blijkt dat er vijf motieven zijn voor bezoek aan een museumwebsite: circa 47 procent van de websitebezoekers zoekt naar informatie die te maken heeft met het plannen van een bezoek aan het museum, 21 procent bezoekt de website uit persoonlijke interesse, 16 procent bezoekt de website uit beroepsmatige interesse, 4 procent wil iets kopen of boeken en 13 procent komt bij toeval op de website terecht (zie intk.com/en/ideas/visitor-motivation-in-online-museum-audiences).

4.9 Is het museum ook actief op andere plekken?

M: Is het museum ook buiten het eigen gebouw actief? Bereikt het hiermee nieuwe bezoekers (groepen)? Denk aan exposities of museumactiviteiten op 'pop-up'-plekken, zoals het gemeentehuis, een verzorgingstehuis of buurthuis.

G: Welke plekken lenen zich voor activiteiten van het museum? Met welk doel? Wat heeft het museum hiervoor nodig?

4.10 Waar is het museum verder actief en zichtbaar?

M: Wat doet het museum aan activiteiten en

aan communicatie en marketing om beter vindbaar en zichtbaar te zijn? Hoe werkt het hierbij samen met andere instellingen en organisaties?

G: Kan de gemeente bijdragen aan een nog betere zichtbaarheid van het museum? Welke kansen zijn er?

> Best practices

ARTtube is het online videokanaal van musea uit Nederland en België. ARTtube toont bijzondere interviews met toonaangevende kunstenaars en ontwerpers en portretten van inspirerende makers. De musea en presentatie-instellingen bieden een kijkje achter de schermen bij de opbouw van tentoonstellingen en de restauratie van kunstwerken en laten hun curatoren en conservatoren aan het woord. ARTtube zorgt niet alleen voor de verspreiding van video's via het eigen kanaal en via andere kanalen (samenwerking digitale televisie, omroepen, social media, festivals), maar zet zich ook in voor het delen van kennis over video's over kunst en design. Verschillende keren per jaar organiseert ARTtube kennisdagen onder de noemer ARTtube Academie en publieke events, waarbij de video's op groot scherm en in het bijzijn van de makers worden getoond, zoals ARTtube On Stage. ARTtube groeit: in 2012 begonnen vijf musea (Stedelijk Museum Amsterdam, M HKA Antwerpen, Gemeentemuseum Den Haag, De Pont Tilburg en Museum Boijmans Van Beuningen Rotterdam) het gezamenlijke platform. Inmiddels delen vijftien musea en presentatie-instellingen hun video's met het publiek. ARTtube heeft gemiddeld 20.000 tot 25.000 unieke bezoekers per maand. De site groeit jaarlijks met meer dan honderd nieuwe video's. ARTtube wordt mede mogelijk gemaakt door Fonds 21 en het Mondriaan Fonds.
www.arttube.nl

Het Museum in Winterswijk is een relatie aangegaan met de vier zorginstellingen van de Stichting Marga Klompé in deze gemeente. Sinds april 2013 wil het in opbouwende mate dé schakel worden op cultureel en erfgoedniveau voor de zorginstellingen. Op de vier locaties richt het museum regelmatig mini-wissexposities in. Deze zijn voor iedereen vrij toegankelijk. Tijdens het inrichten van de vitrines krijgt het museum al leuke reacties van bewoners. Naast deze exposities maakt het Museum voor elke locatie van de Stichting Marga Klompé 'reminiscentiekoffers', ook wel 'herinneringskoffers' of 'O ja-koffers' genoemd. Deze sluiten aan bij de exposities. Met deze koffers werken vrijwilligers met de bewoners (één op één of in een kleine groep) en zo halen zij herinneringen op aan vroeger tijden. Elk jaar kiest Het Museum enkele thema's die elke drie maanden van locatie wisselen. Bijvoorbeeld: 100 jaar WVC (voetbal), De keuken uit de jaren 50, Natuurfoto's, 100 jaar Excelsior (muziek) en Spoorwegen in Winterswijk.
www.vereniginghetmuseum.nl/agenda

! trots...exha geld
voor meer
tentoonstellingen
en
programma's!

! gefeliciteerd...
gemeentelijke
begrotinge tekort
kan n. n. omlaag...

'De wethouder speechte altijd bij openingen van nieuwe exposities. Maar nu we grote sponsors hebben binnengehaald en de gemeente minder subsidie geeft, vinden we dat de sponsor een speech mag houden. Daar moest de gemeente wel even aan wennen.'

5 Hoe (organisatie en financiën)

Musea worden gedragen door mensen. Dit vraagt om medewerkers die zich verbonden voelen met het museum en die de missie geloofwaardig uitdragen. Ruimte voor innovatie en leren van ervaringen zijn belangrijk voor hun ontwikkeling en die van het museum. Benchmarking en publieksonderzoek geven inzicht in wat er nog beter kan. Gemeenten en musea kunnen samen verkennen hoe groot de ondernemersruimte van het museum is. Misschien mag het volgens de subsidievoorwaarden financiële reserves opbouwen voor een project of een tegenvallend jaar. Ook kunnen ze bekijken hoeveel eigen inkomsten haalbaar zijn en vaststellen wat zij verstaan onder 'duurzaam' of 'maatschappelijk verantwoord' ondernemen. Samenwerking tussen culturele instellingen om kosten te besparen komt steeds vaker voor, met kennisuitwisseling als welkome bijvangst.

Organisatie

5.1 Welke organisatievorm heeft het museum?

M: Is het museum een verzelfstandigd rijksmuseum, een gemeentelijk of provinciaal gesubsidieerd of bekostigd museum of een particulier museum? Welke cao of rechtspositieregeling is van kracht in het museum?
G: Welke ontwikkelingen zijn wat betreft de organisatievorm wenselijk of te verwachten?

Voorheen was er sprake van een cao Verzelfstandigde Rijksmusea. Sinds de fusie van de twee museumverenigingen in 2014 is er één museum-cao. Steeds meer lokale musea passen deze cao nu toe. Gemeentelijke musea die binnen de lokale overheid vallen zijn gebonden aan de CAR, de Collectieve Arbeidsvoorwaardenregeling voor de sector gemeenten, en kunnen de daarbij behorende UWV (Uitwerkingsovereenkomst) toepassen.

5.2 Hoe neemt het museum beslissingen en wie betreft het daarbij?

M: Hoe zelfstandig kan het museum beslissingen nemen? Zijn er heldere afspraken over de beslissingsruimte die de directie heeft?
G: Bij welke beslissingen van of over het museum moet of wil de gemeente betrokken zijn?

De Governance Code Cultuur gaat in op de taken van en de besluitvorming door directie, raad van toezicht of raad van bestuur van een museum. De gemeente kan deze Code gebruiken als toetsingsinstrument voor het museum. Het museum kan voorts zelf bepalen welke manier van besluitvorming zorgt voor de meeste betrokkenheid en draagvlak bij de medewerkers.

5.3 Welke betaalde en onbetaalde krachten werken er bij het museum (leiding en medewerkers)?

M: Welke betaalde en vrijwillige bemensing heeft het museum nu? Mist het bepaalde expertise, nu of in de toekomst? Kijkt het museum bij de werving en selectie van (vrijwillige) medewerkers behalve naar vakinhoudelijke kennis ook naar de gewenste teamsamenstelling en organisatiecultuur?
G: Werken gemeente en lokale culturele instellingen samen bij het realiseren van professionele bemensing en instroom- en doorstrommogelijkheden? Wat kan het museum betekenen voor lokale werkgelegenheids-, leer- of werkervaringsplekken en talentontwikkeling? Welke samenwerking met andere culturele instellingen is hierbij mogelijk?

Een museum heeft volgens de museumsector in elk geval professioneel opgeleide medewerkers nodig voor de kwaliteitsbewaking van de collectietaak, publiekstaak en bedrijfsvoeringstaak. Voor uitvoerende en ondersteunende taken zoekt elk museum een balans tussen betaalde en onbetaalde medewerkers. Via benchmarking is te zien welk type museum met welk aantal medewerkers tot welke

bezoekersaantallen en activiteiten komt. De Code Culturele Diversiteit biedt daarnaast concrete handreikingen om culturele diversiteit van medewerkers te realiseren.

5.4 Werkt het museum met vrijwilligers en is daarvoor beleid geformuleerd?

M: Zijn er vrijwilligers en welke begeleiding is er voor hen? Op welke manier worden zij intern geïnformeerd en betrokken? Is het vrijwilligersbestand divers qua achtergrond, leeftijd, et cetera?

G: Welke mogelijkheden ziet de gemeente voor vrijwilligers in het museum? Op welke manier kan zij deze vrijwilligers ondersteunen? Is er een link met sociale agenda's van de gemeente?

De inzet van vrijwilligers in musea is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Hun inzet zorgt voor een verbinding van het museum met de lokale gemeenschap. Voor de continuïteit en diversiteit is het belangrijk dat er geregeld nieuwe vrijwilligers bij het museum worden betrokken, bijvoorbeeld via projecten. Belangrijk bij het vrijwilligersbeleid van het museum zijn de 'vijf B's': Binnenhalen, Begeleiden, Belonen, Behouden en Beëindigen (zie De Vrijwilligersorganisatie, Gelders Erfgoed, 2008). Het museum kan ook stageplaatsen en werkervaringsplekken aanbieden en daarbij met betrokkenen concrete leerdoelen afspreken. Verder kunnen recent afgestudeerden via het project Erfgoedtalent er hun loopbaan starten (erfgoedtalent.nl). Het museum kan bij projecten ook werken met een flexibele schil van zzp'ers en freelancers.

5.5 Welke scholings- en ontwikkelmogelijkheden zijn er?

M: Is er beleid voor scholing en ontwikkeling van (vrijwillige) medewerkers? Begeleiden leidinggevenden de medewerkers in hun inhoudelijke en persoonlijke ontwikkeling? Hoe worden medewerkers geïnspireerd in hun ondernemerschap en innovatieve vermogen? **G:** Kan de gemeente trainingen of kennissessies mede mogelijk maken, zodat medewerkers en vrijwilligers van culturele instellingen hun

kennis en competenties verder kunnen ontwikkelen?

Voor museummedewerkers zijn behalve vakbekwaamheid competenties als gastgericht, omgevingsbewust, ondernemend en communicatief belangrijk. Steeds belangrijker worden ook zaken als timemanagement, projectmatig werken, ervaring met social media, onderhandelvaardigheden, fondsaanvragen schrijven en offertes beoordelen. Voor leidinggevenden in de culturele sector bestaat er een leiderschapsprogramma van het Rijk: leiderschap-[incultuur.nl](http://cultuur.nl).

5.6 Welke organisatiecultuur kenmerkt het museum?

M: Houdt het museum weleens een betrokkenheidsonderzoek onder zijn medewerkers om te achterhalen welke cultuur zij ervaren in het museum? Komen daarin grote verschillen aan het licht? Wat wordt er met de uitkomsten van dit onderzoek gedaan? Is er een cultuur gericht op fouten mogen maken en van elkaar leren? Worden medewerkers uitgedaagd tot creativiteit?

G: Welke organisatiecultuur ziet de gemeente bij haar culturele instellingen en specifiek bij het museum? Maakt deze organisatiecultuur een synergie met het gemeentebestuur mogelijk?

Het museum kan onderzoeken hoe de medewerkers de organisatiecultuur ervaren en of dat verschilt van hoe de gemeente en andere relaties de organisatiecultuur van het museum ervaren. Bij gemeentelijke musea zijn de medewerkers overigens in dienst van de gemeente en is er dus sprake van één organisatie, al kan het museum binnen die gemeentelijke organisatie wel een afwijkende cultuur hebben.

5.7 Hoe zorgt het museum ervoor dat de missie geloofwaardig wordt uitgedragen?

M: Zijn medewerkers nauw betrokken bij de missie- en visievorming van het museum? Dragen de medewerkers de visie, missie, waarden en strategie geloofwaardig uit volgens het museumpubliek? Tonen directie,

bestuur en raad van toezicht voorbeeldgedrag volgens medewerkers en externen?

G: Herkent de gemeente de missie en visie van het museum in het gedrag van de medewerkers van het museum? Spreken museum en gemeente hier weleens over?

5.8 Hoe ondernemend en innovatief kan het museum zijn?

M: Waar zijn kansen voor het museum als cultureel ondernemer? Waarin zou het eens willen experimenteren? Wat is reëel? Wat houdt een museum eventueel tegen in zijn ondernemerschap en wat is daaraan te doen? Welke financiële risico's loopt het museum eventueel en hoe die worden afgedekt? Anticipeert het museum op mogelijke toekomstige bezuinigingen?

G: Hoeveel ondernemersruimte heeft het museum, bijvoorbeeld via het opbouwen van reserves? Maakt dat investeringen of innovatie mogelijk? Zo nee, hoe komt dat? Aan welke gemeentelijke regelgeving is het museum gehouden? Is de gemeente op de hoogte van eventuele financiële risico's van het museum en hoe die worden afgedekt?

Financiën

5.9 Welke soorten inkomsten heeft het museum ('financieringsmix')?

M: Welke soorten inkomsten zijn er en hoe verhouden die zich tot die van vergelijkbare musea? Welke inkomsten zijn er uit commerciële en innovatieve activiteiten, ook in samenwerking met andere organisaties? Waar liggen kansen op het gebied van duurzaamheid of maatschappelijk verantwoord ondernemen? Overlegt het museum met de gemeente over hoe het extra eigen inkomsten kan genereren? Is de Wet Overheid en Markt van kracht (bij gemeentelijk museum of museum in gemeentelijk gebouw) en wat betekent dat voor de ruimte die het museum heeft om zelf inkomsten te genereren?

G: Welke financiële relaties zijn er tussen de gemeente en het museum? Gaat hierin iets wijzigen en wat zijn de gevolgen hiervan voor het museum? Zijn culturele instellingen

elkaar concurrenten bij het genereren van inkomsten en hoe is die concurrentie in overleg met die instellingen te verminderen? Welke belemmeringen kan de gemeente wegnemen, zodat het museum meer eigen inkomsten kan genereren?

De inkomsten van het museum kunnen bestaan uit: entreegelden, overige eigen inkomsten (bijvoorbeeld via zaalverhuur), private bijdragen (giften, crowdfunding, bijdragen van Vrienden, legaten), overheids-subsidies, sponsoring door bijvoorbeeld bedrijven, cofinanciering, leningen en beleggingen. Mogelijk zijn er nog andere subsidies in te benutten, zoals werkgelegenheidssubsidies in het sociale domein. Verder wil een gemeente soms cofinancieren of een lening met lage rente verstrekken. De gemeentelijke subsidie kan bijvoorbeeld geld aan verschillende onderdelen van het museumbeleid toewijzen: activiteiten of doelstellingen. Zo wordt voorkomen dat alleen de 'voorkant' gefinancierd wordt en zaken als depot of registratiewerkzaamheden niet gefinancierd worden. De Code Cultuursponsoring geeft tot slot goede handvatten voor sponsorafspraken. Ook deelname aan Museana, de benchmark door en over musea vanuit de Museumvereniging, kan van nut zijn.

5.10 Werkt het museum samen bij verzoeken tot sponsoring en fondsenwerving?

M: Vraagt het museum bedrijven niet alleen om financiële steun, maar investeert het ook in gezamenlijke initiatieven? Welke samenwerking met andere culturele instellingen is mogelijk met het oog op sponsoring en fondsenwerving? **G:** Welke ondersteuning kan de gemeente bieden bij de fondsenwerving en sponsoring? Wil ze bijvoorbeeld voor een project garant staan, zodat een fonds of bedrijf steun toezegt?

5.11 Wat kan het museum doen aan het beheersen van de kosten?

M: Koopt het museum slim in? Deelt het taken

met andere instellingen? Wat doet het museum zelf en wat wordt uitbesteed? Zijn eventuele afspraken tussen gemeente en museum over budgetten, doorberekeningen van de gemeentelijke organisatie en verantwoordingsregels helder?

G: Hoe kan de gemeente kostenbesparingen en gezamenlijke inkoop bij haar culturele instellingen stimuleren? Kan de gemeente partner zijn voor deze instellingen bij inkoop of het delen van kosten of medewerkers?

In de museumbegroting staan in elk geval deze kostenposten: aankopen en activiteiten plus marketing, personeelskosten, kosten bedrijfsvoering plus beheer, huisvesting en financiële lasten, zoals rente, afschrijving. Het museum kan met andere instellingen zaken inkopen, denk aan kantoormaterialen, pr-materiaal, serverruimte, energie en onderhoud, bijvoorbeeld van liften. Ook kan het met hen achter de schermen samenwerken door bijvoorbeeld functies te delen, denk aan een gezamenlijk educatieteam, ICT-afdeling of technische dienst, een gezamenlijke accountmanager voor bedrijven, gedeelde informatie-specialisten, collectiebeheerders of vrijwilligerscoördinatoren. Verder is samenwerking rond gebouwenbeheer en duurzaamheid mogelijk (zie ook Cultureel Ondernemen). Nieuw rendement voor gemeenten en instellingen, Stichting Cultuur-Ondernemen/VNG, 2014). Te overwegen is tot slot een franchise-model, waarbij verschillende culturele instellingen worden aangestuurd door één organisatie. Aandachtspunt is dan wel dat dit niet zelf weer tot nieuwe (onzichtbare) kosten leidt door bijvoorbeeld extra overlegtijd, nieuwe software en behoefte aan coördinerende functies.

5.12 Wat is de directe en indirecte economische waarde van het museum?

M: Wat is de economische waarde van het museum en is deze helder voor de gemeente en de provincie? Hoeveel toeristen komen bijvoorbeeld vanwege het museum naar de gemeente? Hoe draagt het museum bij aan een positief imago en cultureel profiel van de gemeente (zie ook economische waarde, hoofdstuk 1.6)?

G: Welke economische waarde heeft het museum volgens de gemeente voor diverse beleidspunten, zoals werkgelegenheid, toerisme, vestigingsklimaat, sociale stijging van inwoners, onderwijs, leefbaarheid, gemeentelijk imago? Waar ziet de gemeente nog kansen?

Economisch levert een veelzijdig en levendig cultureel klimaat een gemeente veel op. Uit de Atlas voor gemeenten 2015 blijkt dat gemeenten met een historische binnenstad het steeds beter doen: hoogopgeleiden wonen er graag, de huizenprijzen stijgen er en er is meer economische groei.

> Best practices

Het Cobra Museum voor Moderne Kunst in Amstelveen is wereldwijd actief via Cobra Global met reizende Cobra-tentoonstellingen in Istanbul, Oman, Sharjah en Abu Dhabi. Behalve in de Golfregio is het museum met Cobra Global actief in Azië en Midden- en Zuid-Amerika. De kernwaarden van Cobra, zoals innovatie, creativiteit en ondernemerszin, slaan enorm aan. In deze economisch en artistiek opkomende regio's, Cobra Global biedt ook interessante kansen voor het Nederlandse en internationale bedrijfsleven, onder andere tijdens handelsmissies van Nederland en de metropoolregio Amsterdam. Het museum maakt scherpe keuzes wat het wel en niet doet. Zo heeft het het Innovatieve concept Cobra Entrepreneur bedacht. Het museum zoekt hierbij investeerders om 'blockbusters' te realiseren. Entrepreneurs stellen risicodragend vermogen beschikbaar door een overdraagbare obligatie op naam aan te kopen ter waarde van € 25.000. Een Cobra Entrepreneur kan de inleg terugverdienen (afhankelijk van de entreeopbrengst van het museum) en krijgt daarnaast een rendement in natura. Voor het museum is de obligatielening een belangrijke aanvulling op de financiering van grotere projecten. De 'blockbuster' van 2014 was de tentoonstelling From the Guggenheim Collection to the Cobra Museum. Dankzij vertrouwen in het plan en in het museum en dankzij marketingacties van de betrokken bedrijven voor het project zijn de bezoekersdoelstellingen tot nu toe gehaald. Bedrijven voelen zich verbonden met het museum, zijn doelstellingen en verhaal. Voor nieuwe Entrepreneurs geldt een automatisch lidmaatschap van de Business Club Cobra Museum. Cobra Entrepreneur is door de Financial Times en Accenture genomineerd voor de Innovation Awards 2014.
www.cobra-museum.nl/nl/zakelijknieuws

Het Limburgs Museum en Museum van Bommel van Dam, allebei in Venlo, hebben besloten de ballemedewerkers flexibel in te zetten voor beide musea. De bezetting van de balie is cruciaal en dankzij de flexibele inzet kunnen beide musea van elkaars medewerkers profiteren. De juridische aspecten en de financiële verrekening zijn in een onderling contract geregeld. De flexibilisering is mogelijk gemaakt door ICT-aanpassingen bij Museum van Bommel van Dam, zodat men ook daar met een in de museumbranche gebruikelijke kassa kan werken. Ook is de werkprocedure van Museum van Bommel van Dam aangepast aan die van het Limburgs Museum, zodat de uitwisseling van medewerkers soepel verloopt. De gemeente denkt nu aan grotere hervormingen.
www.limburgsmuseum.nl
www.vanbommelvandam.nl

>4

Na het gesprek

Gemeente en museum hebben met elkaar gesproken mede op basis van de vragen in deze leidraad. Afhankelijk van wat er speelt heeft het ene onderwerp meer aandacht gekregen dan het andere. En nu?

Als het goed is hebben gemeente en museum nu min of meer hetzelfde beeld bij wat de onderscheidende betekenis is van het museum en wie de doelgroepen en mogelijke partners zijn. Ook is duidelijk wat het museum nodig heeft om doelstellingen te halen en wat het van de gemeente mag verwachten. Maar nog belangrijker: duidelijk is waar kansen liggen voor gemeente en museum om samen te werken aan bijvoorbeeld een sterk cultureel klimaat en een grote betrokkenheid van een divers publiek en van partners.

Vanuit dit gezamenlijke beeld is ook helder gemaakt welke concrete acties nodig zijn en wanneer deze uitgevoerd gaan worden. Besproken is wat hiervoor nodig is aan mensen, middelen en informatie. Uitgewisseld is welke belemmeringen verminderd of weggenomen kunnen worden en wie verder geïnformeerd of betrokken kunnen worden binnen de gemeente of het museum, maar ook daarbuiten. Er zijn afspraken over monitoring en evaluatie, zodat gemeente en museum samen kunnen leren van de uitgevoerde acties.

Het verdient aanbeveling na het gesprek per gekozen gespreksonderwerp gezamenlijk te noteren welke vervolgstappen er genomen moeten worden voorzien van een fasering. Wat kan op de korte termijn onderling bereikt worden en wat duurt langer en/of kan alleen met inzet van anderen behaald worden? Dit voorkomt achteraf onduidelijkheden over het besprokene en de daarbij gekozen rolverdeling.

Om de afspraken over beleid en financiering vast te leggen kunnen museum en gemeente gebruikmaken van het Model Meerjarenconvenant Museumbudgetsubsidie van de Museumvereniging en de VNG.

> Bijlage

Bijlage Inleiding

Voor u ligt de nieuwe, vereenvoudigde Museumnorm. Voor registratie hoeft u voortaan nog maar naar 17 onderwerpen te kijken, de basisnormen voor museaal handelen. Het besluit tot vereenvoudiging is genomen om de administratieve lasten voor het museum sterk terug te brengen en om de taak van het Museumregister te verlichten.

De Museumvereniging en het Landelijk Contact Museumconsulenten, gezamenlijk vertegenwoordiger van alle Nederlandse musea, de eigenaren van de Museumnorm, hebben voor deze vereenvoudiging nauw samengewerkt met Museumregister Nederland. Uitgangspunten van de Museumnorm blijven de ICOM-definitie en de Ethische Code. In de 17 punten komt de museumpraktijk van bedrijfsvoering, collectiebeheer en publiek aan de orde.

Bij elk punt in de norm is de wijze van aantonen aangegeven. Daarnaast is bij de meeste punten een toelichting opgenomen. Deze moet u vooral zien als een hulpmiddel en niet als een gebod. De toelichtende informatie en voorbeelden zijn bedoeld om u op weg te helpen. Het is heel goed mogelijk dat voor uw museum een of meer van de punten beter op een andere manier uitgewerkt worden, dan is beschreven in de toelichting en voorbeelden bij de norm. Ook moet u de toelichting dus niet te letterlijk nemen.

De vereenvoudigde norm past in het kwaliteitsstreven van overheden en de Museumvereniging. De ervaring met visitatie van rijksmusea en een aantal van hun gemeentelijke en provinciale collega's heeft geleerd dat de norm ook moet voorkomen dat dubbel werk wordt gedaan. Vragen in de norm zullen dus niet terugkeren in de monitoring (ook wel zelfevaluatie geheten) die de minister van OCW dit jaar verlangt van de rijksmusea en enkele lagere overheden van hun musea.

Bijlage 1: Museumnorm (per 2015)

Bedrijfsvoering

Norm	Wijze van aantonen	Toelichting van voorbeelden
1. Het museum onderschrijft de Ethische Code.	Vinkveld.	De Ethische Code moet bekend zijn bij medewerkers en vrijwilligers. Ethische code voor musea
2. Het museum heeft een document dat de juridische status en de museale doelstelling benoemt en een document waaruit blijkt dat, ongeacht de rechtspersoon, eventuele winst ten goede komt aan de museale doelstelling.	Statuten of ander beginseldocument.	Publiekrechtelijke rechtspersonen (overheden), stichtingen en verenigingen voldoen aan deze status. Personenvennootschappen, naamloze vennootschappen en besloten vennootschappen zijn in beginsel niet geschikt als rechtsvorm voor musea, maar als aangetoond kan worden dat de continuïteit van het museum en de collectie is gewaarborgd, kan hier een uitzondering op gemaakt worden.
3. Het museum maakt een beleidsplan. Dit wordt periodiek geactualiseerd en bevat in ieder geval: - de doelstelling, - hoe die doelstelling bereikt zal worden, - de financiële onderbouwing van die doelstelling.	Beleidsplan inclusief (meerjaren)begroting.	Checklist inhoud beleidsplan, LCM 2013
4. Het museum maakt een jaarverslag en een jaarrekening met akkoordverklaring conform de statuten.	Jaarverslag inclusief jaarrekening.	De balans geeft een overzicht van de bezittingen, schulden en het eigen vermogen van een organisatie op een bepaald moment. De winst- en verliesrekening, ook resultatenrekening of exploitatierekening genoemd, geeft een overzicht van de opbrengsten en kosten van organisatie over een bepaalde periode.
5. Het museum past de Governance Code Cultuur toe.	Licht bij afwijking van de code de gemaakte afwegingen toe.	Code Cultural Governance Toolkit Implementatie Governance Code (Cultuur & Ondernemen)
6. Het museum zorgt voor de veiligheid van personen en collecties: het museum heeft een veiligheidsbeleid.	Geef een toelichting op de werkwijze.	Handleiding voor het maken van een calamiteitenplan voor collectiebeherende instellingen Website Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, Veilig Erfgoed: www.veilig-erfgoed.nl/onderwerpen https://veilig-erfgoed.nl/onderwerpen/incidentenregistratie/dice-incidentenregistratie
7. Het museum zorgt voor bekwaam personeel om zijn museale doelstelling te bereiken: het museum heeft een personeels- en/of vrijwilligersbeleid.	Geef een toelichting op de werkwijze.	Het museum als vrijwilligersorganisatie (Handreiking Movisie) www.museumconsulenten.nl /personeel en organisatie

Collectie

Norm	Wijze van aantonen	Toelichting van voorbeelden
8. Het museum heeft een collectie; tenminste 50 % van de kerncollectie is in eigendom of langdurige bruikleen.	Geef een toelichting op de situatie.	
9. Het museum heeft een meerjarig collectieplan. Dit wordt periodiek geactualiseerd en beschrijft het beleid ten aanzien van verwerven, registreren, digitaliseren, behouden en afstoten van de collectie. Daarbij past het museum bij afstoten de LAMO toe.	Collectieplan.	Handreiking Collectieplan Leidraad voor Afstoting Museale Objecten (LAMO) DE BASIS: Digitaal Erfgoed: Bouwen Aan Succesvolle ICT-strategie
10. Het museum doet voorafgaande aan de verwerving van een object zijn uiterste best om de herkomst van het object vast te stellen.	Licht werkwijze toe.	De ethische code beschrijft het zorgvuldigheidsprincipe (due diligence) als de verplichting om alles in het werk te stellen om de feiten per geval vast te stellen, alvorens tot een bepaalde handelwijze wordt besloten, met name de identificatie van de herkomst en de eigendomsgeschiedenis van een object dat voor aanschaf of gebruik wordt aangeboden, voordat dit als zodanig wordt aanvaard. Spectrum-1.0 en Spectrum-2.0 (weergave in stroomdiagrammen): in het bijzonder sectie 4 – verwervingen.
11. Het museum is erop gericht dat alle objecten een objectnummer, een beschrijving, verwervingsgegevens en een standplaats hebben en zorgt dat deze informatie toegankelijk is en blijft.	Geef een toelichting op de werkwijze.	Spectrum-1.0 en Spectrum-2.0 (weergave in stroomdiagrammen): in het bijzonder sectie 8 – registratie en documentatie.
12. Het museum waarborgt dat zijn collectie op een verantwoorde wijze behouden wordt.	Breng de risico's die de collectie bedreigen in kaart en geef een toelichting op de werkwijze ter bevordering van het behoud van de collectie.	Spectrum-1.0 Spectrum-2.0 (stroomdiagrammen) http://www.museumconsulenten.nl/uw-museum/collectie-en-informatiebeheer/conservering/ http://www.museumconsulenten.nl/uw-museum/collectie-en-informatiebeheer/restauratie/ http://www.museumconsulenten.nl/uw-museum/collectie-en-informatiebeheer/formulieren-en-procedures/
13. Het museum zorgt ervoor dat er onderzoek naar de collectie gedaan wordt en waarborgt de overdracht van de resultaten.	Geef een toelichting op de werkwijze.	Onderzoek naar de collectie kan zowel eenvoudig onderzoek voor tentoonstellingen zijn als onderzoek voor wetenschappelijke publicaties. http://www.museumconsulenten.nl/uw-museum/collectie-en-informatiebeheer/onderzoek/

Publiek

Norm	Wijze van aantonen	Toelichting van voorbeelden
14. Het museum zorgt voor fysieke toegankelijkheid en communiceert eventuele beperkingen in fysieke toegankelijkheid duidelijk met het publiek.	Geef een toelichting op de bestaande situatie en eventuele wensen.	www.museumconsulenten.nl/uw-museum/gebouw/toegankelijkheid/ www.allestoegankelijk.nl//Tips-en-Checklists/
15. Het museum is open op vaste tijden en/of gedurende regelmatige periodes.	Beschrijf de openstelling van het museum en de gemaakte afwegingen.	
16. Het museum zorgt dat de collectie en informatie over de collectie voor iedereen toegankelijk is en blijft.	Beschrijf hoe de collectie en informatie over de collectie toegankelijk gemaakt en gehouden wordt.	www.den.nl/debasis www.den.nl/nieuws/bericht/4000/
17. Het museum zorgt voor overdracht van de betekenis(sen) van de collectie en van het onderwerp waar men zich mee bezighoudt: het museum heeft een presentatie- en educatiebeleid.	Geef een toelichting op de werkwijze.	

Bijlage 2: Model Meerjarenconvenant Museumbudgetsubsidie 20..-20.. gemeente A museum B

Ondergetekenden:

De <naam Gemeente A> te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door de daartoe gemachtigde wethouder <...>

Hierna te noemen: de gemeente of <Gemeente A>

en

<naam Museum B> te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door <...> in zijn/haar hoedanigheid van bestuurder/directeur

hierna te noemen: het museum of <Museum B>

Overwegende dat:

- Door de gemeente belang wordt gehecht aan de aanwezigheid van een museumaanbod van goede kwaliteit en voor een breed (en/of specifiek) publiek in <Gemeente A>
- <Gemeente A> het breed gedragen belang van de rol van <Museum B> als hoeder van roerend erfgoed in de vorm van gemeentelijke en andere collecties onderstreept
- (De gemeente aan <Museum B> en de rechtsvoorgangers reeds een groot aantal jaren subsidies beschikbaar heeft gesteld voor de museale activiteiten)
- Het relevant is in een convenant wederzijds meerjaren intenties vast te leggen over beleid en subsidies, zodat <Museum B> een meerjaren zekerheid krijgt en bedrijfsmatig kan opereren
- De gemeente de subsidie aan <Museum B> wil continueren in de vorm van budgetsubsidie, waarbij wordt omschreven en bepaald welke activiteiten plus daarbij behorende resultaten en kwaliteit voor de beschikbare subsidie worden verwacht
- Dit convenant het kader vormt voor een (vier)jaarlijks door <Museum B> aan te vragen budgetsubsidie en door <Gemeente A> af te geven subsidiebeschikking voor de te verwachten activiteiten plus daarbij beho-

rende resultaten en kwaliteit van <museum B> (desgewenst aangevuld met een uitvoeringsovereenkomst zoals bedoeld in artikel 4:36 Algemene wet bestuursrecht))

Door <Gemeente A> is vastgesteld het cultuur- c.q. museumbeleid <titel> (en het vierjaren-programma cultuurparticipatie) waarmee ze een bijdrage levert aan de continuïteit van het museumaanbod

Door <Museum B> een meerjarig beleidsplan is vastgesteld, waarmee het een bijdrage levert aan de (cultuur)beleidsvoornemens van <Gemeente A> (desgewenst aangevuld met een vernieuwingsplan)

Het subsidieproces waarmee uitvoering wordt gegeven aan dit convenant valt onder de werking van de Algemene wet bestuursrecht en de Algemene subsidieverordening

hebben de intentie in de convenantperiode volgens de hierna komende bepalingen te handelen:

Artikel 1: Doel van het convenant

- Het vastleggen van intenties over beleid en subsidies voor de jaren <...>, die zijn gericht op doelstellingen, activiteiten, resultaten en kwaliteit.
- Het expliciteren van de wederzijdse rechten en verplichtingen.
- Het reguleren van overleg tussen <Gemeente A> en <Museum B>.

Artikel 2: Doelstellingen van <museum B>

- Het museum houdt zich aan de definitie van de International Council of Museum: het een permanente instelling, niet gericht op het behalen van winst, toegankelijk voor publiek, die ten dienste staat aan de samenleving en haar ontwikkeling. Het museum verwerft,

behoudt, onderzoekt, presenteert, documenteert en geeft bekendheid aan de materiële en immateriële getuigenissen van de mens en zijn omgeving, voor doeleinden van studie, educatie en recreatie. Het museum houdt zich aan de normen gesteld in het Museumregister.

b. <Museum B> heeft als verzamelgebieden/collectieonderdelen:

-

(enz.).

c. <Museum B> verricht zijn activiteiten in <Gemeente A> met de volgende:

- visie/missie....

- doelen/strategie...

d. Het verbeteren van het culturele klimaat in <Gemeente A> door een bijdrage te leveren aan gemeentelijke (cultuur)beleidsaccenten zoals verwoord in <titel nota> (en het vierjaren-programma cultuurparticipatie).

Artikel 3:

*Activiteiten en resultaten
(per convenantperiode of per jaar)*

a. Collectie

Een collectieplan volgens de normen van het museumregister is in de bijlage toegevoegd. (Indien <Museum B> niet beschikt over een collectieplan zal hieronder een beschrijving van de collectie volgen) Behoud en beheer c.q. het aantal en soort objecten:

- in bezit of langdurige bruikleen
- aangekocht
- geregistreerd
- gerestaureerd
- geconserveerd, actief of passief
- onderzocht
- afgestoten

- (met achterstand in registratie, conservering, restauratie en/of onderzoek)

b. Presentatie

1. Activiteiten c.q. het aantal en soort:

- openingsuren per dag (evt. uitgesplitst naar hoofdvestiging en nevenvestiging dependance).
- verzamelgebieden in permanente opstelling

- aantal tijdelijke tentoonstellingen (genre en soort c.q. zelf te ontwikkelen of kant-en-klaar worden door <Museum B> ad hoc bepaald).

- wijze en mate van digitalisering van collectie.

2. <Museum B> streeft de volgende

resultaten na:

- totaal aantal bezoekers: jeugdigen en volwassenen.
- aantal bezoekers met korting (en evt. soorten korting).
- aantal bezoekers van binnen en buiten gemeente/regio.
- aantal bezoekers per tijdelijke tentoonstelling (evt. uitgesplitst).
- (stijging van het aantal bezoekers).

c. Educatie

1. Activiteiten

Het bieden van een educatief aanbod, zoals rondleidingen, begeleiden van scholenbezoek, begeleide groepsbezoeken, workshops, activiteiten voor scholen buiten museummuren en/of activiteiten voor specifieke doelgroepen buiten museummuren.

2. <Museum B> streeft de volgende resultaten na c.q. het aantal en soort:

- rondleidingen
- scholenbezoeken met groepen p.o. en v.o.
- begeleide groepsbezoeken
- workshops
- educatieve projecten/workshops/lessen voor scholen buiten museummuren
- c.q. in de (brede) scholen
- educatieve projecten/workshops/lessen voor specifieke doelgroepen buiten museummuren c.q. in de wijken

d. Informatie/communicatie

c.q. wijze van:

- publiekswerving o.a. zichtbaarheid op internet (en evt. resultaat c.q. aantal digitale bezoekers)
- gerichte informatie/public relations voor specifieke doelgroepen
- positionering in de gemeente/regio (en evt. provincie/land/buitenland)

e. Overige

lijst met aantallen:

- aanwezigheid van een museumwinkel (en evt. aankopen/financieel resultaat)
- aanwezigheid van een museumcafé of restaurant (en evt. bezoekers/ financieel resultaat)
- deelnemen aan een cultureel netwerk in gemeente/regio
- (mede met andere organisaties vormgeven aan uitwerking van vierjarenprogramma cultuurparticipatie)
- samenwerken met andere (zuster-) instellingen
- organiseren van of deelnemen aan gelieerde nevenactiviteiten bijv. lezingen/films/festivals ter beschikking stellen van ruimte, faciliteiten, techniek, logistiek en catering voor (niet-commerciële) externe groepen
- bezit van een 'vrienden van' kring (en evt. aantallen/financieel resultaat)
- bezit van sponsors (en evt. aantallen/financieel resultaat)

Artikel 4:

Kwaliteit

a. Algemeen

<Museum B> voldoet aantoonbaar aan de normen van het Museumregister. <Museum B> toont dit aan door geregistreerd te zijn. Indien <Museum B> niet geregistreerd is, beschrijft zij hieronder in welke mate zij voldoet aan de criteria (integrale tekst Museumregister zie bijlage):

- rechtspositie, bestuur en beleid
- kwaliteitssysteem
- financiële middelen
- voorzieningen
- toegankelijkheid
- personeel
- collectie (algemeen, verwerven, registreren, behouden, onderzoeken, afstoten)
- communicatie, presentatie en educatie

of, indien museum nog niet kan worden/is getoetst aan nieuwe register dan:

oude register (integrale tekst zie bijlage):
- institutionele basis museum en collectie

- financiële basis
- beleid en beleidsplan
- collectie
- publiek
- personeel
- huisvesting

(of <Museum B> voldoet om... redenen niet aan de eisen van het Museumregister, heeft .. ervoor nodig en denkt daarmee binnen ... jaar wel aan de voorwaarden te voldoen).

b. Specifieke aandachtspunten

- <Museum B> werkt mee aan benchmarks van het Centraal Bureau voor de Statistiek of andere door de overheid of gemeente aangevoerde instanties.
- <Museum B> werkt conform de code cultural governance, de code cultuursponsoring en de code culturele diversiteit.
- <Museum B> stoot objecten in gemeentelijk eigendom, van de gemeente ontvangen of (deels) met gemeentelijke subsidie verworven slechts af na gebruik van de procedure in de Leidraad Afstoting Museale Objecten met inachtneming van de VNG-Richtlijn afstoting cultuurbezit en na toestemming van <Gemeente A>.
- <Museum B> werkt conform de ethische code voor musea, in het bijzonder ten aanzien van artikel 2.3: het niet illegaal verwerven van objecten.

Artikel 5:

Ter beschikking te stellen subsidie en financiële bepalingen

a. Voor de bekostiging van de activiteiten plus daarbij behorende resultaten en kwaliteit genoemd in artikelen 3 en 4 wil <gemeente A> voor <jaar X> een subsidie beschikbaar stellen van <...>:
(Eventueel hier opnemen: Dit bedrag is exclusief een eenmalige bijdrage aan de weerstandreserve van 10% van het subsidiebedrag;
Eventueel hier ook opnemen: subsidies voor speciale projecten die buiten de reguliere acti-

viteiten en bekostiging omgaan.)

b. Onder voorbehoud van goedkeuring van de gemeentebegrotingen over <jaartallen X tot en met X+...> door de gemeenteraad zal de gemeente:

1. Voor de jaren <jaartal X + 1>, <jaartal X + 2>, <jaartal X + 3> jaarlijks voor de activiteiten plus daarbij behorende resultaten en kwaliteit genoemd in artikel 3 een subsidie beschikbaar stellen van respectievelijk <...>; <...>; <...>. Conform de door de gemeente vastgestelde regeling wordt de looncomponent in dit bedrag jaarlijks geïndexeerd op basis van ramingen en de definitieve cijfers van de loonontwikkelingen in de overheidssector zoals die worden gepubliceerd in het Centraal Economisch Plan. De indexering van de prijscomponent in dit bedrag wordt vastgesteld op basis van de stijging van de materiële overheidsconsumptie. De subsidie is een budgetfinanciering en wordt voor <...> samengesteld uit personeelskosten en voor <...> samengesteld uit materiële kosten.

Te vermeerderen met door de gemeente aan te geven kosten zoals voor huisvesting en onderhoud <eventueel specificeren>.

2. De bevoorschotting door de gemeente voor 100% plaats laten vinden. De bevoorschottingsgelden worden per kwartaal beschikbaar gesteld op de <datum> van ieder kwartaal (indien de liquiditeitsbehoefte van <Museum B> om een ander betaalritme vraagt, dan kan <gemeente A> desgevraagd een ander deel van de subsidie als voorschot betalen in nader te bepalen termijnen).

c. In afwijking van dit convenant kan <Museum B> gedurende de convenantperiode voor <bepaalde datum noemen> jaarlijks een verzoek indienen voor een extra subsidie betrekking hebbende op:

1. Areaakuitbreiding, met name inzake collectie.
2. Nieuwe beleidsaccenten zoals opgenomen in een nota van het gemeentelijk cultuurbeleid.
3. Niet beïnvloedbare financiële doorwerkingen, zoals de extra kosten ten gevolge van wettelijke verplichtingen die de continuïteit van de instelling in gevaar brengen en door <Museum B> zelf niet kunnen worden opgevangen.

Artikel 6:

Het subsidieproces

a. Volgens de procedure zoals opgenomen in de Algemene subsidieverordening van <gemeente A> dient <museum B> uiterlijk op 1 juni van het lopende kalenderjaar bij de gemeente de subsidieaanvraag in voor de volgende convenantperiode, tenminste voorzien van een begroting en een toelichting op doelstellingen, activiteiten, resultaten en kwaliteit.

b. Over de voortgang van de activiteiten plus resultaten en kwaliteit zoals genoemd in artikel 3 en 4 dient <museum B> (indien de jaarsubsidie meer dan € 50.000 bedraagt):
Voor 1 mei na afloop van een kalenderjaar een voorlopige tussentijdse rapportage bij de gemeente in waarin is aangegeven in hoeverre de activiteiten plus daarbij behorende resultaten en kwaliteit in het jaar ervoor zijn gerealiseerd en wat de verwachting is voor het lopende jaar c.q. de resterende periode.

c. <Museum B> dient uiterlijk op 1 mei na afloop van de convenantperiode een verantwoording bij de gemeente over de voorafgaande convenantperiode in, bestaande uit:

1. (Indien de jaarsubsidie meer dan € 50.000 bedraagt) De van een accountantsverklaring voorziene jaarrekeningen. De accountantsverklaring strekt zich eveneens uit over de rechtmatigheid van de prestaties.

2. Een inhoudelijke toelichting waarin in ieder geval is opgenomen een verslag van de activiteiten plus daarbij behorende resultaten en kwaliteit zoals genoemd in artikel 3 en 4.

d. Wanneer <Museum B> de subsidie aanwendt voor activiteiten of voorzieningen, die niet strekken tot het bereiken van de doelstellingen zoals bedoeld in artikel 2, of indien <Museum B> handelt in strijd met dit convenant, kan de gemeente het subsidiebedrag tussentijds voor de meerjarige periode aanpassen, na <Museum B> gehoord te hebben.

e. Als bij de verantwoording blijkt dat in afwijking van hetgeen is vastgesteld te weinig activiteiten zijn geleverd en/of te weinig resultaten en kwaliteit zijn behaald voor het beschikbaar gestelde budget, vindt er overleg plaats tussen

de gemeente en het museum en worden zo nodig de oorzaken hiervan onderzocht (door een onafhankelijke derde). Het resultaat van dit onderzoek heeft geen invloed op de voor het betreffende jaar verleende subsidie, wel eventueel voor een volgend jaar als de activiteiten, resultaten en/of kwaliteit wederom achterblijven.

f. Als in afwijking van het gesteld in artikel 6 punt e de geleverde activiteiten en/of de behaalde resultaten en kwaliteit sterk achterblijven dan wel de rapportages en/of de verantwoording niet aan de eisen voldoen en/of te laat worden ingediend, en dit aantoonbaar veroorzaakt wordt door een te geringe inspanning van <Museum B>, kan de gemeente de subsidie wijzigen of intrekken of lager vaststellen op grond van artikel 4:46 van de Algemene wet bestuursrecht en rekening houdend met de reserves en het eigen vermogen van <Museum B>.

g. Beide partijen verplichten zich hun informatiestromen zodanig te organiseren dat de uit dit meerjarenconvenant en de jaarlijkse budgetsubsidie voortvloeiende intenties en afspraken geverifieerd kunnen worden.

h. <Museum B> zal een begroting en financiële verantwoording opstellen die naar het oordeel van de gemeente voldoende inzicht geeft in de bedrijfsvoering en de activiteiten, resultaten en kwaliteit.

i. Partijen voeren ten minste één keer per kalenderjaar overleg.

Artikel 7:

Huisvestingskosten en onderhoud

(Desgewenst/indien van toepassing onderstaande bepalingen opnemen)

a. De door <Museum B> aan de gemeente te betalen huisvestingskosten voor het gebruik van het pand/de panden <...> door <Museum B> worden gedurende de looptijd van het convenant gefixeerd op <...> per kalenderjaar. Indien op enig moment een ander bedrag tussen gemeente en <Museum B> wordt overeengekomen, zal de in artikel 6 vermelde subsidie overeenkomstig worden verhoogd of verlaagd.

De verlaging of verhoging wordt geacht te behoren tot de materiële kosten

b. <...> is verantwoordelijk voor het dagelijkse en het groot onderhoud van het betreffende pand/de betreffende panden. Daartoe dient <...> te voorzien in een jaarlijks bij te stellen meerjarenonderhoudsplan inclusief een financiële paragraaf gedurende de looptijd van het convenant.

Artikel 8:

Vermogensvorming

a. <Museum B> volgt de in de subsidiebeschikking vastgestelde richtlijnen met betrekking tot de aard en de hoogte van de bestemmingsreserves. Ongeacht een negatief saldo realiseert <Museum B> de voeding van de bestemmingsreserves zoals opgenomen in de beschikking

b. Het is toegestaan dat <Museum B> bij een batig saldo het surplus naar eigen inzicht besteedt. Conform de Wet op de Jaarrekening doet, bij een batig exploitatiesaldo, de bestuurder een voorstel aan de RvT/het bestuur voor de bestemming ervan. De RvT/het bestuur keurt vervolgens goed en de eventuele aandeelhouders stellen vast. Het surplus kan ook worden benut voor het aanleggen van een reserve voor nieuwe activiteiten of als weerstandsreserve/ buffer voor onvoorziene omstandigheden

c. <Museum B> brengt een negatief saldo ten laste van de eigen reserves/het eigen vermogen en treedt tijdig in onderhandeling met <Gemeente A>, indien tekorten dreigen die de vermogenspositie of de liquiditeitspositie in gevaar brengen

d. De vermogenspositie wordt bij de onderhandelingen over een volgend convenant betrokken

e. Conform het gestelde in de Algemene subsidieverordening van <Gemeente A> behoeft <Museum B> de goedkeuring van de gemeente bij vervreemding van het vermogen.

Artikel 9:

Anti-speculatiebeding

Conform het bepaalde in de <gemeentelijke regelgeving rond financiën> kunnen de saldi van de reserves en bestemmingsreserves door <Museum B> rentedragend worden belegd, waarbij de volgende restricties in acht worden genomen:

- a. Tijdelijke overschotten korter dan één jaar worden alleen uitgeleend aan publiekrechtelijke lichamen en bij geldscheppende- en kredietinstellingen als bedoeld in artikel 12 op de Wet Toezicht Kredietwezen
- b. Tijdelijke uitleningen langer dan één jaar worden alleen uitgeleend aan de Nederlandse geldscheppende- en Kredietinstellingen als bedoeld in artikel 12 van de Wet Toezicht Kredietwezen.

Artikel 10:

Wijziging convenant

Indien zich onvoorziene omstandigheden voordoen welke van dien aard zijn dat één van de partijen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid ongewijzigde instandhouding van het convenant niet mag verwachten, zullen partijen onderling overleg plegen teneinde te bezien of zij tot overeenstemming kunnen komen omtrent een wijziging van het convenant met het oog op de omstandigheden.

Artikel 11:

Duur convenant

a. Het convenant geldt voor een periode van vier jaren en gaat in op <X> en eindigt op <Y>, tenzij zich wijzigingen van omstandigheden voordoen zoals aangegeven in artikel 10.

b. Gedurende het jaar voorafgaand aan <Y> zal het convenant worden geëvalueerd. Partijen zullen na evaluatie uiterlijk <...> met elkaar in overleg treden over het volgende convenant.

Aldus te <Gemeente A> opgemaakt en ondertekend op <...>

<Gemeente A>
<Museum B>
dhr. / mevr. <...>
dhr. / mevr. <...>
Wethouder
Bestuurder / Directeur

De raad van <Gemeente A> heeft gelet op artikel 169 lid 4 Gemeentewet geen wensen en bedenkingen. De raad van <Gemeente A> en de RvT/het bestuur van <Museum B> hebben met instemming het convenant gelezen.

Noot: De cursieve teksten tussen haakjes kunnen desgewenst in het convenant opgenomen worden.

Bijlage 3: Literatuur en organisaties

1. Waarom

Museum

- Business canvasmiddel
- Cultuur herwaarderen, E. Schrijvers e.a. (red.), Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, 2015
- Cultureel erfgoed op waarde geschat. Economische waardering, verevening en erfgoedbeleid, S. van Dommelen en C. Pen (red.), 2013
- Cultuur in beeld, Ministerie van OCW, 2014 Cultuurindex.nl (zie ook boekman.nl)
- De aannames van Zijlstra. Anderhalf jaar later, M. Versteegh e.a. (red.), Kunsten '92, 2014
- De waarde van cultuur, P. Gielen e.a., Rijksuniversiteit Groningen, 2014
- Erfgoedmonitor – 96 indicatoren (erfgoedmonitor.nl)
- Het beleidsplan voor musea. Inspiratie en voorbeelden in 7 omslagen, A. Caals en J. van Leeuwen, FARO Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed, 2011
- Four values, Network of Museum Organizations, 2015 (ne-mo.org)
- Museumbrief. Samen werken, samen sterker, Ministerie van OCW, 2013
- Musea voor mensen, C. Bunnik, Museumvereniging, 2014
- Musea voor morgen, Adviescommissie Asscher-Vonk, Museumvereniging, 2012
- Museumwijzer (museum-archetypen): museumkompas.nl/museumwijzer, Hogeschool Utrecht e.a., 2011
- Museumnorm (vernieuwde norm 2015; zie museumregisternederland.nl)
- MuseumMonitor/Museana.net (benchmarking)
- Museumregisternederland.nl

Omgeving

- Culturele identiteit van Nederlandse gemeenten, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2002
- De culturele stad. Een handboek voor beleid smakers en zij die het willen worden,

- C. Wijn, 2014
- Gemeentelijk cultuurbeleid. Een handleiding, C. Wijn, 2003
- Gemeentelijk Instrumentarium Museumbeleid, 2005
- Gemeenten op weg naar 2020. Naar een verenigingsstrategie voor de VNG, VNG, 2015
- Handreiking museumbeleid voor gemeenten, I. Jansen, NMV, LCM, VNG, 2004
- Meer dan waard. De maatschappelijke betekenis van musea, A. van der Horst e.a., DSP-groep/Museumvereniging, 2011

2. Wie

Publiek

- Alles draait om publiek! Een handreiking voor het bereik van divers publiek, Uitmarketingbureau en Kosmose, 2008
- Effectief cultuurbeleid. Leren van evalueren, G. van den Hoogen e.a., 2012
- Gisteren vandaag. Erfgoedbelangstelling en beoefening, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2015
- Musea in transitie. Rollen van betekenis, N. Wehman e.a., Erfgoed Nederland, 2010
- Motivaction.nl/mentality
- Niet tellen maar wegen, Over de zin en onzin van prestatieafspraken in de culturele sector, C. Bunnik en E. van Huis, 2011
- Recron.nl

Netwerk

- Ontgrenzen en verbinden. Naar een nieuw museaal bestel, Raad voor Cultuur, 2013
- Wijzer werven. Training en coaching in cultureel ondernemerschap, namens ministerie van OCW, 2014-2017 (infoblad; zie wijzerwerven.nl)

3. Wat

Collectie

- Adviescommissie Restitutieverzoeken Cultuurgoederen en Tweede Wereldoorlog (zie restitutiecommissie.nl)
- DEN: Stichting Digitaal Erfgoed Nederland (den.nl; zie De Basis, voor basisregistratie)
- Digitalecollectie.nl (zie ook Digitale Museale Collectie Nederland: DIMCoN)
- Erfgoedmonitor 2014 (erfgoedmonitor.nl)
- Erfgoedwet
- Handreiking voor het schrijven van een collectieplan, LCM-ICN, 2008
- Herplaatsingsdatabase.nl
- Indemnitiesregeling (zie cultuurerfgoed.nl)
- Leidraad Afstoting Museale Collectie (LAMO)
- Nationale strategie digitaal erfgoed. Een initiatief van het Netwerk Digitaal Erfgoed, 2015
- Nationale kennisagenda voor het museale veld, A. Versloot (red.), Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2014
- Op de museale weegschaal: collectiewaardering in 6 stappen, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2013
- Spectrum-N 1.0 (zie cultureelerfgoed.nl/dossiers/spectrum)
- Uitleen is een kans. Museaal bruikleenverkeer in Nederland, J.P. Sigmond, E.M. Jacobs, 2014
- Veiligerfgoed.nl (zie ook Database Incidenten Cultureel Erfgoed (DICE))
- VNG-ledenbrief Afstoten BKR-werk door gemeenten, 1992
- VNG-Richtlijn afstoting cultuurbezit (zie vng.nl)

Programmering

- Building the Future of Education. Museums and the Learning Ecosystem, American Alliance of Museums, 2014
- Beyond the White Box and the Black Cube, J. Idema e.a., 2011
- Cultuur in kanteling, Landelijk Kennisinstituut voor Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA), 2015
- De leertheorie van Kolb in musea, E. Hoogs-

traat en A. Vels Heijn, 2006

- Enriching Britain: Culture, Creativity and Growth. The Report by the Warwick Commission on the Future of Cultural Value, 2015
- Erfgoededucatie. Een beleidshandreiking, Stichting Erfgoed Actueel, Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Overleg Provinciale Erfgoedinstellingen (OPEN), 2006
- Erfgoed, onderwijs en historisch besef. Verlangen naar tastbaar verleden, M. Grever en C. van Boxtel, 2014
- Judging exhibitions, B. Severell, 2006
- Kinderen en museumbezoek. Investeren in het publiek van de toekomst, Museumvereniging, 2011
- Programma 'Cultuureducatie met kwaliteit' (zie cultuurparticipatie.nl)
- The participatory museum, N. Simon, 2010 (participatorymuseum.org)

4. Waar

In het gebouw

- Cultureelerfgoed.nl > monumenten
- Handreiking erfgoedruimte.nl
- Klimaatwerk. Richtlijnen voor het museale binnenklimaat, B. Ankersmit, 2009
- Rijksvastgoedbedrijf.nl

Buiten het gebouw

- intk.com/en/ideas/visitor--motivation-in-online--museum-audiences

5. Hoe

Organisatie

- Code Culturele Diversiteit (codeculturele-diversiteit.nl)
- De Vrijwilligersorganisatie. Tips en adviezen om het vrijwilligerswerk in kleine musea efficiënter te organiseren, Gelders Erfgoed, 2008
- Erfgoedtalent.nl
- Ethische Code voor goed openbaar bestuur, Ministerie van Binnenlandse Zaken, 2009
- Governance Code Cultuur. Goed bestuur en toezicht in de cultuursector. De 9 principes,

- Stichting Cultuur-Ondernemen, 2014
- Het museum als vrijwilligersorganisatie. Handleiding en stappenplan voor het maken van vrijwilligersbeleid, M. Popovic e.a., Movisie, 2010
- Leiderschapcultuur.nl
- Museum CAO. 2013-2015 (website museumvereniging.nl)

Financiën

- Atlas voor Gemeenten, 2015 (atlasvoorge-meenten.nl)
- Businessmodellen; focus en samenhang in organisaties, D. Houtgraaf en M. Bekkers, 2010
- Cultureel Ondernemen. Nieuw rendement voor gemeenten en instellingen, Stichting Cultureel-Ondernemen/VNG, 2014
- Cultuursubsidie.nl (website van ministerie van OCW)
- Code Cultuursponsoring (codecultuursponsoring.nl)
- Crowdfunding. De hype voorbij, M. Arets, e.a., 2014
- Geefwet (zie goededoelen.nl/geefwet)
- Geld speelt een rol, Stichting Cultuur-Ondernemen, 2012
- Handreiking Wet Markt en Overheid, Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, 2012
- Proeven van partnerschap, Rapport stuurgroep Asscher-Vonk II, Museumvereniging, 2013
- Ten Principles of Museum Entrepreneurship, E. Schilp, 2015
- Voordekunst.nl (crowdfundingwebsite)

Tijdschriften

- Museumvisie (uitgave Museumvereniging)
- Museumpeil (uitgave LCM)
- Museumtijdschrift

Organisaties

- Adviescommissie Restitutieverzoeken Cultuurgoederen en Tweede Wereldoorlog
- Boekmanstichting en Cultuurindex Nederland
- Cultuur-Ondernemen (o.a. trainingen, financiële regelingen, etc.)

- Erfgoed Academie
- Interprovinciaal Overleg (IPO)
- Kunsten '92'
- Landelijk Contact Museumconsulenten (LCM)
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)
- Mondriaan Fonds
- Museumvereniging (MV)
- Nederlands Museumregister
- Provinciale museumconsulentenschappen
- Raad voor Cultuur
- Raadvantwaalf.nl (samenwerking van 14 provinciaal werkende culturele instellingen)
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- Stichting Digitaal Erfgoed Nederland (DEN)
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

Colofon

Deze publicatie is gemaakt in opdracht van het Landelijk Contact van Museumconsulenten en in samenwerking met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Museumvereniging. Ze is mede mogelijk gemaakt dankzij een bijdrage van het Mondriaan Fonds, het Landelijk Contact van Museumconsulenten, de Museumvereniging en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Behalve naar onderstaande betrokkenen gaat onze dank uit naar eenieder die aan dit boek in enige vorm een bijdrage heeft geleverd of heeft meegedacht.

Inleiding: Annelies van der Horst (DSP Groep)

Tekst, projectcoördinatie, redactie: Marijke van den Esschert (Publikum)

Eindredactie: Jojo Oomes

Begeleidingscommissie:	Chris Hagelen	Museum Spakenburg
	Hiske Land	Gemeente Amersfoort
	Josefine Leistra	Gemeente Den Haag
	Mirjam Pragt	Museumfederatie Fryslân
	Lucie Snoeker	Lucie Snoeker Management en Advies
	Patrick Vlegels	Gemeente Haarlem

Leescommissie:	Kris Callens	Fries Museum
	Antoinette van Dorssen	Cultuur-Ondernemen
	Yvonne Feenstra	Gemeente Helmond
	Jan-Willem Giessen	Berenschot
	Ineke van Hamersveld	Boekmanstichting
	Jan Hovers	Zaans Museum
	Odette Reydon	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
	Marianne Vaessen	Gemeente Eindhoven

Vormgeving: Def

Illustraties: Margriet de Jong

Druk: Muller Visual Communication

Oplage: 3000 exemplaren

Jaar: 2015

Copyright: Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enigerlei wijze, zonder toestemming van het Landelijk Contact van Museumconsulenten (Agnes Vugts), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (Lydia Jongmans) en Publikum (Marijke van den Esschert). Musea en gemeenten kunnen het geheel of onderdelen daarvan verspreiden bij hun onderlinge verkeer of ten behoeve van interne besluitvorming.

Leeswijzer modelbepalingen

- [...] of (bijvoorbeeld) [datum] = door gemeente in te vullen, zie bijvoorbeeld artikel 8, derde lid.
- [iets] = facultatief, zie bijvoorbeeld artikel 2, tweede lid, onderdeel b.
- [(iets)] = een duiding ter illustratie of uitleg voor gemeente, zie bijvoorbeeld artikel 8, derde lid.

Nadere uitleg is opgenomen in de implementatiehandleiding, onderdeel van de bij deze modelverordening behorende ledenbrief.

Model Erfgoedverordening 2016

De raad van de gemeente [naam gemeente];

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van [datum en nummer];

gelet op de artikelen 3.16 en 9.1 van de Erfgoedwet, gelezen in samenhang met de artikelen 12, 15 en 38 van de Monumentenwet 1988 en de artikelen 2.1 en 2.2 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht; gezien het advies van de [naam commissie];

besluit vast te stellen de volgende verordening: Erfgoedverordening [naam gemeente en jaartal].

Paragraaf 1. Algemeen

Artikel 1. Begripsbepalingen

In deze verordening en de daarop berustende voorschriften wordt, tenzij anders is bepaald, verstaan onder:

- gemeentelijk monument: monument of archeologisch monument dat is ingeschreven in het gemeentelijk erfgoedregister;
- minister: Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;
- omgevingsvergunning: omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder b, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht;
- stads- en dorpsgezichten: groepen van onroerende zaken die van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun onderlinge ruimtelijke of structurele samenhang dan wel hun wetenschappelijke of cultuurhistorische waarde en in welke groepen zich één of meer monumenten bevinden.

Artikel 2. Gemeentelijk erfgoedregister

1. Burgemeester en wethouders houden een door eenieder te raadplegen gemeentelijk register bij van krachtens deze verordening onherroepelijk aangewezen cultureel erfgoed (gemeentelijk erfgoedregister).

2. Het gemeentelijk erfgoedregister bevat:

- a. gegevens over de inschrijving en ter identificatie van het aangewezen gemeentelijk cultureel erfgoed;
- b. *[gegevens over door burgemeester en wethouders van de minister ontvangen afschriften van de inschrijving van een rijksmonument in het rijksmonumentenregister als bedoeld in artikel 3.3, vijfde lid, van de Erfgoedwet.]*

Paragraaf 2. [Aanwijzing van beschermde gemeentelijke cultuuroederen en verzamelingen

Artikel 3. Aanwijzing als beschermd gemeentelijke cultuuroeder of beschermde gemeentelijke verzameling

1. Burgemeester en wethouders kunnen ambtshalve besluiten een cultuuroeder dat van bijzondere cultuurhistorische of wetenschappelijke betekenis of uitzonderlijke schoonheid is en dat als onvervangbaar en onmisbaar behoort te worden behouden voor het gemeentelijk cultuurbezit en dat in eigendom is van de gemeente of dat aan de zorg van de gemeente is toevertrouwd aan te wijzen als beschermd gemeentelijk cultuuroeder.
2. Burgemeester en wethouders kunnen ambtshalve besluiten een verzameling van bijzondere cultuurhistorische of wetenschappelijke betekenis, die als geheel of door een of meer van de cultuuroederen die een wezenlijk onderdeel van de verzameling zijn, als onvervangbaar en onmisbaar behoort te worden behouden voor het gemeentelijk cultuurbezit en die in eigendom van de gemeente is of die aan de zorg van de gemeente is toevertrouwd aan te wijzen als beschermde gemeentelijke verzameling.
3. Voor de aanwijzing van een cultuuroeder dat of een verzameling die aan de zorg van de gemeente is toevertrouwd is toestemming van de eigenaar vereist.
4. Over het voornemen van een aanwijzing, bedoeld in het eerste of tweede lid, alsmede over de vervreemding van een beschermd gemeentelijk cultuuroeder of een beschermde gemeentelijke verzameling of over het afstand doen van de zorg daarvoor vragen burgemeester en wethouders advies aan een commissie als bedoeld in artikel 4.18 van de Erfgoedwet.
5. Dit artikel is niet van toepassing op:
  - a. beschermde cultuuroederen en beschermde verzamelingen als bedoeld in artikel 1.1 van de Erfgoedwet, en
  - b. cultureel erfgoed dat is aangewezen op grond van een provinciale erfgoedverordening als bedoeld in artikel 3.17, eerste lid, van de Erfgoedwet.

Artikel 4. Wijziging, intrekking en vervallen van de aanwijzing als beschermd gemeentelijke cultuuroeder of beschermde gemeentelijke verzameling

1. Burgemeester en wethouders kunnen een besluit tot aanwijzing als bedoeld in artikel 3, eerste of tweede lid, ambtshalve wijzigen of intrekken. Artikel 3, vierde lid, is hierop van overeenkomstige toepassing, tenzij het een aanpassing van ondergeschikte betekenis betreft of het cultuuroeder of de verzameling waarop de aanwijzing betrekking heeft als zodanig is tenietgegaan.

2. Een aanwijzing vervalt met ingang van de dag waarop het cultuurgoed of de verzameling waarop de aanwijzing betrekking heeft wordt aangewezen als:
  - a. beschermd cultuurgoed of beschermde verzameling als bedoeld in artikel 1.1 van de Erfgoedwet, of
  - b. beschermd cultureel erfgoed op grond van een provinciale erfgoedverordening als bedoeld in artikel 3.17, eerste lid, van de Erfgoedwet.
3. Zodra de wijziging, intrekking of het vervallen van een aanwijzing onherroepelijk is geworden wordt dat onverwijld bijgehouden in het gemeentelijk erfgoedregister.]

Paragraaf 3. Aanwijzing gemeentelijk monument

Artikel 5. Aanwijzing als gemeentelijk monument

1. Burgemeester en wethouders kunnen besluiten een monument of archeologisch monument dat van bijzonder belang is voor de gemeente vanwege zijn schoonheid, betekenis voor de wetenschap of cultuurhistorische waarde aan te wijzen als gemeentelijk monument.
2. Dit artikel is niet van toepassing op:
  - a. rijksmonumenten, en
  - b. monumenten en archeologische monumenten die zijn aangewezen op grond van een provinciale erfgoedverordening als bedoeld in 3.17, eerste lid, van de Erfgoedwet.

Artikel 6. Voornemen tot aanwijzing

1. Een voornemen om toepassing te geven aan artikel 5 wordt door burgemeester en wethouders schriftelijk bekendgemaakt aan alle zakelijk gerechtigden op de onroerende zaak die vermeld staan in de openbare registers, bedoeld in artikel 8, eerste lid, van de Kadasterwet.
2. Voordat een kerkelijk monument wordt aangewezen, voeren burgemeester en wethouders overleg over het voornemen met de eigenaar.

Artikel 7. Voorbescherming

1. De bescherming van paragraaf 4 is van overeenkomstige toepassing op het monument of archeologisch monument ten aanzien waarvan een voornemen als bedoeld in artikel 6 is bekendgemaakt.
2. De voorbescherming, bedoeld in het eerste lid, vervalt op het moment van inschrijving van de aanwijzing in het gemeentelijk erfgoedregister of op het moment waarop het aanwijzingsbesluit wordt herroepen of door de bestuursrechter wordt vernietigd.

Artikel 8. Advies gemeentelijke adviescommissie

1. Burgemeester en wethouders vragen over het voornemen om toepassing te geven aan artikel 5 advies aan een gemeentelijke adviescommissie waarbinnen enkele leden deskundig zijn op het gebied van de monumentenzorg. Van de adviescommissie maken geen deel uit leden van het gemeentebestuur.

2. De gemeentelijke adviescommissie betreft in ieder geval de leden die deskundig zijn op het gebied van de monumentenzorg bij het advies.
3. De gemeentelijke adviescommissie brengt binnen [aantal (bijvoorbeeld acht)] weken na ontvangst van de adviesaanvraag schriftelijk en deugdelijk gemotiveerd advies uit.

Artikel 9. Beslistermijn en inhoud aanwijzingsbesluit

1. Op een aanvraag om aanwijzing dient te worden besloten binnen [aantal (bijvoorbeeld 26)] weken na ontvangst van de aanvraag.
2. De aanwijzing bevat in ieder geval de plaatselijke aanduiding van het gemeentelijke monument, de datum van aanwijzing, de kadastrale aanduiding en een beschrijving van het gemeentelijke monument.

Artikel 10. Bekendmaking aanwijzingsbesluit aan rechthebbenden en inschrijving

1. De aanwijzing wordt schriftelijk bekendgemaakt aan alle zakelijk gerechtigden op de onroerende zaak die vermeld staan in de openbare registers, bedoeld in artikel 8, eerste lid, van de Kadasterwet.
2. Zodra een aanwijzing onherroepelijk is geworden wordt deze onverwijld opgenomen in het gemeentelijk erfgoedregister.

Artikel 11. Aanwijzing als voorlopig gemeentelijk monument

1. In een spoedeisend geval kunnen burgemeester en wethouders een monument of archeologisch monument aanwijzen als voorlopig gemeentelijk monument. In afwijking van artikel 8 wordt in dat geval aan de gemeentelijke adviescommissie advies gevraagd over de vastgestelde aanwijzing als voorlopig gemeentelijk monument.
2. Een aanwijzing als voorlopig gemeentelijk monument vervalt na [aantal (bijvoorbeeld 26)] of zoveel eerder als burgemeester en wethouders een besluit hebben genomen over de aanwijzing, bedoeld in artikel 5.
3. Paragraaf 4 is van overeenkomstige toepassing vanaf het moment dat belanghebbenden schriftelijk in kennis worden gesteld van het besluit van burgemeester en wethouders tot aanwijzing van het monument of archeologisch monument als voorlopig gemeentelijk monument. Artikel 10 is van overeenkomstige toepassing op deze aanwijzing.

Artikel 12. Wijziging gemeentelijk erfgoedregister, vervallen aanwijzing monument

1. Burgemeester en wethouders kunnen ten aanzien van gemeentelijke monumenten en voorlopige gemeentelijke monumenten ambtshalve wijzigingen aanbrengen in het gemeentelijk erfgoedregister.
2. Als de wijziging ziet op het schrappen uit het register is paragraaf 3 van overeenkomstige toepassing, tenzij het monument of het archeologisch monument waarop de aanwijzing betrekking heeft als zodanig is tenietgegaan.
3. Een aanwijzing vervalt met ingang van de dag waarop het monument of het archeologisch monument waarop de aanwijzing betrekking heeft is ingeschreven in het rijksmonumentenregister of een provinciaal erfgoedregister als bedoeld in artikel 3.17, derde lid, van de Erfgoedwet. Het vervallen van de aanwijzing wordt onverwijld bijgehouden in het gemeentelijk erfgoedregister.

Paragraaf 4. Bescherming gemeentelijk monument

Artikel 13. Instandhoudingsplicht gemeentelijk monument

Het is verboden een gemeentelijk monument te beschadigen of te vernielen, of daaraan onderhoud te onthouden dat voor de instandhouding daarvan noodzakelijk is.

Artikel 14. Omgevingsvergunning gemeentelijk monument

1. Het is verboden zonder omgevingsvergunning van burgemeester en wethouders een gemeentelijk monument:
  - a. te slopen, te verstoren, te verplaatsen of in enig opzicht te wijzigen, of
  - b. te herstellen, te gebruiken of te laten gebruiken op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht.
2. [Het eerste lid is niet van toepassing op:
  - a. de uitvoering van normaal onderhoud, voor zover detaillering, profilering, vormgeving, materiaalsoort en kleur van het monument niet wijzigen, en voor zover de aanleg van een tuin, park of andere aanleg, niet wijzigt, of
  - b. inpartidige veranderingen van het monument, voor zover het een onderdeel daarvan betreft dat vanuit het oogpunt van monumentenzorg zonder betekenis is.]
3. Burgemeester en wethouders kunnen in het belang van de monumentenzorg nadere regels stellen met betrekking tot de uitvoering van werkzaamheden aan een gemeentelijk monument. Deze regels kunnen mede inhouden een vrijstelling van het verbod, bedoeld in het eerste lid *[, of een plicht tot het melden van handelingen bedoeld in het tweede lid]*.

Artikel 15. Intrekken van de omgevingsvergunning

De omgevingsvergunning, bedoeld in artikel 14, eerste lid, kan door burgemeester en wethouders worden ingetrokken:

- a) als de verlening berust op onjuiste of onvolledige gegevens en de juiste of volledige gegevens tot een ander besluit zou hebben geleid;
- b) voor zover veranderde omstandigheden of feiten met betrekking tot de activiteit waarvoor de omgevingsvergunning is verleend, zich in overwegende mate tegen voortzetting of ongewijzigde voortzetting van die activiteit verzetten.

Artikel 16. Weigeringsgronden

1. De vergunning kan slechts worden verleend als het belang van de monumentenzorg zich daartegen niet verzet.
2. Een omgevingsvergunning voor een kerkelijk monument wordt niet verleend zonder overeenstemming met de eigenaar.

Paragraaf 5. Rijksmonumenten

Artikel 17. Advies omgevingsvergunning rijksmonument

Burgemeester en wethouders zenden onverwijld een afschrift van de ontvankelijke aanvraag om omgevingsvergunning voor een rijksmonument als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, aanhef en onder f, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht voor advies aan de adviescommissie, bedoeld in artikel 8, eerste lid. Artikel 8, tweede en derde lid, zijn van overeenkomstige toepassing.

Paragraaf 6. Gemeentelijke stads- en dorpsgezichten

Artikel 18. Aanwijzing als beschermd gemeentelijk stads- en dorpsgezicht

1. De gemeenteraad kan, op voorstel van burgemeester en wethouders, stads- en dorpsgezichten aanwijzen als beschermd gemeentelijk stads- of dorpsgezicht.
2. Burgemeester en wethouders zenden het voorstel voor advies aan de adviescommissie, bedoeld in artikel 8, eerste lid. Artikel 8, tweede en derde lid, zijn van overeenkomstige toepassing.
3. De gemeenteraad beslist binnen [aantal (bijvoorbeeld 26)] weken na verzending van het voorstel, bedoeld in het tweede lid.
4. Een aangewezen gemeentelijk stads- of dorpsgezicht wordt onverwijld opgenomen in het gemeentelijk erfgoedregister.
5. [De gemeenteraad stelt ter bescherming van een op grond van het eerste lid aangewezen beschermd stads- of dorpsgezicht een bestemmingsplan vast als bedoeld in de Wet ruimtelijke ordening. Bij het besluit tot aanwijzing van een beschermd stads- en dorpsgezicht kan hiertoe een termijn worden gesteld.
6. Bij het besluit tot aanwijzing van een beschermd stads- of dorpsgezicht wordt bepaald of en in hoeverre geldende bestemmingsplannen als beschermend plan in de zin van het vorige lid kunnen worden aangemerkt, dan wel of een beheersverordening als bedoeld in de Wet ruimtelijke ordening kan worden vastgesteld.
7. Als een bestemmingsplan als bedoeld in het vijfde of zesde lid, opnieuw moet worden vastgesteld ingevolge artikel 3.1, tweede lid, van de Wet ruimtelijke ordening, kan de gemeenteraad in afwijking van artikel 3.1, eerste lid, van die wet, voor het desbetreffende gebied een beheersverordening als bedoeld in die wet vaststellen.]
8. Dit artikel is niet van toepassing op beschermde stads- en dorpsgezichten die zijn aangewezen op grond van artikel 35, eerste lid, van de Monumentenwet 1988 of een provinciale verordening als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

Artikel 19. Wijziging, intrekking en vervallen van de aanwijzing als beschermd gemeentelijke stads- en dorpsgezicht

1. De gemeenteraad kan, op voorstel van burgemeester en wethouders, een besluit tot aanwijzing als bedoeld in artikel 18, eerste lid, wijzigen of intrekken. Artikel 18, tweede en derde lid, is hierop van overeenkomstige toepassing, tenzij het een aanpassing van ondergeschikte betekenis betreft

of het stads- en dorpsgezicht waarop aanwijzing betrekking heeft heeft als zodanig is tenietgegaan.

2. Een aanwijzing vervalt met ingang van de dag waarop het stads- en dorpsgezicht waarop de aanwijzing betrekking heeft wordt aangewezen als:
  - a. beschermd stads- en dorpsgezicht als bedoeld in artikel 35, eerste lid, van de Monumentenwet 1988, of
  - b. beschermd stads- en dorpsgezicht op grond van een provinciale erfgoedverordening als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.
3. Zodra de wijziging, intrekking of het vervallen van een aanwijzing onherroepelijk is geworden wordt dat onverwijld bijgehouden in het gemeentelijk erfgoedregister.

Artikel 20. Verbodsbepaling en aanvraag vergunning

1. Het is in een beschermd gemeentelijk stads- of dorpsgezicht verboden om zonder omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, een bouwwerk te slopen.
2. De omgevingsvergunning kan in ieder geval worden geweigerd als naar het oordeel van burgemeester en wethouders niet aannemelijk is dat op de plaats van het te slopen bouwwerk een ander bouwwerk kan of zal worden gebouwd.
3. De artikelen 15 en 16 zijn van overeenkomstige toepassing.
4. Het eerste lid is niet van toepassing op het slopen ingevolge een verplichting als bedoeld in de artikelen 13, 13a of 13b van de Woningwet.

Paragraaf 7. Handhaving en toezicht

Artikel 21. Strafbepaling

Degene die handelt in strijd met artikel 13 of het bepaalde krachtens artikel 14, derde lid, van deze verordening wordt gestraft met een geldboete van de tweede categorie of een hechtenis van ten hoogste drie maanden.

Artikel 22. Toezichthouders

1. Met het toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze verordening zijn belast [...].
2. Burgemeester en wethouders kunnen daarnaast andere personen met dit toezicht belasten.

Paragraaf 8. [Vangnet archeologie

Artikel 23. Vangnet archeologie

1. Het is verboden de bodem te verstoren in een archeologisch monument of een gebied waar archeologische vondsten worden verwacht als in het daar vigerende bestemmingsplan niet is voldaan aan artikel 3.1.6, vijfde lid, van het Besluit ruimtelijke ordening, tenzij:

- a. voor de activiteit een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.12, eerste of tweede lid, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht is verleend;
  - b. het de verstoring betreft van een archeologisch monument of verwachtingsgebied dat is aangegeven op de provinciale archeologische monumentenkaart of de landelijke indicatieve kaart van archeologische waarden en het verrichten van de activiteiten geen strijd oplevert met door burgemeester en wethouders vastgestelde regels over de toegestane mate van verstoring;
  - c. de activiteit plaatsvindt op basis van een deugdelijke beschrijving van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening wordt gehouden en onevenredige schade voor archeologische waarden wordt voorkomen, of
  - d. met een vooronderzoek is aangetoond dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn.
2. Burgemeester en wethouders kunnen nadere regels stellen over het verrichten van archeologisch onderzoek.]

Paragraaf 9. Slotbepalingen

Artikel 24. Intrekken oude verordening

De [citeertitel oude verordening] wordt ingetrokken.

Artikel 25. Overgangsrecht

1. Een krachtens [citeertitel oude verordening] aangewezen en geregistreerd gemeentelijke monument, worden geacht aangewezen en geregistreerd te zijn overeenkomstig de bepalingen van deze verordening.
2. Aanvragen om vergunningen die zijn ingediend voorafgaand aan de inwerkingtreding van deze verordening worden afgehandeld met inachtneming van de [citeertitel oude verordening].

Artikel 26. Inwerkingtreding en citeertitel

1. Deze verordening treedt in werking op [datum].
2. Deze verordening wordt aangehaald als: Erfgoedverordening [naam gemeente en jaartal].

Aldus vastgesteld in de vergadering van de raad van de gemeente [naam gemeente], [datum],

De voorzitter,

De griffier,